

ብሃገራዊ ማሕበር ደቂ- አንስትዮ ኤርትራ ዝዳሎ መጽሕፍት

አብዛ መጽሔትና ዘለኩም ርእይቶ፡ አበርክቶ
ይኹን ነቐፌታ፡ በዚ ዝሰዕበ ኣድራሻ ልክኹልና፡-

ኣድራሻና

ሃገራዊ ማሕበር ደቀንስትዮ ኤርትራ

ፖ. ሳጹን፡ 239

ተሌ፡ 291-1-111134 - 291-1-118753

ፋክስ፡ 291-1-111140

መርበብ ሓበሬታ ሃማደኤ

E-MAIL - nuew@nuew.org

WEB SITE - www.nuew.org

ኣሰናዳኢት

ፋፕና ዓብዱራሕማን

ምክትል ኣሰናዳኢት

ሜሪ ጸሃዩ

ስኢሊ

አሃዱ ስኢሊ ክ/መ/ሓበሬታን ሃማደኤ

ለይኣውት

ኣብረህት ንጉሰ

ካሸር ዲዛይን

joሲ

ዘርጋሒ መጽሔት

200454/ 07121322

ትሕዝቶ

ልሳን -----	2
- ግንባት-ሰኔ ወርሓት ዘሓብን ዝኸሪ	
ትምህርቲ -----	3
- ትምህርቲ፡ መገዲ ብልጸት ጓለንስተይቲ	
ጥዕና -----	6
- ወግዲ ምስ ዶክተር ሓረጉ መሓሪ	
ክኢላ መጥባሕቲ	
- ኣድልዎ ጸታ ኣብ እዋን ኮሮና	
ቁጠብ -----	11
- ምስጢር ዓወት - ከምትዕወት ምእማን'ዩ	
- መንጸላይ ሳሮን ሓኪም እንስሳ ኣብ ሕርሻ ዓዲ ዑመር	
ሕግን ሕብረተሰብ -----	16
- ዕጽዋ ኮሺድ 19ን ህይወት ጓለንስተይቲን	
ግህደር ታሪኽ -----	19
- ምዕሩይነት ፍረ ቃልሲ!	
- እታ መንተሳ ዘይቀየረት ኣደ!	
ግልን ስነ-ምግባር -----	24
- “እቲ ዝደልዮ’ሲ ዝኖ ኣይገላጸኩሉን.....”	
ጥላይክ -----	27
- ጉያ ናብ ቀስተ ደመና	
ስነ-ልቦና -----	30
- ሰቓታ ዝግርማእ “ተጸቃጢት” ኣላዶ ትብልዋ	
ሎሚ? መልእኽቲ መኣዛ	
- በሰላ ኮሺድ 19 ኣብ ደቀንስትዮ	
- ቋንቋ ኣደ መንነትና’ዩ	
- “ደቀንስትዮ ዝርድኣለን ግን ይደልዩ” . . .	
ደቂኣንስትዮ ዓለም -----	36
- ማላላ ዩሰናዛይ ኣብ ቁልጸታ ብሸልማት ዘገጸት ተቃላሲት	
ሰፖርት -----	38
- ሰራይር ሳዋ ከፍ ሰመን በረርቲ ተቐዳደምቲ	
ይብሉ ነበሩ! -----	40
- “ቐሎ ስቲ፡ ማይ ሓይኽ!”	

ልብን

ግንቦተ - ሰነ፡ ወርሐት ዘሐብን ዝኸሪ !

ዕለተ ናጽነትን ዕለተ ሰማኢታትን፡ ወርሒ ኣብ ዘይመልእ ግዜ፡ ተኸታቲሊን ብኸብሪ ዝዘከራ ረዘንቲ ዕለታት ኣብ ታሪኽ ኤርትራ እየን። ግንቦት፡ ድሕሪ ነዊሕን መሪርን ገድሊ፡ መቐሃሕ መግዛእቲ ፈንጢሰና ሓርነት ዝተጓናጸፍናላ ወርሒ ክትከውን እንከላ፡ ሰነ፡ ድማ ነቶም ምእንቲ ሓርነትን ሃገራዊ ክብረትን ዘይትትካእ ህይወቶም ብምብጃው፡ ናጽነት ክውን ዝገብሩ፡ ውፋያት ጀጋኑና እንዝከረላ ወርሒያ።

ዓመተ 2021፡ መበል 30 ጽንብል ናጽነት፡ ምስ መበል 60 ዓመት ምጅማር ብረታዊ ተጋድሎ ህዝቢ ኤርትራ ንናጽነት ዝተጋጠመላ ብምዃና ፍሉይነት ኣለዋ። ቃልሲን ሓርነትን፡ ከም ዘርኢን ፍርያትን ክሕሰብ ዝኸለል እዩ። ስለዚ ዝኸሪ ዘራኡን ዓጻዶን ኣብ ልክዕ፡ ብዝሒ ዓመታት ዘራኸበት ዓመት እያ።

ዝኸሪ ግንቦተ-ሰነ፡ ነቶም ሽግ ሓርነት ዝኸፈዑ ውፋያት ዜጋታትና፡ ሓርነታዊ ባህታ ብሓብን እንዝከረሉ ኢጋጣሚ ጥራይ ኣይኮነን። ባህሊን ክብርታትን ጀጋኑ ሰማኢታትና ንምዕቃብን ካብ ወለዶ ናብ ወለዶ እናተወራረሰ ከምዝኸይድ ንምግባርን፡ ዝያዳ ኩሉ ድማ ነቲ ዘይትትካእ ህይወቶም ብጅዮም ዘንጸፍዎ ሰረት ንምሰፋሕን መትከላቶም ንምሕላውን ቃልና ኣድሚቕና እነሓድሰሉ ኢጋጣሚ እውን እዩ።

ከም ኩሎም መስፍነ ርእሰማላዊ ሕብረተሰባት፡ ብኣባታዊ ስርዓት ዝቐመ ሕብረተሰብ ኤርትራ፡ ኣብቲ ክሳብ ቀረባ ግዜ ዝጸንሐ ኣነባብራሓ፡ ብዘሕ ንደቀንስትዮ ዝህምሸን ዝጓንገን ባህሊን ልምዲን ነደሩዎ እዩ። ነዚ ሓቂ ዘብምግንዛብ ከኣ፡ እቶም ቀዳሞት ተቓላሲቲ ሓርነት፡ ኣውራ ድማ መሪሕ ውድብ ህዝባዊ ግንባር፡ መሰል ናይተን ፍርቂ ሕብረተሰብ ዝኾና ደቀንስትዮ ዘይክብረሉ “ናጽነት”፡ ጎደሎ ጥራይ ዘይኮነ ፍትሒን ምዕባሊን ከምጽእ ኣይክእልንዮ ብዝብል ሓሳብ፡ ቃልሲ ንመሰልን ማዕርነትን ደቀንስትዮ እውን፡ ካብ ቃልሲ ንሃገራዊ ናጽነትን ቁጠባዊ ሓርነት ተፈልዩ ከምዘይርእ ብምግንዛብ፡ ጎኒ ጎኒ ገድሊ ንሃገራዊ ናጽነት፡ ኣብ ሕቶ ምርግጋጽ መሰልን ማዕርነትን ደቀንስትዮ፡ ሱር-በተኽ ለውጢ ከረጋግጹ ባቕዶም እዮም።

ከምዝፍለጥ ህዝቢ ኤርትራ፡ መግዛእቲ ንምጽራግ፡ ዘካየዱ ነዊሕን መሪርን ተጋድሎ፡ ኣብ ዘመናዊ ታሪኽ ህዝብታት ዓለምና መዳርግቲ እንተለዎ ኣዝዮ ሒደት እዩ። ብወድዓዊ ገምጋም እዚ ዘሓብን ታሪኽዚ፡ ብዘይ ሱታፌ ንኣበርክቶን ኤርትራውያን ደቀንስትዮ ክውን ኣይምኾነን። ኤርትራውያን ደቀንስትዮ፡ በቲ መሪሕ ውድብ ህዝባዊ ግንባር፡ ንኹሉ ህዝቢ ኤርትራ ብዘይ ኣፈላላይ፡ ብሓባር ክቃለስን ምሕዝነቱ ከደልድልን ዝፈጠሮ ባይታ፡ ኤርትራዊ ሃገራውነት፡ መንነትን ክብርን ንምድማቕ ኣብ ዝተካየደ ብርቱዕ ተጋድሎ፡ ኣብ ጎድኒ ደቂተባዕትዮ ኣሕዋተን ብኣካል ብምስታፍ ትእምርቲ ማዕርነትን ብተግባርን ብድምቀትን ኣመስኪረን እዮን።

እቲ ኣብ እዋን ሓርነታዊ ቃልሲ ኮነ፡ ድሕሪኡ ኣብ መድረኽ ናጽነት ከም ባህሊ ናብዚ ሓድሽ ወለዶ ተሰጋጊሩ ዝርከብ ማዕርነታዊ ምሕዝነት ደቀንስትዮን ደቂተባዕትዮን እምበኣር፡ መሰረቱ እቲ መሪሕ ውድብ ዝተኸተሎ መትከልን፡ ደቀንስትዮና ሃገራዊ ዕላማታት ኣብ ምዕዋት ዝፈጸምኡ ጅግንነትን ዝኸልልኡ ክበር መስዋእትን እዩ። ሕቶ ደቀንስትዮ ሕጂውን ሓዲ ካብ ኣዕኑድ ሃገራዊ መትከላትና ኮይኑ ዝቐጸል ዘሎ፡ እዚ ታሪኻዊ ሰረትዚ ስለዘለዎ እዩ። ኣብዚ ሰረትዚ ብምርጋጽ ድማ፡ ኣብዚ ዝሓለፈ 30 ዓመታት ናጽነት፡ ደቀንስትዮ ሃገርና ኣብ ኩሉ መዳያት ህይወት ምስ ደቂተባዕትዮ ማዕረ ተሳተፍትን ረባሕትን ኪኾና ዝኸለለን መሰላት ኣብ ምርግጋጽ፡ ሱታፌን ኣብ ኩሉ መዳያት ኣብ ምዕዛዝ ብዘሕ ሰጉመን ኣለዋ።

ብኢጋጣሚ ናይዚ ክልተ ረዘንቲ ዝኸርታት እምበኣር፡ እቲ ሓዲ ካብ ዓባይቲ መትከላት ሓርነታዊ ቃልሲናን ክብርታት ሰማኢታትናን ዝኾነ ማዕርነታዊ ምሕዝነት ደቂተባዕትዮን ደቀንስትዮን ብምዝካር፡ እዚ ብመስዋእቲ ዝተነድቀ ዘሓብን ባህሊዚ ዝያዳ ክስሰንን ቃልና ከነሓድስ ይግባእ። ምኽንያቱ ሕጂ እውን እንተኾነ፡ ጽቡቕ ድሌትን ገጃሓትን ህዝብን መንግስትን ስለዘሉ፡ መሰልን ማዕርነትን ደቀንስትዮ ብመትከል ስለዝተኣምነሉን ኣግኢዞ ደቀንስትዮ ብምልኣት ተረጋጊጹ ክበሃል ኣይክእልን። ዝተጨበጠ ገሲጋስን መኸሰብን ንድሕሪት ከይምለስ፡ ደቀንስትዮ ብቓልሲን መስዋእትን ዘረጋገጽኡ መሰል፡ ብግብሪ ክጥቀማሉ፡ ተወዳዳሪ ዓቕሚን ብቕዓትን ምድላብ ዓቢ ኣተኩሮ ተዋሂቡዎ ክስርሓሉ ዘለዎ እዩ። ክንዲ ዝኾነ ኩሎም ኣካላት ሕብረተሰብን መንግስትን፡ ብቕዓት ደቀንስትዮ ክብ ናይ ምባል ዕማም፡ ሓላፍነቶም እዩ። ምኽንያቱ፡ ሕብረተሰብ ብምሉእ ዓቕሙ ዘይተሰለፈሉ ጉዕዞ ልምዓት ዘገምታዊዩ፡ ጥራይ ዘይኮነ ፍትሓዊ እውን ኣይኮነን። ክንዲ ዝኾነ፡ ጉዳይ ምርግጋጽ መሰልን ማዕርነትን ደቀንስትዮ፡ ናይ ደቀንስትዮ ናይ ባይነን ሕቶ ዘይኮነ ናይ መላእ ሕብረተሰብ ዕማም ምዃኑ ብምስትውዓል፡ ኩሎም ኣካላት መንግስቲን ሕብረተሰብን ንሕቶ ምርግጋጽ ኣግኢዞ ደቀንስትዮ፡ ብልዑል ገጃሓት ክዋስእሉ፡ ንኹሉ መደባትን ፈጽሚታቱን ነዚ ረዚን ዋጋ ዝተኸፍሉ ዓቢይ ዕላማ ኣብ ግምት እናእተዉ ክሕዝዎ የድሊ።

ትምህርት

ትምህርት፡ መገዲ ብልጸት ጓለንስተይቲ

ዓገዶም ግርማይ (ወዲ-ደረሰ)

ሓደ ህገጻ ቈይሙ አገልግሎት ከህብ፡ ድልዳል መሰረትን ጸዋሮ አዕንዱን ከህልዎ አለዎ። ጸወርቲ አዕኑድ ዘይብሉ ህገጻ ካብ ንኹሹውም ከጸድፍ ይቐልል። ትምህርቲ ኹኣ ኣብ ህይወት ደቂ-ሰብ፡ ልክዕ ከምቲ ብድልዳል መሰረትን አዕኑድን ዝተሃገጸ ህገጻ እዩ። ብኣንጻርዚ፡ ዘይተማህረ ሰብ፡ ልክዕ ከምቲ ብዘይደልደለ መሰረትን ብዘይ አዕኑድን ዝተሰርሐ ህገጻ እዩ። “ዘይተማህረ ነድሕን፡ ዘይተወቐሂ ነድሕን፡” ተባሂሉ ዝተመሰ እኮ ብሃውሪ ኣይኮነን። ትምህርቲ መሰረትን እምነ ኮርናዕን ምዕባለ እዩ። ዝተማህረ ሰብ፡ ፈለማ ንዕኡ፡ ቀጸሉ ንስድራቤቱን ሕብረተሰቡን ንሃገሩን ይኸውን።

ስርዓተ-ትምህርቲ ኹይማዕበለ፡ ሃገር ከትሃንጽ፡ ስልጣነ ሕብረተ-ሰብ ክረጋገጽ፡ ብኡ መንጽር ማሕበራዊ ፍትሒ ከተሰፍን ኣይከኣልን። ጭርሖ መንግስቲ ኤርትራ ኣብ ጽላት ትምህርቲ ኹም ዘነጽር፡ ትምህርቲ ኣብ ኤርትራ መሰል ዜጋታት እዩ። በዚ ድማ፡ ኣብ ከተማ ይኹን ኣብ ገጠር ዝከብር ዜጋ፡ ኣብ ትምህርቲ ማዕረ መሰልን ተኸፋልነትን ኣሎዎ። ዜጋታት፡ ኣብ ትምህርቲ ብማዕረ ተረባሕቲ ምግባርም ማለት፡ ኣብ ከሉ ህንጻት ጽላታት ምዕባለ ዜግነታዊ ኣበርክቶ ከም ዝህልዎም ምግባር ማለትዩ። ከንዲ ዝኹነ ካብ ትምህርቲ ዝረሓቑ ኣብ ምሕዱግ ከባቢታት ሃገርና ዝከብሩ ዜጋታት ቈላሕታ ክረኽቡ ግዜ ዝጠልቦ ጉዳይ እዩ። ይኹንምበር፡ ቤት ትምህርቲ ምኽፋት ንበይኑ ኣኻለ ኣይኮነን። ንሃገራዊ

ሓድነትን ምዕባለን ዘገልግል፡ ዘበናዊ ፍልጠትን ክእለትን ዘርንቑ ምስዚ ዓለም በጺሒቶ ዘላ ደረጃ ምዕባለ ዝሳነ፡ ምዕብል ሃገራዊ ስርዓተ-ትምህርቲ ምህናጽ የድሊ።

“ኣደ ምምሃር፡ ስድራቤትን ሕብረተ-ሰብን ምምሃር እዩ!” ዝብል ኣገላልጻ ኣሎ። እዚ ዘረድኣና፡ ኣበርክቶ ዝተማህረት ጓለንስተይቲ ኣብ ሕብረተ-ሰብ ብዘይ መጠን ዕዙዝ ምዃኑዩ። ኣደ እያ፡ ኣብ ዕዮ-ዝን ምንባይ ቈልዑን ቀንዲ ተዋሳኢት።

ምእላይ ሓዳር ኣብ ሕብረተ-ሰብና ኣዝዩ ኹቢድ ስራሕ እዩ። ተጽዕኖኡ ብሕልፊ ኣብ ደቀንስትዮ መግለጺ ቃላት ዝርከቦ ኣይኮነን። ሓዳር ብዘይ ተወሳኺ ስራሕ ንበይኑ ንጓለስተይቲ ኹቢድ ዝኹነ፡ ካልእ ዕማም ምስ ዝወሰኸ ኹኣ፡ ኹቢድቱ ከሳብ ክንደይ ዓቢ ምዃኑ ኣይገብርን። ኣብርኣሲዚ፡ ብዓልቲ ሓዳር ጓለንስተይቲ ከይንካን ተወሳኺ ስራሕ ሃልዩካን፡ ንክልቲኡ ብሓደ ኣጣሚርካን ኣሳኒኻን ዕለታዊ ህይወት ክትመርሕ ቀለል ሃልኪ ኣይኮነን። ምንባይ ቈልዑ፡ ምእላይ ሰብኣይ፡ ማሕበራዊ ናብራ ተወሲኽዎ ልዑል ትዕግስቲ፡ ዓቕሊን ተጻዋርነትን ይሓትት።

ናይ ተራ መምህር ንጥፈታት ውሳኔን እዩ። ድምር ንጥፈታት ናይ ከለ-ምቶም ኣብ ትሕቲኡ ዝእለዩ መምህራን፡ ምሕደራ ተማሃሮ፡ ወለዲ፡ ንበረት ቤት ትምህርቲ... ግን ኣብ እንግዳዕ ርእሰ-መምህር እዩ። ወዲ ተባዕታይ ከይንካ ዘይከም ጽንሰተይቲ፡ ነዚ ዕማምዚ ኹትዓምም ብዙሕ ከቢድ ዘይከኸውን ይኸእልዩ።

መምህር ኣዜብ ንበረገርግሽ፡ ኣብዚ እዋንዚ ርእሰ መምህር መባእታ ቤት ትምህርቲ ላልምባያ። ንሳ፡ ብ1971 ኣብ ጸዓዘጋ ተወለዳ። ዕድመኣ ንትምህርቲ ምስ ኣኸለ ኹሳብ ዝኸፍሊ ኣብ ዝተፈላለዩ ኣብያተ ትምህርቲ ከባቢ ዓዳ ተኸታቲላ። ናይ 12 ኸፍሊ ትምህርታ ኣብቲ ሎሚ ኣስመራ ሓፈሻዊ እናተባህለ ዝጽዋዕ ዘሎ 2ይ ደረጃ ቤት ትምህርቲ በቲ ናይቲ እዋን ቤት ትምህርቲ ልኡል መኰንን ዛዚማ። መምህር ኣዜብ፡ ስራሕ ምምህርና ኣብ 1991 ክትፍልሞ እንኳላ፡ መምህር ከይና ኣብ ኣስመራያ ተመዲባ። ቀጸላ ንኡራጃ ሰምሃር ተቐይራ፡ ኣብ ጊንዳዕ፡ ደንጎሎን ነፋሲትን ተመዲባ ንበርክት ዝበለ ዓመታት ምሂራ። ካብኡ ዳግማይ ናብ ኣስመራ ተቐይራ፡ ኣብ ቤት ትምህርቲ ዳህላክ ን8 ዓመት ዝኣክል ድሕሪ ምምሃር፡ ናብዚ ሕጂ ርእሰ መምህር ከይና እተሰርሓሉ ዘላ መባእታ ደረጃ ቤት

ትምህርቲ ላልምባ ተመደባ፡ ገጽ ዓመት ከም ተራ መምህር ከቦይና አገልገላ፡ ኣብዚ ሕጂ እዋን ከኣ ርእሰ መምህርታ ቤት ትምህርቲ ኹይና ትሰርሕ ዘላ ዜጋ እያ።

ስራሕ መምህርና፡ ሰባት ብፍቕሪን ድሌተን ብምርጫም ከኣትወዎ ምስ ዝኸለሉዮ ወጽኢት ዝህልዎ። ብፍላይ ፈትያን ረድያን ዝኣተዎቶ ዓለንስተይቲ፡ ከሉ ንጥፈታታ ብግዜ ዝተቐመረን ብወጥን ዝተጸምደን ስለእትገብር፡ ኣብ ዕለታዊናብራኣን ሓዳሪን ዝፈጥረላተጽዕኖ ኸቢድ ከምዘይኮነ ኣብቲ ዓውዲ ስራሕ መምህርና ዝኸጥፋ ደቀንስትዮ ይዛረባ። ስራሕን ዕማምን ብዓልቲ ቤቱ ዝርዳእ ሰብኣይ፡ ንሰበይቲ ከሉ ነገር ስለዝኸነ፡ በዚ መንጽር ደገፍ በዓል ቤታ ዘይፍላይ ስራሕተኛ ዓለንስተይቲ፡ ኣብ ህይወታ ሕጻነቲ፡ ኣብ ናብራኣ ድማ ቐሰንቲ እያ።

በዓል ቤት መምህር ኣዜብ ተጋዳላይ ኮይኑ፡ ማስተርስ ዲግሪ ዘለዎ ምሁር እዩ። ኣብ ስራሕ ዝ ይኹን ከሉ ካልእ ንጥፈታት ብዓልቲ ቤቱ ኣበርክቶኡ ዕዘዝ ምዃኑ መምህር ኣዜብ ትገልጽ። ደረጃ ትምህርታ ካብ ሰርቲፊኬት ናብ ዲፕሎማ ክብ ከተብል ዝኸኣለት ከኣ ብዓቢኡ ብሳላ ደገፍን ምትብባዕን ናቱ ምዃኑ ተብርህ። በዚ ምክንያት፡ ሰብኣት ከሉን ሰብ ሓዳር ደቀንስትዮ ስራሕተኛታት መንግስቲ፡ ከም ናታ በዓል-ቤት፡ ንኸካታት ኣንቢቦም ዝርድኡን በላሕቲ መጻምድቲ ክኹኑን ትምህታ እዩ።

ስራሕ ርእሰ-መምህር፡ ንኹሉ ንጥፈት ኣብያተ ትምህርቲ መራሒን ኣመኣዚን እዩ። ቐዳው ውህደት መስርሕ ምምሃርን ምስትምሃርን ኣብ ምርግጽ ተራ ርእሰ መምሃር ዓቢ እዩ። ብቐጻሊ ምስ መምህራን፡ ተማሃሮ፡ ወላዲ ተማሃሮ እናተራኸበ ዘሰላስሎ ዕማም ድማ፡ ናይ መወዳእታ ወጽኢቱ፡ ብሕብረተ-ሰቡን ሃገሩን ዝግደስን

ዝሕለቐን ብቐዕ ዜጋ ምፍራይ እዩ።

“ትምህርቲን ንዓለንስተይቲ” ብኣበሃህላ መምህር ኣዜብ፡ ገላሂ መጋረጃ ከሉ ማሕበራዊ ሕሰምን መገዲ ብሩህ መጻኢን እዩ። የግዳስ ዓለንስተይቲ ሓላፍነት ሓዳርን ናብራን እናሃለዋ፡ ከም ተራ መምህርን ርእሰ መምህርን ከቦይና ኸትሰርሕ ክብደት ዓቢ ፍልልይ ኣለዎ። ብኣበሃህላ መምህር ኣዜብ፡ ተራ መምህር ምዃን ጥዑም እዩ። ዝበለጸ ወጽኢት ዝህልዎ ኸኣ፡ እታ ዓለንስተይቲ ንስራሕ መምህርና ብድሌታ ፈትያን ረድያን ዝኣተወቶ ምስ እትኸውን ምዃኑ ተረድኦ። ከም ዓለንስተይቲ ተራ ካብ ምዃን፡ ርእሰ መምህር ከቦይንካ ክትሰርሕ

ዝለዎ 24 ሰዓታት ይጥቀመሉን። ገለን ካብ ንሕብረተ-ሰብ ሓሊፉ ዝገርን ዓለምን ዘርብሕ ቍምነገር ከፍርየለን እንከሎ፡ ገለን ድማ ኣብ ምውድኹዳኽ የሕልፈን። እቲ ካልኣት ዘባኸንዎ ግዜ፡ ነቶም ዘፍርዱሉ ወገናት እንተዝዕደሎም፡ ኣብዛ እንክብረላ ምድራ ኸንደይ ለውጢ ምዕባለን ብልጽግናን ኩነ ምተንጸባረቐ።

ኣይኮነንዶ መምህርን ብዓልቲ ሓዳርን፡ በዓልቲ ሓዳር ጥራይ ኮይንካ ዝ ከተመሓደር ማዕረ ኸንዳይ ኣህላቪ ኸምዝኸነ ነጋሪ ዘድልዮ ኣይኮነን። ምስ ብዙሕ ተደራራቢ ስራሕን፡ ናብራኣን ቦቲ ዝግባእ ዝዓምማ ደቀንስትዮ ግን

ክብደት ከምዘለዎ ግን ኣይሓብኣትን። ገለ ኹባኡ፡ ምሕደራ መምህራን፡ ምሕደራ ከሉ ዓይነታት ንጥፈታት ቤት ትምህርቲ፡ ጉዳያት ተማሃሮ፡ ርክባትን ዝምድናታትን ምስ ሕብተረ-ሰብን ካልእ ንጥፈታትን ኣብ እንግድዓ ርእሰ መምህር ምዃኖም ብምግለጽ፡ ኣደ ከቦይንካ፡ ኣብ ርእሲ ናይ ዝ ሓላፍነት ከምዚ ዝኣመሰለ ዕዮ ክትዓዩ ከቢድ ምዃኑ ተረድኦ።

ህይወት ብግዜ ዝተቐመረት እያ። ሰብ ከኣ ከከም ዝጥዕሞ ኣብ መዓልቲ

ብዙሓትዮን። እቲ ምስጢር ብኣገላልጸ መምህር ኣዜብ፡ “ንስራሕ ብወጥን፡ ንግዜ ኸኣ ብዝግባእ ምጥቃም” ምዃኑ ተብርህ። ኣብ ከምዚ ዝኣመሰለ ንጥፈታት ደቀንስትዮ ስራሕተኛታት መንግስቲ፡ መደባተን ብስሩዕ ስለዝጥቀማሉ ንኹሉ ከረኻኽባሉ ከምዘይእገማ ድማ ተረድኦ።

ምቕርሕ ስራሕ፡ ኣብ መደባት ስራሕ ኪጋጥሙ ዝኸኸሉ ግርጭታት የጉድል። ብሕልፊ ኣብ መስርሕ ምምሃርን ምስትምሃርን ዝበለጸ ወጽኢት ከምዘለዎ

ይዘረበሉ። መምህር፡ ዘብወኛ፡ ናይ ጽሬት፡ ኮሚተ፡ ምምሕዳር...አባላት ብኒቲ ቤት ትምህርቲ ኹይኖም ጠርናፊኦም ርእሰ-መምህርዮ። ከንዲ ዝኹነ ርእሰ-መምህር፡ ዝደንገቡ መምህራን፡ ካልኣት ስታፋትን ተማሃሮን ግቡእ ቊጽጽር ክገብር ሓላፍነቱዮ። እሙንን ንፋዕን ርእሰ-መምህር፡ ሰብኣዊ ኹብሪ ዘቐድም፡ ኣብ ልዕሊ ተማሃሮን መምህራንን ልዑል ኣኹብሮት ዘለዎ፡ ኣብ ግዜ ስራሕ ሰዓቱ ዘኹብር፡ ቐድሚ መምህራንን ተማሃሮን ኣብ ቦታ ስራሕ ዝርከቡ፡ ምስ ሰብ ጉዳይ ልዙብ ኣቀራርባ ዘለዎ፡ ጽብቕ ኣቕርቦትን ዝምድናን ምስ ኩሉም

ሽለል ተባሂሎም ዝሕለፉ ከምዘይከቡ፡ መምህር ኣዜብ ተረድኡ። ንምእራምም ኣብ ዝገበር ስራሕ ድማ ርእሰ መምህር ብቐዳምነት ተጠቓሲ እዩ። ብኸመይ ኣገባብ ንዝብል ግን ከም ብልሓቱዮ። ፈለማ፡ ነቲ ጉዳይ ኣብ ሕጊ ኹይበጽሖ ብሰለማዊ መገዲ ንምዕራፉ ኹጽዕት ዝበለጸ ይኸውን። ፈቲኑ ምስላጥ ምስ ዝኣብዮ ኹኣ፡ ናይ ቃል ሓበሬታን መጠንቀቕታን ክህብ፡ ብወረቐት ክዛረብ፡ ብዙሕ ፈተነ ኣካይዱ ምስዘይሰልጦ ኹኣ፡ ኹሉ ዝገበሮ ጻዕሪ ዕለት ብዕለት ኣብ ጸብጻብ ኣሰፊሩ፡ ናብ ዝምልከቶ ኣካል ከቕርብ ከምዘግባእ መምህር

መምህር ኣዜብ ኣደ 4 ወሉዳትዮ። ኣብ ናብራ ኹነ ምምሃር ደቃ እውን ዕውቲ ኣደዮ። እታ በኹሪ ጓላ ኣብዚ እዋንዚ ኣብ ኮለጅ ዓዲ ቐይሕ ተሓጋጋዚት መምህር ኹይና ትሰርሕ ኣላ። ትሕቲኣ ምርቕቲ ዓውደ ፖለቲካ ኹይና፡ ኣብ ስራሕ ዓለም ተዋፊራ ትርከብ። እቲ ጓይ ወዲ ኹይኑ፡ ንሉውን ትምህርቱ ወዲኡ፡ ኣብዚ እዋንዚ ኣብ ቤት ጽሕፈት ሚኒስትሪ ምክልኻል በለዛ ተመዲቡ ግብኡ ኣብ ምፍጻም ይርከብ። እታ ራብዐይቲን ሕሳስ ልደን ጓላ ኹኣ ኣባል 34 ዙርያ ሃገራዊ ኣገልግሎት ኹይና ኣብ ሳዋ ኣላ። ብትምህርታ ንፍዕቲ ብምዃና ኹም ኣሕዋታ ናብ ኮለጅ ዘኣቱ ነጥቢ ተገዚማ ኹትምለስ ትጽቢት መምህር ኣዜብ እዩ። ቦቲ ኹይኑ ቦቲ፡ መምህር ኣዜብ ብሓዳራ ቐሰንቲ፡ ብውጽኢት ትምህርቲ ደቃ ድማ ሕብንቲን ኮርዕቲን ምዃና ኣፋ መለኣ ትዛረብ።

መምህር ኣዜብ ኣብ መወዳእታ እትብልዮ እንተሉ ኢልና ብዝተወከሰናዮ፡ ማዕርነት ብሰራሕ ከምዝረጋገጽ ንደቂ ተባዕትዮን ደቀንስትዮን ድማ ማዕረ ዕድል ከወሃብ ጽብቕ ምዃኑ ብምሕባር፡ ርእይቶኣ ኣብ ቦታ ምደባ እዩ። ምደባ ስራሕ ንባህርዮ ትዕድልቲ ደቀንስትዮ ኣብ ግምት ኣእትዩ እንተዝስርሓሉ ዝበለጸ ምኹነ ሓሳብ ድማ ኣለዎ። ብዝተኻእለ መጠን ኣብቲ ዝምደባሉ ቦታ፡ ብሕልፊ ኣብ ርሒቑ ከባቢታት፡ ከም ማይ፡ መንዲል ንጽህናን መሕጸቢ ቦታን ብቐለሉ ዝረኽባሉ ጥዕናዊ ኩነታትን ብቐረባ ዝከታተሉ ኣገልግሎታት ዘለዎ ክኸውን ተመራጺ ምዃኑ፡ ኣተሓሕዝ ሓለፍቲን ኣለዩቲን ኹኣ ሓልዮትን ምትብባዕን ዘለዎ እንተኾይኑ፡ ደቀንስትዮ ኣብ ዝተመደባሉ ቦታን ስራሕን ብምሉእ ወኒን ባህሪን ከዓይኖን ንኻልኣት ኣብነት ክኹናን ብዙሕ ምጽዓታ በሃሊት እዩ።

ስድራ ቤት-ትምህርቲ ዘለዎ፡ ንኹሉ ብዛዕባኡ ዝበሃል ሕማቕ ነገር ዝጸውር፡ ንዝኸሰቱ ሽግራት ብሰለማዊ ኣገባባት ኣብ ምፍታሕ ዘይሰልኪ ...ክኸውን የድልዮ።

መምህር ኹይንካ፡ ግዜ ብግቡእ ዘይምሕላው፡ ብኩራት፡ ክፍለ ግዜ ትምህርቲ ኹይወዳኣካ ካብ ክፍሊ ምውጻእ፡ ዝውታረ ሽለልትነት፡ ብዘይውጥን ምምሃር፡ ጉድለት ድስተሊን ወዘተ. ዝኣመሰሉ ተግባራት ፍጹም ዘይጽውሩ እዮም። ጉድኣቶም ኣብ ልዕሊ ተማሃሮ ስለዝኹነ፡ ብዓቕሊን ትዕግስትን

ኣዜብ ካብ ተሞኩሮኣ ተበሂላ ተረድኡ።

ኣብ ኣብዮተ ትምህርቲ፡ መውግሊ ህጻናት ክህሉ፡ ኣዝዩ ሓጋዚ ምዃኑ፡ መምህር ኣዜብ ትገልጽ። ውላድ ዘለወን መምህራን ደቀንስትዮ፡ ረጊኣን ውራይ ምስትምሃረን ክገብራ ዘቐሰንዮ። ሚኒስትሪ ትምህርቲ ነዚ ብምርዳእ፡ ነፍሲ-ወከፍ ቤት ትምህርቲ መውግሊ ህጻናት ክህልዎ ብዘሕለፎ መምርሒ መሰረት፡ መባእታ ቤት ትምህርቲ ላልምባ ቐድሚ 3 ዓመት፡ መውግሊ ህጻናት ከምዘዳለወት መምህር ኣዜብ ተብርህ።

ጥዕና

ወግዲ ምስ ዶክተር ሓረጉ መሓሪ

ክኢላ መጥባሕቲ

የሴፍ ሃይለማርያም

*** ምስ ኣገበብቲ መጽሔት ኣግክዞ ክትካከዩ?**

- ዶክተር ሓረጉ መሓሪ እባሃል። ኣብ ሃገራዊ መወከሲ ሆስፒታ ኦርታ ክኢላ መብጥሕቲየ። ተወሊዶ ዝዓበኹሉን ትምህርቲ ዝወዳእኩሉን ኣብ ኢትዮጵያዊ። ብ2002 ከኣ፡ ብስርዓት ወያነ ተሰጉ። ናብ ሃገሪ መጸኢ። ኣብ ማሕበራዊ ሂወተይ፡ ኣደ ሰለስተ ቁልዑየ። እቶም ክልተ ደቅና ተማሂርኦም ኣገልግሎቶም ዝፈጸሙዮም፡ እታ ሕሳስ ልደ ድማ ተመሃሪት ኣላ። ማእከላይቲ ጓልና ተመርዕዮ ኣደ ክልተ ቁልዑ ኮይና ስለዘላ፡ ኣደ-ዓባይ ኮይነ ኣለኹ።

እቲ ዝነበርኦም ሞራልን ጽዓትን፡ ተማሂርና ብጻዕርና ክንጉበር ኣኽኢሉና እዩ። ኣባይ ኣብ ማሕበራዊ ናብራን ኣብ ትምህርቲን ክጉበር ዘለኒ ትኹረት፡ ብዕድመ ንዝዓብዩኒ ከህበም ዘለኒ ኣኹብርት እናመዓደ፡ እዚ ሕጂ ዘለኒ ባህርያት ክወርስ ኣኽኢሉኒየ። ኣደይ ድማ፡ ዕላል ዘይትፈቱ ናይ ስራሕ ሰብያ ነይራ። ሓቅነት፡ ግለጽነት፡ ኣብ ህይወት ሰብ ጣልቃ ዘይምእታው ካብኣ ዝተመሃርኩዎ እዩ።

*** ኣተዓባብያኹ ከመይ ትዝክርዮ?**

- ካብ ሓረስቶት ስድራ ስለዝተወለድኩ፡ ምስ ኣሕዋተይ፡ ኣብ ሓደ መዳዲ እናተመናጠልና በሊዕና ኢና ብፍቕሪ ዓቢና። ስለዚ፡ እቲ ብንእስነተይ ዝሕለፍኩዎ ባህላዊ ኣተዓባብያ ናይ ብሓቂዮ ጠቐሙኒ፡ ሕጂ ውን ኣብ ዝላይ ከምኡ ዓይነት ናብራ ክህልወኒ እየ ዝፈቱ።

*** ተራ ወክድኹ ከመይ ነቓሩ?**

- ኣባይ ሕጂ ብህይወት የለን። ኣደይ ግን ጓል 102 ዓመት ኮይና ኣላ። ኣዝዮም ጥዑማት ወለዲየም ነይሮም። ኣብ ምዕባለ ህይወትና ዝተጻወትዎ ተራ መግለጺ የብሉን። ንዝኣርእሶም ናይ ትምህርቲ ዕድል ከይረኽቡ ንሕና ክንመሃር ዝኽፈልዎ ዋጋ ቀለል ኣይኮነን።

ንኣብነት፡ ኣባይ ተፈቲነ ከመጽእ ከለኹ፡ ውጽኢቲይ ይርእዮን የተባብዓንን። ግዜ ሂቡ ጽን ኢሉ ይሰምዓንን ስለዝነበረ፡ ንዕኡ ከሓገሱ ጥራይየ ዝጽዕር ነይረ። ተዓዊተ ድማ። እዚ ተማሂረ ስለዝዓበኹ፡ ኣሃውን ንደቀይ ከምኡየ ዘዕብዮም ዘለኹ።

*** ሒዝክዮ ዝዓበኹ ባህጊ ክንታይ ነቓሩ?**

- ርእሳይ ክኽእል ኣለኒ ዝብል ባህጊ ሒዝዮ ዓብዮ። ዝሓሸ ደረጃ ትምህርቲ በጺሐ ሂወተይ ከመርሕ ባህጊ ነይሩኒ። ኣብ ትሕት ዝበለ ደረጃ ትምህርቲ በጺሐ ከቋርጽ ፍጹም ኣይደልን ነይረ። እዚ ባህጊዚ ድማዮ ኣብ ዓወት ኣብጸሐኒ።

*** ናይ ትምህርቲ ጉዕዞኹ?**

- ኣብ ኢትዮጵያየ ተማሂረ። ልዑል ደገፍ ስድራቤት ስለዝነበረኒ፡ ጀሚረ ከሓብ ዝውድእ ጸገም ኣይነበረንን። ኣብ 2ይ ደረጃ ምስ በጸሕኩ፡ እቲ ዝርእዮን ዝሰምዖን ዝነበርኩ ስለዝጸለወኒ፡ ማትሪክ ክተርፍ የብላይን፡ ኮሌጅ ክኣቱ ኣሎኒ ዝብል መሰረታዊ ድሌት ኣሕዲረ። ናይ 12 ክፍሊ ትምህርቲ፡ ምስራቕ ኣጠቃላይ' ኣብ ዝብሃል ቤት ትምህርቲ ኣዲስ ኣበባየ ወዲኡ። ድሕሪኡ ናብ ኮሌጅ ብምእታው፡ ኣብ ዩኒቨርሲቲ ጎንደር፡ መዲካል ሳይንስ ተማሂረ። ቀጺለ፡ ኣብ ዩኒቨርሲቲ ኣዲስ ኣበባ፡ ናይ ስፕሻላይዜሽን ሰርቲፍኬት ወሲደ፡ ካብ 1996 ጀሚረ ከም ሓፈሻዊ ሓኪም

*** ወክዲ ኣብ ደቕም ክገብሩ ዘከምዎ ጠመተ ብዝምክኩት ክንታይ ምበክኪ?**

- መሰረት ናይ ስድራቤት ኣቦን ኣደንዮም። ስለዚ፡ ወለዲ ንደቕም እኹል ግዜ ክህብዎም፡ እንታይ ይገብሩን ምስ መን ይውዕሉን ብቐረባ ክፈልጡን ኩነታት ትምህርቶም ክከታተሉን፡ 'ኣይትፈልጥን ኢኻ? ኣይምልከተካንዮ' ምባል ጉዲፍም ከም መሓዛእም ከዕልልዎም ይግባእ። እዚ ንዝምድና ወላዲን ውሉድን ዝያዳ ስለዘቀራርቡ፡ ውጽኢታዊ ማለ ኣተዓባብያዮ።

መጥበቅቴ ሰራተ ኣለኹ፡ በዚ ኣጋጣሚ ሎሚ ዓመት ብሩራዊ ኢዮቤል'ዮ ዘብዕል ዘለኹ።

* የሃፍ - እንደሰ ሃዚ አብቅዳኪ፡
ሐኪም ክትኮሲ ባህጊ ዘሕደረከኪ
እንታይ/የ?

- ብቼልዓይ ከለኹ ፈረስ ገጭዩ ምስ
አውደቐኒ ኣብ ሆስፒታል ደቂስ ነይረ። ኣብኡ
ዝርአኹዎ - እንተ ባህርዖት ናይቶም ሓካይም
እንተ ኣልባስ ናይተን ነርሳት ኣይፈልጥን፡
ዝሰሓበኒ ነገር ግን ነይሩ። ንሱዩ መስለኒ፡
ካብ ጻል 8 ዓመት ጀሚረ፡ ኣብ ውሽጢይ
ሓኪም ክኸውንዮ ዝብል ባህጊ ኣሕዲረ። እዚ
ግና፡ ተረዲኡኒ ኣይኮነን። ንምንታይ ሓኪም
ክኸውን መሪጸ፡ ሕጂ ንድሕሪት ተመለሰ
ክሓስቦ ከለኹ፡ ብዙሕ ከምዚዩ ክብሎ
ኣይክእልን። እቲ ስምዒት ግን፡ ካብታ ኣብ
ሆስፒታል ዝኣተኹላ ግዜ ዝጀምረዩ። ንሞያ
ሕክምና ድማ ከሳብ ሎሚ ኣዝዮዩ ዝፈትዎ።

*** ክዳን ሐኪምን ፍኩያነት ክከዎ'ዩ**
- ከመያ ረኺብኩዎ ?

- ብርግጽ ፍሉይነት አለም። ሕክምና
ንወዲ ተባባታይ፡ ዝሓሸዮ፡ ንኣደ ግን ኣዝዩ
ከቢድዮ፡ ቈልዓ ናይ ምዕባይ ዝለዓለ ሓላፍነት
ናይ ኣደ እዩ። ሓቂዩ ኣቦ ከተሓጋገዘ ይኸእል
እዩ። ከም ኣደ ተገዲሱ ዝገብር ነገር ግን
ድኅተዮ። ስለዚ ብዓል ቤት፡ ስራሕ ሕክምና
ከብደቱ ተረዲኡዎ ዝለዓለ ሓላፍነት ክወስድ
እንተዘይከኣሉ፡ ስራሕ ሕክምና ንደቀንስቶ
ኣጸጋግደዮ ዝኸወጎ። ብወገነይ፡ ከሳብ ደቀይ
ዘዕቢ ኣብዚ መዳይ ብዙሕ ዋጋ ከፈለየ፡
ጸኒዐ ስለዝመኮትኩ ግና፡ ናብ ረብሓይ
ቀይረዮ ኣለኹ። ስለዚ፡ ኣደን ሓኪምን
ዝኾና ኣደታት ሰብኡተን ክሕግዝወን፡
ንሳተን ድማ ተስፋ ከይቆረጸ ክሰርሓ የድሊ።

*** የዋና መዋግሕድ ክላብ ክንፍ/ዩ ከቢድ?**

- ናይ መጥባሕቲ ነገር ተማሃራይ ከለኻ
ኢኻ ትርእዮ። ኣብ'ቲ ፈለማ፡ ትሰንብድን
ትጭነኻን፡ ከይበላዕካን ከይሰተኻንውን
ትውዕለሉ እዋናት ኣሎ። ምስ ግዜ ግን
ትለማመድ፡ ኩሉ ሞያ ነናቱ ከብደትኳ

ሐምሽት መጥባሕቲ ዝገብረሉ ግዜ ኣሎ።

*** ኣብ መጥባሕቲ ምስ ዘያትዕወት
ዘኩ ስምዒት?**

- ጽብቕቲ ሕቶ'ያ። ንሕመም ከም ጓና
ዘይኮነ ከም ክፋል ስድራና ኢና ንርእዮ።

እንተሃለዎ፡ ንሞያ መጥባሕቲ ዝያዳ ዝገብሮ ንሱዮ። ኣብ መጥባሕቲ ነዊሕ ስዓታት ጠጠው ምባል፡ ቅድሚ መጥባሕቲ ነቲ ሕሙም ብቐፅ ምግባር፡ ዓይነት ሕሙምን ሕማምን፡ ድሕሪ መጥባሕቲ ሕሙም ሓውዩልካ ክሳብ ዝትንስእ ዘይምቕሳን ወዘተ. ኣሎ። ብኣንጻሩ ትባረኹ ነገርውን ኣሎ። ሕሙም ሓውዩ ክወጽእ ከሎ፡ እቲ ዝጐዮኻዮ፡ ዝተጨነቐኻዮ፡ ዝሕለፍኻዮ... ጨሪስካ ኣይትዝክርን ኢኻ። ስልማትካ እቲ ሕሙም ሓውዩ ምውጻእ ስለዝኾነ። ሓኪም ግን ንባይኑ ዝዕወቑ ነገር የለን። እቲ ስራሕ ካብ ላዕሊ ክሳብ ታሕቲ ዘለዉ ኣባላት ስለዝሳተፉዎ፡ እቲ ውጽኢት ናይ ሓደ ሓኪም ጥራሕ ዘይኮነ፡ ዳርጋ ናይ'ቲ ሆስፒታልዮ ክትብሎ ትኽእል።

*** ኣብ ሰሙን ክንደይ መጥባሕቲ ተካዪዲ?**

- ከም ስጉምታዊ፡፡ ፍቅሩን ዝበለ እንተ ኾይኑ፡ ብዙሕ ይገብር፡፡ ካብ ማእከላይ ክሳብ ዓቢይቲ መጥባሕቲ ድም ጎመዓልቲ ክሳብ ሰለስተ ኣርባዕተ ወይውን

እነካይዶ መጥባሕቲውን መዚንናን
ንሕመም ዝጠቐሞን ኢልና ስለንገብር፡
ዝበዝሕ ግዜ ውጽኢታዊዮ። ገለ እዋን ግን
ክትገብር ዘይትኽእል ነገር የጋጥመካ።
ሕመም ሓይሉ እንተወዲኡ፡ ሓዝዝ ድሩት
ይኾነካ፡ ሓንሳብውን ፍርቂ ፍርቂ ዝኸውን
ኣሎ። መጉዳእቲ ከመጽእ ከሎ ከኣ፡ ከም
ኣባል ስድራ ዝነደለናዮ ዝስምዓና። ክሳብ
መግቢ ምብላዕ ዝኣተበና እዋናት ኣሎ።
ከምዛ ዘይስምዓና ጌርም ዝሓስቡን ዝዛረቡን
ክህልዉ ንቡርኳ እንተኾነ፡ ንሕና ግን ከምኡ
ኣይኮናን። ምናልባት፡ ብዙሕ ነገር ስለእንርኢ፡
ምናልባት ከምቶም ስድራቤቱ ንኑብዕ
ኣይንኸውንን፡ ናይ ውሽጢ ሓዘን ግና ኣለና።

*** ዘይትርስዎ ፍጻመ እንተሃኔዩ?**

ተዳሊኸ ወይ ብመደብ ትጉበሮ መጥባሕቲ ኩሉ ግዜ ዕዉትዮ። ዝተወጽዐ ሕሙም ክመጽእ ከሎ ዝግበር ዘይተሓሰበ መጥባሕቲ ግን ኣሉታዊ ሳዕቤን የጋጥምዮ። ሓንቲ ዘሓጎስትኒ ግን ከነግረካ። ሕማም መንሸሮ ዝነበራ ጓል 20ታት መንእሰይ ነይራ።

ክትነግረና ዝኸበራ ነገርኳ እንተነበረ፡ ከይሓበረትና ዕወት መጥባሕቲ ጌርናላ፡ ድሕሪ ናይ 24 ሰዓታት ሃለዋት ምጥፋኡ ደማ ተበራቢራ፡ ሎሚ ኣደ ሰለስተ ቈልዑ ኮይና ክርእያ ከለኹ፡ ምስቲ መንእሳይ ምዃና ብሓቂ እሕጎስ፡

***መጥባሕቲ ክናካየድኪ ዘጋጠመኪ ጸገም ወይ ብድህ ክኩ'ዩ?**

ሰብእንዲና፡ ናይ ግድንዮ ከጋጥመና፡ እቲ ብብሞያና እንጉብር ዘይምርድዳእ ግን ንስለ ሕሙም ሓለና ስለዝኾነ፡ ናብ ዝዛና ሒዝናዮ ኣይንኸይድን ኢና - ኣብ ናይ ስራሕ ቦታ ኢና ንፈትሖ፡ ድሕሪ ዕወት ስራሕ ከኣ፡ ካብ ክፍለ መጥባሕቲ፡ እናሰሓቕና ኢና ንወጽእ፡

*** ሓደ ክኢካ መጥባሕቲ ክህጌም ዘከም ባህርያት?**

- ሓደ ሓኪም መጥባሕቲ (Surgeon) ኣብ ዙርያቲ መጥባሕቲ ዝገብረሉ ቦታ መራሒ ንሱዮ፡ ብተናጸል ዝገብር ስለዘየለ፡ ምስቶም ምስኡ ዘለዉ ተሳንዮ ክሰርሕ ይግብእ፡ ስለዚ፡ ዕወት መጥባሕቲ ውጽኢት ንቐሕን ጥንቁቐን ኩነተ-ኣእምሮ ስለዝኾነ፡ ባህርያት ሓኪም ልዙብ፡ ፈቃር፡ ትሑትን ዕጉስን ክኸውን ኣለዎ፡ ንትዕግስቱ ዝፈታተን ከጋጥሞ ከሎ፡ ኣብ እዋን ህይወት ኣድሕን ምህላዉ ፈሊጡ፡ ክሃድእ ጥራይዮ ዘለዎ፡ ልዕሊ ኩሉ ድማ፡ ኣብ

ዕላማኡን ቅንዕናኡን ጽኑዕ ክኸውን ይግባእ፡

*** ተራ ንክሹቱ ሓካይም ደቀንስትዮ ክመይ ትግምግምዮ?**

- ዝበዝሐ ካብተን ምሳና ዘለዋ ደቀንስትዮ፡ ንሕና ዝመሃርናዮን ወይ ብኣና ዝሓለፋ'የን፡ ከም መንእሳያት ክርእየን ከለኹ ከኣ ክኢሊታትን ግዱሳትንዮን፡ ብግዜኡን ኣትዮን ኣብ ግዜኣንዮን ዝወጹ፡ ፍርቀን ሰብ ሓዳር፡

ይምሃሩ ኣለዉ፡ ስለዚ፡ ተካእትና ሓካይም ኣብ መስመር ብምህላዎም፡ ሕጉስቲዮ፡

*** ካብ ደቅኺ ብሞያ ንዓኺ ዝሰዓበ ክኩዩ?**

- እቲ ዘገርም ነገር የለዉን! እቲ ቦኽሪ ናይ ኮምፒውተር ክኢሊዮ፡ እታ ምንኢሉ ምስ ሕክምና ዘይተሓሓዝ ዓውዲያ ተማሂራ፡ እታ ሳልሳይቲ ከኣ ጌና ተማሃራት ኮለጅ'ያ ዘላ፡

*** ደቀንስትዮ ኣብ ምክንኻን ጥዕናክን ክገብርኩ ዘከወን?**

- መዓልታዊ ኣብ ሕሙማት ዝርእዮ እንተሎ፡ ደቀንስትዮ ኣብ ባህላዊ ነገር ዘድህባ ምዃንንዮ፡ ተግዲሰን ሕክምና ዝመጽኡውን ኣለዎ፡ ገሊኡን ግን ስኣን ተቐላጢፈን ናብ ሕክምና ዝመጽኡ፡ ዘሕዝን ነገርዮ ዝዕዘብ፡ ክሕገዝ ኣብ ዘይክእሉ ሰዓትዮን ዝመጽኡ፡ እቲ ናተን ቃንዝ ናተይ ቃንዝ ኮይኑዮ ዝስምዓኒ፡ ስለዚ፡ ደቀንስትዮ ኩሉ ግዜ ኣካላተን ክፍትሻን ዘይንበር ነገር ምስ ዝዕዘባ ተቐዳዲመን ናብ ሕክምና ክመጽኡ እመኽረን፡ ብፍላይ፡ ዕድመኤን ካብ ሰላሳታት ንላዕሊ ዝኾና ደቀንስትዮ፡ ኣብ ኣጥባተን ዝርኤ ሕበጥ ምስ ዝዕዘባ፡ ዋላ ቃንዝ ኣይሃልዎ፡ ብቐልጠፍ ሕክምና ክመጽኡ ኣለዉን፡

*** ከበዋን መዘኻኸሪ ነጥብን ክንተከኪ?**

- መንግስቲ ኣብ ዘውጽኦ መደባት፡ ብሞያይ ንምሕጋዝ ኩሉ ግዜ ድልውቲ ኣለኹ፡ ካልኣ፡ ንዓና ዝትክኡ መንእሳያት ንምፍራይ ጀሚሩ ዘሎ ናይ ድሕረ ምረቓ ትምህርቲ ኣብ ሰናይ ምዝዛም ክበጽሕ እምነ፡ እቲ መስርሕ ትምህርቲ ብቐፅ ኮይኑ ክኸይድ ግን፡ ብቐጻሊ ኩሉ ነገራት ክማልኡን ብቐፅ ናይ ስፕሻላይዜሽን ፕሮግራም ክካየድን ምትብባዕ ክግበር ኣለዎ፡ ብኢጋጣሚ 30 ዓመት ብዓል ናጽነት ኤርትራ ከኣ፡ ካብቲ ዝሓለፈ ብዝሓሸ ሰራሕና ኣብ ህይወትና ለውጢ ከነምጽእ እላብ፡

ፍርቀን ደማ ዘይተመርዓሞኡ እንተኾና፡ ኣብ መንጎኤን ዝርኣ ፍልልይ የለን፡ ኣብቲ ዝሰርሕኦ ሓላፍነት ተሰሚዑ-ወንዮን ዝነጥፋ፡ ሞያ ሕክምና ዝሓቶ ሚዛን ሓልዮን ይኸዳ ስለዘለዎ ከኣ፡ ብተን ምሳና ዝሰርሓ ዘለዎ ንኣሽቱ ደቀንስትዮ ሰብ ሞያ ሕክምና ኣመና ሕጉስቲዮ፡ ተካእትና ምዃንንዮን ኣይጠራጠርን፡

*** ኣብ መጥባሕቲ ዝዋሰኩ ተካክቲ ኣፍሪኺዶ?**

- እወ ጀሚርኻም ኣለዉ፡ ካብቲ ዘሕጉስኒ ነገር ድማ እዚዮ፡ ንኡብነት፡ ኣቐዲሞም በዚ ዓውዲ ዝሰልጠኑ ሓሙሽተ ተማሃር ድር ናብ ስራሕ ዝተዋፈሩ ኣለዉና፡ ዕድል ናይ ማህደረ ትምህርቲ ረኺቦም ክምሃሩ ናብ ወጻኢ ዝተላእኩውን ኣለዉ፡ ፍርቆም ትምህርቶም ዛዚሞም ኣብ ቀረባ እዋን ናብ ዓይም ክምለሱ ትጽቢት ይግበረሎም፡ ካልኣ፡ ሓድሽ ናይ ድሕረ-ምረቓ ትምህርቲ ብዓውዲ መጥባሕቲ ጀሚሩ ስለዘለ፡ ሓድስቲ ተማሃር ኣትዮም

አድልዎ ጾታ አብ እዋን ኮሮና

ተስፋ-አለም የማን

ኣብ ፈላማ 2020 ብቻይና ኣቢሉ ናብ መላእ ዓለም ዝተላብዐ ለቡዳ ኮሮና ቫይረስ፡ ንብዙሕ ክፋል ህዝቢ ዓለም ቁጠባዊ፡ ማሕበራውን ባህላውን ንጥፈታቱ ብምዝራግ፡ ናብ ከቢድ ናይ መንበር ጸገም ኢቃሊዕም ምህላዉ፡ ብተደጋጋሚ ዝግለጽ ዘሎ ሓቂዩ፡ ኣብ ብዙሓት ሃገራት ዓለም፡ ነዚ እናሻዕ ዝደግስ ዘሎ ለቡዳ ንምቁጽጻር ተረርቲ ናይ ዕጽዋ ወይ ርገጣ ስጉምቲታት ተወሲዱ፡ ገናውን ይውሰድ ኣሎ። ዋላኳ ብኩባንያታት መፍረ-መድሃኒት ብራጣንያ፡ ኣመሪካ፡ ናቡያ፡ ቻይናን ካልኣት ሃገራትን ዝፈሪ ዘሎ ብዓይነቱ ብርክት ዝበለ ክታቢታት፡ ነዚ ገና ብልዑል ናህሪ ዘስፋሕፍሕ ዘሎ ለቡዳ ክቐጽዮ ትጽቢት እንተሉ፡ ኣብ ምቕርሖ ናይቲ ክታቢታት ዘሎ ንዓቕሚ ድኻታት ሃገራት ዝገብሩ ዝተጋነ ዘይምዕሩይነት፡ ብቐንዱ ድማ ኣብ ብቐንዱን ውሕስነትን ናይቲ ክታቢታት ዘሎ ምጥርጣራት ግን፡ ንዕድመ ናይቲ ለቡዳ ከየናውሖ ዘየሰከፍ ኣይከኑን። ግዜ እናበልዐ ብዝኸደ ባህርያቱ ብልክዕ ዘይፍለጥ ሓድሽ ዓይነት ኮሮና ከይምዕብልጥ፡ ነዚ ኣብ መዓላ ክውዕል ጀሚሩ ዘሎ ዝተፈለለ ክታቢታት ፍረ-ኣልቦ ከይገብር ዝብል ስግኣትውን ገና ኣብ ቦታኡዮ ዘሎ።

ከምዚ ኣብ መእተዊ ዝተጠቐሰ፡ እዚ ብደረጃ ዓለም ብሚልዮናት ንዝቐጸር ህዝቢ ለቫፊን ቀቲሉን ዘሎ ለቡዳ፡ ዝያዳ ኣብ ልዕሊ ደቀንስትዮ ኣደራሳ የውርድ ከምዘሎዩ ብዝተፈለለ ወገናት ዝግለጽ፡ እቲ ዝያዳ ኣተሓሳሲ ከይኑ ዘሎ ጸገም ድማ፡ ብሰቡብ ናይቲ ለቡዳ ኣብ ልዕሊ ዘን ደቀንስትዮ ዝፍጸም ዘሎ ኣካላዊ፡ ስነ-ኣእምሮኣውን ጾታውን መጥቃዕቲ እዩ። ካብ ብዙሓት ሃገራትን ኣህጉራውያን ውድባትን ዝወጽእ ዘሎ ብመጽናዕቲ ዝተደገፈ ሓብሬታ ከምዘመልከቶ፡ ንደቀንስትዮ ኪጋጥመን ዝጸንሖ ዝተፈለለ መጥቃዕቲ፡ ድሕሪ ክስተት ናይዚ ዓለማዊ ለቡዳ ዳርጋ

ብዕጽፊዩ ወሲኹ ዘሎ። ብፍላይ ኣብተን ከቢድ ማሕበረ-ቁጠባዊ ቅልውላው ዘለወን ሃገራት ከኣሞ፡ እቲ መጠን መጥቃዕቲ ብልዕሊ ዕጽፊ ንሂሩ ብምህላዉ፡ እቲ ጉዳይ ኣብ ልዕሊ መንግስታት ናይተን ሃገራት ከቢድ ጸቕጢ ፈጠሩ ይርከብ።

ከምዝፍለጥ፡ ኣብ ዝኸነት ሃገር፡ ደቀንስትዮ ዓንዲ-ሕቕ ቁጠባ እየን። ክኢላታት ስነ-ቁጠባ ከምዘመልከቱዎ፡ ብደረጃ ዓለም ካብ ዘሎ ዝተፈለለ ዕዮታት እቲ 66 ሚሊዮን ብደቀንስትዮ እዩ ዝዕዮ።

ዝበዝሖ ካብኡ ድማ፡ መሃያ ዘይከፈሎ ናይ ዝን በረኻን ስራሕቱ። እዚ መሃያ ዘይከፈሎ ናይ ዝሰራሕ፡ ኣብ ቁጠባ ዓለምና ዓመታዊ ብውሕዱ ናይ 10.8 ትሪልዮን ዶላር ኣበርክቶ ከምዝገበር መጽናዕታት የመልከቱ። ደቀንስትዮ፡ ካብቲ ብደረጃ ዓለም ዝሄልኽ መጠን ምህርቲ መግቢውን እቲ 50 ሚሊዮን ብኣኣተንዮ ዝፈሪ። ኣብ ዕዳጋ ድማ ዓመታዊ ልዕሊ 20 ትሪልዮን ዶላር ዝገመት ፍርያት ናይ ምሕሻሽ ወይ ናይ ምህላኽ ዓቕሚ ኣለወን። እቲ ሓቂ እዚ ካብ ኩነት፡ ኣብ ልዕሊኡን ዝፍጸም ዝኸነ ዓይነት በደል ብተዘዋወሪ ንቐጠባ ዓለምና ማዕሪ ክንደይ ከምዝሃስዮ ንምግማቱ ኣየጸግምን።

ትካል ግብረ-ሰናይ እክስፋ-ም ዝሓለፈ ወርሒ ኣብ ዝዘርግሖ መጽናዕታዊ ጸብጽብ፡ ኣብ ዓመተ 2020 ጥራይ ደቀንስትዮ

ክረኽብኦ ዝግባእ ዝነበረ 800 ቢልዮን ዶላር እቶት፡ ብሰንኪ ኮሮና ከምዝሰኣንኦ የመልከት። እዚ መጠን እቶትዚ ቀሊል ከምዘይከኑን፡ ማዕረ ድምር ጃምላ ዘቤታዊ እቶት ናይ 98 ሃገራት ከምዝኸኑን ድማ ይጠቅስ። ብዘይካዚ፡ ኣብ ዝሓለፈ ዓመት ጥራይ ልዕሊ 47 ሚልዮን ደቀንስትዮ ናብ መስመር ድኽነት ከኣትዋ እቲ ለቡዳ ምኽንያት ከይኑ ከምዘሎ፡ እክስፋ-ም ወሲኹ ይሕብር።

ብዙሓት ሃገራት ዓለም፡ ነዚ መዓልታዊ ኣሽሓት ዜጋታት ዝቐዝፍ ዘሎ ለቡዳ

ንምቁጽጻር፡ ብመሬት፡ ብኣየርን ብባሕርን ናይ ዕጽዋ ስጉምቲ ድሕሪ ምውሳድን፡ ብኣማኢት ሚልዮናት ዝቐጸሩ ደቀንስትዮ ምስመጸምድተን ኣብ ዝላየን ተዓጽዮን ክውዕላ ተገዲደን፡ ስራሕ ምብኳር፡ ስእነት ገዝብ፡ ናህሪ ዋጋታት ሃላኽቲ፡ ተስፋ ምቕራጽ፡ ጭንቀትን ካልእ ጸገማትን ድማ፡ ንብዙሓት ካብኣተን ብመጸምድተን ግዳይ ዝተፈለለ በደላት ከምዝኸኑና ገይሩዎን ኣሎ። እዚ ማለት፡ ቅትለት፡ ኣካላውን ስነ-ኣእምሮኣውን መጉዳእቲ፡ ማህረምቲ፡ ጾታዊ ዓመጽ፡ ጸርፊ፡ ምፍርራህን ፍትሕን ይበራረዩሉን ኣለዉ።

እቲ ዝያዳ ኣሻቓሊ ዝገበር ድማ፡ ቁጽሪ ናይዞም ኣብ ዝላ ናብ ዓመጽቲን ኢጋፋዕቲን ዝቐየሩ ዘለዉ ደቂ-ተባዕትዮ እናተዓጸጸ፡ እቲ ኣብ ልዕሊ መጸምዶም ዝፍጽሙዎ በደላት

ድማ እናከበደ ይኸይድ ብምህላው። ንኡብነት ኣብ ብራጣንያ፡ ኣብተን ቀዳሞት ክልተ ኣዋርሕ ናይ ዕጽዋ፡ ቁጽሪ ብመጻምድተን ዝተቐትላ ደቀንስትዮ ብልዕሊ ዕጽፊዮ ወሲኹ ተረኺቡ። ኣብ ብራዚል ድማ፡ ካብተን መዓልታዊ ብገበን ህይወተን ዝስእና ዘለዋ ደቀንስትዮ፡ እተን ልዕሊ 50 ሚሊታዊት ብሰብኡተን ወይ ብመጻምድተን እየን ዝቐትላ ዘለዋ። ኣብ ሕመኡምሪካ እውን ቁጽሪ ናይተን ብመጻምድተን ተወቂዖን ኣካላዊ ጉድኣት ዝወርድን ደቀንስትዮ ብዘገርም ናህሪዮ ዝውህብ ዘሎ።

ዝ፡ ደቀንስትዮ ዝሓሸ ውሕስነት ከምዘስምዐን ዝተባረሰታ ከምዘይነበረ፡ ሕጂ ግን ንብዙሓት ካብኣተን ገሃንም ከይነውን ኣሎ። ብፍላይ እተን ሰብኡተን ወልፊ ማህረምቲ፡ ቆየቓን ጭቕጭቕን ዘለዎም፡ 24 ሰዓታት ምስኣን ኣብ ዝምውሓሎም ዘስዕበለን ዘሎ መከራን ስቕያትን ኣመና ከቢድ ምዃኑዮ ዝግለጽ። በዚ ምዃንያት ድማዮ ዋና ጽሓፊ ውድብ ሕቡራት ሃገራት ኣንቶንዮ ጉተረዝ፡ ኣብ መላእ ዓለም ኣብ ልዕሊ ደቀንስትዮ ዝፍጸም ዘሎ በደላት ክቋረጽ፡ መንግስታት ድማ ነቲ ለቡዳ ንምምካት ኣብ ዘካይዱዎ ቃልሲ ንድሕነት ደቀንስትዮ ቀዳምነት ክህበው ዝሓለፈ ዓመት ጸውዒት ኣቕሪቡ ዝነበረ። ዋላኳ ከባቢ 150 ዝኹና ሃገራት ነቲ ጸውዒት ብምቕባል፡ ነቲ ዘጋጥመን ዘሎ ኣብ ጾታ መሰረት ዝገበረ መጥቃዕቲ ንምዕጋት ቆራጽ ስጉምቲ ክወስዳ ምዃንን መበጽዓታት እንተኣተዋ፡ ከሳብ ሕጂ ግን መብሓትኣን ደው ከብልኣስ ይትረፍ ብገለ ሚሊታዊት ክቕንስኡውን ኣይከኣላን ዘለዋ። ብኣጽብዕቲ ዝቐጸራ ገለ ሃገራት ግን፡ ኣብዚ ናይ ዕጽዋን ቀይዲታት ዝበዝሐን ግዜ ንኡብያተ-ፍርድን ብምክፋት፡ ብፍሉይ ንጥርዓናት ደቀንስትዮ ጥራይ እናስምዓ ነቶም በደለኛታት ናብ ሕጊ ናይ ምቕራብ ስራሕ የካይዳ ኣለዋ።

ነዚ ለቡዳ ንምምካት ተባሂሉ ብደረጃ ዓለም ዝውሰዱ ዘለዉ ናይ ዕጽዋ ስጉምቲታት፡ ኣብ ልዕሊ ደቀንስትዮ ዘውርዱዎ ዘለዉ ኣደራዒት እዚኣቶም ጥራይ ኣይከውኑን። ምንዝርና፡

መርዒትሕቲ ዕድመ፡ ጉልበታዊ ምዝመዛን ክሸጥን እውን ገለ ካብቶም ብልዑል ናህሪ ዝውህቡ ዘለዉ ግን ከኣ ብዙሕ ቆላሕታ ዘይረኽቡ በደላት እዮም። ኣብ ከም ብዓል ናይጀርያን ካሜሩን ዝኣመሰሉ ብዙሓት ሃገራት፡ ደቀንስትዮ ብፍላይ ድማ ካብ ትምህርቲ ዝበኸራ ተማሃሮ ብሰንኪቲ ዕጽዋ ኣብ ስድራቤተን ዝገጋጠመ ከቢድ ቁጠባዊ ጸገማት ንምቅላል ኩባላ ብብዝሒ ናብ ምንዝርና ይዋፈራ ከምዘለዋ፡ ኣብኡ ድማ ዓመጽን ካልኣት ኣሰቓቕቲ በደላትን የጋጥሙዎን ከምዘለዉ ዝተፈላለዩ መጽናዕታት የመልከቱ። ሚልዮናት ካብኣተን ዘይተደልየ ጥንሲ ከጋጥመን ተኸእሎ ከምዘሎውን እቶም መጽናዕታት ወሲኹም ይጠቐሱ። ብዘይካዚ፡ ኣብ 2020 ጥራይ ብውሕዱ 51 ሚልዮን ደቀንስትዮ ብምክንያት ኮሮና መከላኸሊ ጥንሲ ብስሩዕ ክወስዳ ከምዘይከኣላዮ ዝእመን፡ ከም ሳዕቤን ናይዚ ድማ፡ ከሳብ 15 ሚልዮን ዝኣኸለ ዘይተደልየ ጥንሲ ኣጋጢሙዎን ክኸውን ከምዘኸኸለ፡ ውድብ ሕቡራት ሃገራት ግምታቱ የቐምጥ።

እቲ ዝርእ ዘሎ ዋሕዚ ናብ ምንዝርና፡ ነቶም ኣብ ዘይሕግዊ ምስግጋር ደቂ ሰባት ዝነጥፉ ናይ ገበን ጉጅላታት ርሒብ ዕዳጋ ብምክፋት ሽባዮም ሰራዕብም ከምዘሎዮ ዝሕበር። ውድብ ሕቡራት ሃገራት ከምዘመልከቶ፡ ድሕሪ ክስተት ናይዚ ዓለማዊ ለቡዳ፡ ልዕሊ 60 ሚሊታዊት ካብቶም ግዳይ ናይ ዘይሕጋውያን ኣሲጋርቲ ዝኹኑ ዘለዉ ሰባት ደቀንስትዮ እየን።

ብዘይካዚ፡ ኣብ ከም ህንዲ ዝኣመሰሉ ኣዝዩ ዓቃባዊ ዝኹኑ ማሕበረ-ሰብ ዘለዎን ሃገራት፡ ቡቲ ናይ ዕጽዋ ስጉምቲ ምክንያት ንማሕበረ-ቁጠባዊ ሕሰም ዝተቐልዓ ሚልዮናት ስድራቤታት፡ ንመርዓ ትሕቲ-ዕድመ ከም እንኮ መፋኹሲ ጸር ቁጠባዊ ጸገማትን ጌረን ክጥምትኡ ጀሚረን ኣለዋ። ብመሰረት ጸብጸብ ውድብ ሕቡራት ሃገራት፡ ኣብ ምምዕባል ኣብ ዝርከባ ብዙሓት ሃገራት፡ መርዓ ትሕቲ-ዕድመን ክሸጥን ንምትራፍ ዝካየዱ ዝነበሩ መደባት ቡቲ ለቡዳ ከተዓናቕፉ ብምክኣሎም፡

ኣብዚ ዝቐጸል 10 ዓመት ብወተታት ሚልዮን ዝቐጸራ ዓቕሚ ሄዋን ዘይበጽሓ ደቀንስትዮ ኣብ ሓዳር ክቐረናን፡ ሚልዮናት ህጻውንቲ ክኸንሸባን ትጽቢት ኣሎ።

ብሓጺሩ፡ እቲ ንደቀንስትዮ ገጢሙዎን ዘሎ ጸገማት ኣዝዩ ብዙሕዮ። ኩሉ ተደማሚሩ ድማ፡ ነቲ ኣብ ኩሉ መዳያት ማዕረነት ናይ ደቀንስትዮ ንምርግጋጽ ክካየድ ዝጸንሐ ቃልሲ ንድሕሪት ጎቲቱዎ ኣሎ። ኣክሰፋም ኣብ መጽናዕታዊ ጸብጸብ ጠቐሱዎ ከምዘሎ፡ ኣብ መንጎ ክልተኣ ጾታታት ዘሎ ጌሕ ናይ ኣድልዎ ጋግ ናብ ባዶ ንምውራድ 99.5 ዓመታትኳ ተሪፉዎ እንተነበረ፡ ሕጂ ግን ብሰንኪ ኮሮና ናብ 135.6 ዓመታት ከምጠጥ ክኢሉ ኣሎ። ስለዚ፡ መንግስታት ዓለም ነዚ ፈጸሙ ዘየደቅስ ጸገማትዚ ክገጥሙዎ እንተኹይናም፡ ነቲ ጠንቂታት ኣብ ምፍዋስ ዕቱባትን ውፋያትን ክኹኑ ከምዝግባእ ብብዙሓት ክኢላታት መተሓሳስቢ ይቐርቡሎም ኣሎ።

እቲ ቀንዲ ጠንቂ ናይዚ ኣደራሪ ብኹረት ወይ ስእነት ስራሕ ስለዝኹኑ፡ ስድራቤታት ወትሩ ተጸባይቲ ዕድላት ሽቕለት ካብ ምዃን ንኸናገሩ ክስርሓሉ ከምዘለዎ ሰብ-ሞያ ናይቲ ዓውዲ ብተደጋጋሚ ይመክሩ። ባዕለን ናይ ስራሕ ዕድላት ፈጠረን ንመካብርኣን ዘድልዩን ኣታዊታት ንኸውሕሳ ግን፡ መበገሲ ወይ መንጠሪ ዝኹኑን ባይታ ክጣጥሓሉን ከምዘለዎ ዘካትዕ ኣይከውንን። ኣብ ሃገርናውን ስድራቤታት ብመፍራ-ደርሁ፡ ብመፍራ-ጸህቢ፡ ብምርባሕ ጥሪት፡ ብሕርሻ ገደናን መስፍን፡ ብሸቕጣትን ብኸልእ ዝተፈላለዩ ኣደ-ጥበባዊ ስርሓትን ነብሰን ንክኸኣሉ ብደረጃ መንግስቲ ደገፋት ክግበር ከምዘጸንሐን ይግበር ከምዘሎን፡ ክስሓት ዘይክእል ሓቂ እዩ። ደቀንስትዮ ሕመራት ናይ ስድራቤታት ከም ምዃንን መጠን፡ እቲ ኣብኣተን ዝግበር ጠመተ ዋሕስ ድሕነትን ካብ ምዃን ሓሊፉ፡ ብደረጃ ሃገርውን ኣብ ቁጠባውን ማሕበራውን ተጨባጢ ለውጢ ዘምጽእ ስለዝኹኑ፡ እቲ ኣብኣተን ዝግበር ወፍሪ ዝያዳ ክሕይል ከምዝግባእ ለበዋ ዘድልዮ ኣይከውንን።

ምስጢር ዓውት - ከምትዕውት ምእማን'የ

ዓንደም ግርማይ (ወዲ-ደረሰ)

ኣብ'ቲ እትኑበረሉ ኸተማን ከባቢኡን፡ ንዕኣ ዘይፈልጥን ንስማ ዘይጽውዕን ሰብ ይከሰስ እዩ። ብሕልፊ ኣብ መዓልቲ ዕዳጋ ናብ ትካላ ዘወር ምስ እትብል፡ ካብ ገጠርን ከተማን ዝተኣኸብሉ መካይን፡ ኣግማል፡ ኣኢዱግ ንብረት ዝጽዕኑ ዓማዊላ ሺቃጦ፡ ወትሩ ዕልቕልቕ ምስ በሉ እዮም። ነዛ ሰላም ክትብላ ዕድል እንተረኺብካ መን ከማኻ። “እዚ ሃብና፡ እዚ ኣለኪዶ፡ ሕሳብ ግበርልና፡ ናይ ብኣምህይ ውሳኔ፡ እዚ እወስድ ኣለኹ መዝገብዮ...” ዝብሉ ዘረባታት ጥራይ እዩ ዝስማዕ። ነዚ ምስ ረኣኻ ብደገ መጻእካ ዝደለኻሮ ረኺብካ ቀልጢፍካ ክትምለስ ትኽእል ኣይመስለካን።

ዕልቕልቕ ዓማዊል ንተዓዛቢ ምበር፡ ንዕኣስ ከቢድን ኣሽጋሪን ስራሕ ኣይከውንን። እኳ ደኣ ናይ ስራሕ ሰብን ኣዝያ ዓቃልን ምዃናዮ ዝርኣዮካ፡ “ሕጂ ናባኻዮ፡ ናባኹም...” እናበለት፡ ንኸሉም ዓማዊላ ደሴታቶምን ጠለባቶም ከተማልእ ስራሕተኛታታ ኣኸቲታ ስለትጸዩ፡ ሰማዒ ስኢኑ ዝደልዮ ኸይረኽበ ካብ ትካላ ኣንጻርጺጺ ዝምለስ ዓሚል ኣይትረክብን።

“ኣማረሽ፡ ፈታዊት ድኻ፡ ስርሕ ወዓላ ሓዲራ፡ ኣብ ገጻምልክት ድኻምን ጭንቀትን ዘይንበባ ሓሽቡት ሰብያ።” ይብሉ ኹብ ቀደም ኣትሒዞም ዝፈልጥዎ ሰባት። ገለ ካብኦቶም ንልዕሊ 30 ዓመት ዝፈልጥዎ እዮም። ለዋህ፡ ሰባት ክትሕግዝ ዝብርሃ፡ ትግህቲ፡ ሂበኩም ምለሱላይ ዘይትብል ሰብ ምዃና ድማ ይዛረቡ። ኣብ ርእሲ'ዚ፡ ንሰባት ባይታ ስራሕ ክትፈጥር እትጽዕር ሓቦኛ ምዃና፡ ኣረ ሕሉፍ ሓሊፎም ንመግቢ ሰብን መድሃኒትን ዘገልግል ተሃራፊ መዓር እትጽገ።

“ጸገኒይቲ” ገይርም ዝምስልዎ ኣይተሳእኑን።

ኣማረሽ ተኸለ፡ ዘባደቡብ፡ ንኡስ ዘባዓረዘ፡ ኣብ ዓዲ ደረፋይ ብ1965 ኹብ ሓረስቶት ስድራተወሊዳ። ተወሊዳ ዝዓበየትሉ ኸባቢ፡ ኣብ እዋን ቃልሲ ኣብ 1980ታት ትምህርቲ መደብ ምጥፋእ መሃይምነት ስለዝተኸፍተሉ፡ ኸምኣን ዝኸምኣን መሃይምነቶም ከጥፍኡ ዕድል ረኺቦም እዮም። እዚ ይኹንምበር፡ ኣብቲ ግዜቲ ርግኣት ብዘይምንግሩ፡ ቐሺንካ ክትምሃር ይትረፍ፡ ሓዳርካ ትኣልየሉውን ኣይነበረን። በዚ ድማ፡ ትምህርቲ ክቕጽል ግዜ ኣይጠዓመን። ተቋራጺ፡ ሽዕኡ ዳርጋ ከሉም ተማሃር ኸልእ ምርጫ ስለ ዘይነበርም ውራይ ማሕረሱ ዝገብር ናብ ማሕረሱ፡ ጓሳ ኸኣ ጉዳይ ጉሰነቱ ኸገብር ናብ ጉሰነቱ ኸምለስ እንክሎ፡ ኣማረሽ ግን ከምቲ መሓዘታ ዝገበራሓ ወላዲታ ንምሕጋዝ ናብ መጥሓን ዝገን ወፍሪ ዕንጻይቲን ኣይተመልሰትን። ናብራ ሃገረ-ሱብ ቶባእ ኢላ፡ ትምህርታ ኸትቅጽልያ ወሰና። ባህጋ ኸተሰምር ከኣ፡ ካብ ስድራኣ ዓዳን ወጸኣ፡ ንደምበላሰ፡ ዓረዛ ..ኣብ'ቲ ግዜቲ ቤት ትምህርቲ ዝነበረን ከባቢታት ተሰዒዳ። ከምኡ ገይራ ኸኣ፡ ዋላ እኳ ከም ደሴታ ኣይኹን፡ ብልጫ እናዓተረት 3ይ ክፍሊ ኸትበጽሕ ክኣላ ነይራ።

ኣብዚ እዋንዚ፡ ብዕድመ መፋርቕ 50ታት ረገጸ ዘላ ኣማረሽ፡ ኣብ ግዓዒ ዓለም ናይ ኣስታት 40 ዓመት ተመክሮ ዘዋህለለት ኩርዒዳ ብዓልቲ ዋኒንያ። “እሾኽ ምስ ብልሓ ትፍጠር” ተባሂሉ ከምዝምስል፡ ኣማረሽ ንጥፈታት ሸቐጥ ጻል16 ዓመት እንክላያ ጀሚራቶ። ማስቲካ፡ ካረማላ፡ ሳሙና፡ ክርቢት፡ መርፍእ፡ ላማ፡ ቅንፍር... ዝኣመሰሉ ንኣሸቱ ቕንጡ-መንጢ እናሸቀጠት፡ ቁሩብ

ቁራብ እናኸሰበት ዝፈለመቶ ስራሕ ድማ፡ ኣብዚ እዋንዚ ብዓልቲ ኸልተ ሰለስተ ትካል ዋኒን ክትከውን ኣብቂዕዎ ይርከብ።

ኣማረሽ፡ ንትምህርቲ ኸትብል ዓዲ ዓዲ ትንቀሳቐሽ ኣብ ዝነበረትሉ ግዜ፡ ማዕረኡ እውን ናይ ምግዳል ስምዒትን ሓሳብን ነይርዋዮ። ተሰለጣ ትምህርቲ ኸትቅጽል፡ ኣይሰለጣን ግና ምግዳል ካልኣይ ምርጫ ነበረ። ዝዝን ክልተ ዕላማ ሓዚ እናተንቀሳቐሰት ገና ኣብቲ ከሉ ኸይበጽሐት፡ ዝነበረቶ ቦታ ዝተሓበሩ ዝጠፈኡቶም ስድራኣ፡ ካብ ዝነበረቶ ቦታ ብግዲ ቁሊቦማ ዓይም ተመልሱ። እቲ እዋን ብሰሪ መግዛእቲ ሰብ ኣብ ዓዱ እፎይ ኢሉ ረገኡ ዝነበረሉ ኣይነበረን። ክንዲ ዝኸነ፡ ስድራ ኣማረሽ ተጠርኒፋ፡ ካብ ማመቕ ቤታ ወጸኣ፡ ምስ ክርፋሕ ናብራ ስደት ክትረባረብ መራብ ሰገራ ትግራይ ተራእየት። ኣማረሽ፡ ከምቲ ክብ ኢሉ ዝተጠቐሰ ተኸነ፡ “ትምህርታ ክትቕጽል፡ እንተዘይ ከዕይኑ ግን ክትጋደል፡ ” ካብ ክልቲኣን ሓንቲ ዕድል ክትጭበጥ

ዝነበራ ሓሳብ ፍጹም ድቃስ ከልኦ። ከሚደማ፡ እቲ ብስድርኦ ዝተወሰደ ስጉምቲ ናይ ሰደት ፍጹም ኣይተዋሕጠላን። ስለ ዝኸነ፡ እዚ ዝተጠቐሰ ጥጅእ ሓሳብ ኣብ ውሽጣ ገይራ፡ መንፈሳ ኣብ ኤርትራ ሓዲጋ መሬት ትግራይ ካብ ዝሰበረትላ ዕለት ጀሚራ ኣይደቀሰት። ዘንቀደ ዓጋቲ ዮብሉን ከወይኑ ኸኣ፡ ድሕሪ ግዜ፡ ኩርባን ጣሻን መሬት ኢትዮጵያን ሃገራን ሰናጢቻ ዓረዛ ተራእየት።

ኣማረሽ፡ ኣብዚ ዝተጠቐሰ እዋን፡ ድሌታት ትምህርታ ንኸይትቅጽል ከምኡውን፡ ንኸይትጋደል፡ “ትሕቲዕድመኢኺ፡ ኩነታል በለዕኪ ምጺ” ዝብል ዘረባ ተጋደልቲ ባህጋ ካብ ምፍጻም ዓገታ። ካብ ክልቲኣን ዕድላት ተኸራኺራ ሓንቲ ኸትረክብ ስለዘይከኣለት ድማ እያ፡ ናብ ሸቕጥ ዘቋመተት።

ንግዲ ብልሓትን ጸዕርን ዝሓትት ዓውዲዮ። ንግዲ፡ ብዙሕ መስርሕ ዝጠልብ ወፍሪ ኸም ምዃኑ መጠን፡ ውጽኢት ሓቀኛ ዕቤቱ፡ ዘገምታዊን ድሕሪ ዝተናውሐ ግዜን ዝረጋገጽን እዩ። ኣብ ንግዲ፡ መኸሰብን ክሳብ ዘይጸጸሉ መኸይድቲ ስለዝኸነ፡ ዝኸነ ነጋዳይ ክሳብ ንኸይጋጥሞ ኸበድ ዋጋዩ ዝኸፍል።

ኣማረሽ፡ ንጥፈት ዓውዲ ንግዲ ብ1986 ዓ.ም ክትጅምሮ እንከላ፡ ማስቲካ፡ ካረሚላ፡ ክርቢት ...ዝመሰሉ ንኣሸቱ ቐንጠ-መንጢ ሓለፉ፡ ዓባይቲ ነገራት ዘግዝእ ዓቕሚ ገዝብ ኣይነበራን። ሓባኣን ዘይጽዓድ ጸዕርን ተሓንጊጣ ስለዘጸዓትት ግን፡ ኣብ መዓልቲ ዕዳጋቲ ናይቲ ትነበረሉ ስፍራ ዝሸየጥ እናዘርግሐት ቁሩብ ቁራብ እናኸሰበት ነዊሕ ተጓዒዛ። ውጽኢትዚ ሕጂ በጺሓቶ ዘላ ወናኒት ክልተ ሰለስተ ትካላት ንግዲን ዓባይ ናይ ጽዕነት መኪናን ኸትከውን ዘኸኣላ ምስጢር ክትገልጽ ከላ፡ “ብፍጥረታይ ተስፋ ዝቐርጽ ሱብ ኣይከዕንኩን። ክበጽሖ ኣለኒ ንዝበልኩም ዕላማ ኸይጨጥኩ ክደቅስ ዘይሕሰብዮ። እዚ ባህርይ ስለዘለኒ ኣብ ድሌተይ ካብ ምበጻሕ ኣይተግዝቱን” ትብል።

3ይ ወራር ወያነ፡ ኣብ ኣእምሮ ነበርቲ

ኸተማ ማይ-ድማ ብሓፈሻ፡ ወነንቲ ትካላት ድማ ብፍላይ፡ ዘይሕከኸ ስንበራት ስኒዳ ዝሓለፈት መድረኽያ። ኣብቲ ግዜ፡ ሰራዊት ወያነ፡ ናብ ምዕባላ ገጸ ፉሕ-ፉሕ ትብል ዝነበረት ከተማ ማይ-ድማ ኸበድ ዝምታን ዕንወትን ኣውራዳ። ዋጋ 10ታት ሚልዮናት ናቕፋ ዝግመት ናይ ትካላትን ውልቀ ሰባትን ንብረት ራሰዩ። ብዙሓት ወነንቲ ትካላት ግዳይ ኣደዳቲ ዝምታ ከይናም። በብዓመቱ ዘዋህለልዎ ጸጋታት ተዘሚቶምን ጥራይ ኢዶም ተሪፎምን። ኣማረሽ፡ ካብቶም ጥር ትብል ኣቕሓ ዘይተረፋ፡ ትካላቶም ዝተሃሩን ዝተዘረፉን ነበርቲታ ከተማ ነጋዶ ሓንቲያ። ኣብቲ እዋንቲ ብሰራዊት ወያነ ዝተዘምተ ንብረታ፡ ብገዝብ ክትመን እንከሎ፡ ልዕሊ ርብዒ ሚልዮን ናቕፋ ኸምዝበጸሕን ጥራይ ኢዳ ኸምዝተረፈትን ድማ ትጽዊ።

ኣማረሽ፡ ብቐልዕኣ እንከላ፡ ስድራኣን ፈለጥታን ዘሰንበደ፡ ሰለስተ ኣጸብዕቲ የማነይቲ ኢዳ ጉድኣት ዘውረደ ሓዲጋ ሓዊ ኣጋጢምዎ ነይሩ። ስንክልና ንስድራኣን ፈለጥታን ደኣ ኣሕሰበምምበር ንዕኣስ፡ “ስንክልናይ ካብ ቁልዕነቲይ ጀሚሩ፡ መሓዙተይን መታዕብይቲይ ካብ ዝገብርኦ ዝኸነ ንጥፈታት ኣየገደለንን። ስለ ዝኸነ፡ ጸገም ከምዘለኒ፡ ሓንቲ መዓልቲውን ትኸን ዘሕሰበኒ ጉዳይ ከይቲ ኣይፈልጥን” ትብል።

ሓይል ጸዕሪ ናብ ደረጃ ዓወት ከምዘበጸሕ

ብመትከል እትኣምን ኣማረሽ፡ ከም እምነታ ኣብ 3ይ ወራር ወያነ ብዘጋጠማ ንድሕሪት ዝመለሰ ኸበድ ክሳብ፡ ተስፋ ቑሪጸ ኢዳ ኣጣሚራ ንድኸነት ሓንገፋይ ኢላ ኣይተቐበለታን። ካብቲ ዓውዲ ኸይረሓቐት በተን ኣብ ኢዳ ዝተረፋ ሓዲት ገዝብ ዳግማይ ተበጊሳ፡ ዘይሕለል ጸዕሪ ኣካይዳ፡ ኣብዚ እዋንዚ፡ ኣብ ከተማ ማይ-ድማ ተጠቀስቲ ኹብ ዝኸነ ዓባይቲ ነጋዶ ሓንቲ ኸትከውን በቐን ኣላ።

ንሱብ፡ ምሉእ ሱብ ካብ ዘብልዎ ረቓሒታት ሓደ፡ ምስ ሱብ ዘለዎ ዝምድናዮ። ንፉዕን ለባምን ሱብ ከሉዮ ዘመዱ። ኣማረሽ፡ ከም ሱብ፡ ባህርያታ ዘቐንኦዮ። ንዝሸምገሉ፡ ኣባይ፡ ኣደይ፡ ካብኣ ንዝግብዩ፡ ኣይይ፡ ሓወይ፡ ሓፍተይ፡ ንኣሸቱ ጸላይ፡ ወደይ ...ዝብሉ ምኡዛትን ንሱብ ክብሪን ሓበንን ዘሰንቐ ኣባህላታት መውጽኢ ኣፋዮም። መዓስዚ ጥራይ፡ ብኣውራኡ ኣብ ሰባት ሓይል እምነት ኣለዎ። ሸግር ሰባት ክትፈትሕ ድሕር ኣይትብልን። ጐዲሉኒ ንዝበለ ጥርሖ ኣይትሰደን። ኣብ ዝረኸበሉ እዋን ከምጽኣላ ኣሚና ዘድልዮ ኣማሊኦ ተፋንዖ። “ካብ ሱብ ኣነ ደሓይሽ” ዝብል ምዕቡል እምነት ከም ርእሰ ማል ትቐጽር። እዚ ባህሪኣ እዚን ተኻፋሊት ጸገማትን ሸጉራትን ስኡናትን ብምዃና፡ ብዙሕ ፈላጢ ከምዘጥረየት ፈለጥታ የውግዓ። ኣብ ስርሕ ንግዲ ኸትዕወት ካብ ዘኸኣልዎ ረቓሒታት ሓደ

ምዃኑ ድማ፡ ባዕላ ኸይተረፈት ተዕልለላ።

አማረሽ፡ ብሰሪ መግዛእቲ መዕለቢ ዘይገበረትሉ ድሌት ትምህርቲ፡ ካብቲ ዘደደቅላን ወትሩ ዘሕሰባን ጉዳይ ስለ ዝኸነ፡ ንሳ ዝሰኣነቶ ዕድል፡ ሰባት ብሰንኪ ቀሓጠዋ ስእነት ካብ መኡዲ ትምህርቲ በኹሮም ክትርኢ ከሳ ክትሰምዕ ሕልኝኦ ከምዝቐሰቐሳ ትዛረብ። በዚ ምክንያት፡ ካብ ርሒቕ መጻሓም ኣብ ገዝኦ ከሳ ገረቢታ ተኸርዮም ህይወት ስካቡሊ እናመርሖ ዝመሃሩ ተማሃሮ ብሓፈሻ፡ ስኡናት ድማ ብሕልፊ፡ ካልእ ይትረፍ፡ ንትምህርቶም ዝሕግዝም ኣታዊ መታን ክረኽቡ፡ ኣብ ትካላ ባይታ ስራሕ ክትፈጥረሎም ሒሹኦ ኹብ

ምባል ኣይትዓርፍን። “ገይረ” በሃሊት ደኣ ኣይኮነትንምበር፡ ካብ ዓጽመ ስጋኦ ኮነ፡ ዘይትፈልጦም ርኡይ ስእነት ዘነበበትሉም ተማሃሮ፡ ብድንጋጽ ተደራሻ ምስኦ ኣጸጊዓ ኣምሂራ ኣብ ዝተበጸሐ ዘበጽሖም ምህላዎም ሰባት ክዛረቡላ ሰሚዑ። ብኹሉ ኸስዓብ እትብህን ባህ ዘበል ቅዱስ ተግባር ከኣ እዩ።

ባህሊ ተኸፋልነት ሕልናዊ ርወዋት ዝፈጥር እዩ። ኣብ ህይወት ደቂ-ሰብ ናፍታ ካብ ዝፈጥር ቅዱሳን ሰናይን ተግባር ምፍጻም ዝዓቢ ጸጋ ስለ ዘይልቦ ድማ፡ ዘለና ጸጋ ትርጉሙ ክስወጠና ኸምዚ ናይ ኣማረሽ ዕውነቲ ኣብ ንግዲ፡ ርህሮታት ብሕልና ምዃን ሰናይ ነገርዮ።

ኣማረሽ ኣብ ንግዲ ጥራይ ኣይኮነትን

ሃብሮም። ጥጡሕ ናብራ እትመርሖ ኣዝያ ንፍዕቲ ኣደ እውን እዩ። ክልተ ኹብቶም 5 ፍርያት ከርሳ ዝኹኑ ውሉዳ ኣመርዕያ፡ ድሮ ኸኣ ሓዲኣን ክልተ ሓዲኣን ድማ ሓደ፡ “ዓባይ” ዝብሉ ቁልዑ ወሊደናላ ኣለዋ። ዝተረፉ ደቃ ኸኣ፡ ውሉድ ዝገብሮ የማናይ ኢዳ ኸይደኖም ኣብ ምሕዛዝ ልዑል ግደ ኸምዘበርክቶላ ትገልጽ። “ኣብ ናብራ ኸምዚ ናተይ ሕጉስ ህይወት ዝመርሖ ሰብ፡ ጸጋ ኣምሳኽ ዝተዓደለዎዩ። ናብራ ደቂ-ሰብ ብስላሳ ዝተገብሰኦ እኳ እንተኹነ፡ መኸተምትኡ ግን ተመስገን እያሞ፡ ንስለቲ ከሉ ዝሃበኒ ጸጋ ንፈጣሪ ተመስገን እብሎ”። ብምባል ድማ ዕላላ ትደምድም።

መንእሰይ ሳሮን ሓኪም እንስሳ ኣብ ሕርሻ ዓዲ ዑመር

ሳሮን ይህይስ ትብሃል። ኣብ 1997 ኣብ ኣስመራ ተወሊዳ፤ ኣብ መንደፊራ ዓኽኹኝ። ዳግም ናብ ኣስመራ ተመለሳ፤ ካብ 6ይ ክሳብ 12 ክፍሊ ድሕሪ ምምሃር፡ ኣባል 28 ዙርያ ሃገራዊ ኣገልግሎት ብምኽንያ፡ ኣብ 2014 ናብ ሳዋ ወራዳ። ኣብ ትምህርቲ ሓንቲ ካብ ሓየታት ተማሃሮ ስለዝነበረት ናብ ዩኒቨርሲቲ ዘእቱ ነጥቢ ረኺባ ንኣርባዕተ ዓመታት ብዓውዲ ሕክምና እንስሳ ተማሃራ ብቐዳማይ ዲግሪ ተመሪቓ። ኣብዚ ሰዓት’ዚ ሓኪም እንስሳ ኮይና፡ ኣብ ከባቢ ኣለቡ ኣብ ዝርከብ ሕርሻ ዓዲ-ዑመር፡ ጥራትን ኣባጊዕን ትሕክም ኣላ። ምስኦ ዝገበርናዮ ዕላል ይሰዕብ።

ካብ ከተማ ወጺኻኪ ካብ ገጠር ኪኺ ትነጥፊ ዘካኺ’ሞ፡ ክንታይ ብድህነት ትሰግራ ክካኺ?

- ኣብዚ ብድህነ ጥራሕ ኣይኮነን ዘሎ። ብልጫታት’ውን ኣሎ። ሓቂ ንምዝራብ ኣብ መጀመርታ ይኸብደካዮ። ብዙሕ ዝጎድልካ ነገራት ኣሎ። ካብ መደቀሲ ኣትሒዝካ፡ ራሕቂ ቦታ፡ ካብ ስድራ ምፍላይ ቅሩብ ጸገማት ኣለዎ። እቲ መቐት እውን ናቱ ጸቕጢ ኣለዎ።

ኤፍሬም ግደ

እዚ ግን ኣብ ፈለማ ጥራይዮ። ደሓር ይልመድዮ። ብተፈጥሮ ድማ፡ ኣነ ንዝኾነ ከባቢ ወይ ኩነታት ኣየር ናይ ምቕባልን ንዕኡ ርዓምካ ናይ ምኽድን ባህሪ ኣሎኒ። ኣብዚ ምምጽኣይ ኣውራ ዘዕግበኒ ግን ኣሎ። ሕክምና እንስሳ እየ ተማሃረ። በቲ ሞያይ ምስርሓይ እቲ ዝዓበየ ቁምነገርዮ። እዚ ዘሎናዮ ከባቢ፡ ገጠርን ናይ ሕርሻ ቦታን እኳ እንተኹነ፡ ማይን ሓይሊ-መብራህትን ስለዝርከቦ ዝምስገንዮ። ስለዚ ኣብዚ ምስርሓይ ከም ብድህነ ብልጫንዮ ዝርእዮ። ምስ ግዜ ድማ፡ እቲ ብልጫ እናዓበየ፡ እቲ ብድህነ እናተጸንቐቐዮ ዝኸይድ። ቀደም ዝኾነ ነገር ስድራናዮም ዝገብሩልናን ዝመርሖናን ነይሮም። ሕጂ ግን ኩሉ ነገር ሳሮንያ ትገብርን ትውስኖን። እዚ ናቱ ብልጫ ኣለዎ። ተሞኩሮ ዘቐሰም እዩ። ነዚ ዓውዲ’ዚ ክምሃሮ ከለኹ፡

* ከም ንክንስተይቲ ካብ ስድራ ተፈኪኺ፡ ደቂተባዕትዮ ብብዝሒ ካብ ዝዕበኩኩም ዓወዲ ሕርሻ፡

ዝተፈላለዩ ዓይነት ብድሆች ከምዝህሉ ትጽቢት ነይሩኒ። ምክንያቱ ኣነ ሓኪም እንስሳየ። እንስሳ ክሕክም እንተኾይነ ድማ ኣብቲ ዝርከብኦ ክኸይድ ኣሎኒ እምበር፡ ንሳተን ኣይኮናን ናባይ ክመጽ፡ ብኸምኡ ርእሰይ ስለዘእምንክዋ፡ ብዙሕ ዘጸግም ብድሆ የብሊይን።

*** ምስ ከባቢኺን መሳርሕትኻን ዘክኪ ህይወት ከመይ ይመሰክ?**

- እቲ ጽቡቕ ነገሩ፡ እቶም ኣብ ኮለጅ ብሓንሳብ ዝነበርና ሰባት ኢና ኣብዚ ዘሎና። እቲ ኣብዚ ዘሎ ሕብረተሰብ ድማ፡ ደስ ዙበልዮ። ህዝብና ተመሳሳሊ ባህሪን ኣተሓሳስባን ዘለዎ እዩ። ኣኸባሪ-ሰብ እዩ። ስለዚ ኣብ ማሕበራዊ ህይወት ጸገም የብልናን።

*** ፍጹሙት ሕክምና እንስሳ ኣብ ኮከጅን ብግብሪ ኣብዚ ናይ ሕርሻ ቦታን ፍጹሞ ከመይ ረኺብክዮ?**

- ኣብ ኮለጅ፡ እቲ ፍልጠት ብክልሱ ሓሳብዮ። ኣብዚ ግን፡ ብግብሪዮ። ክትምሃሮ እንከለኻ፡ ደሓን ዝመስለካ፡ ብግብሪ ምስኣተኻዮ ትርር ከምዝብል

ትርእዮ። ክገብር ኣሎኒ ዝብል ኒሕ ስለዘሎ ግን፡ ነቲ ግብራዊ ስራሕውን እናመለኸካዮ ትኸይድ። ኣእምሮና ከምኡዮ። ንነገራት እናለመዶን እናፍለጦን እናተጻወሮንዮ ዝኸይድ። እዚ ድማ ዓቢ ህያብዮ። ዓይነታት መድሃኒት ብክልሱ-ሓሳብ እንፈልጦ፡ ሕጂ ብግብሪ ብኣፍን ብመርፍእን ነተን ዝሓመማ ጥሪት እናሃብና፡ እንታይ

ለውጢ የምጽኣለን እናስተባህልናሉ ስለንሰርሕ፡ ብዙሕ ንፈልጥ ኣሎና። ናይ ስራሕ ቦታ፡ ግብራዊ ቤት ትምህርቲዮ።

*** ጥሪት ክወክድ ወይ ክሓርሳ እንከክዎ፡ ሓገዝ ከምዝግበር ይገባር/ዮ/ሞ፡ ከመይ/ዮ?**

- ጥሪት ልክዕ ከም ሰብ ህይወት ዘለወን ምዃነን ኩሉ ዝፈልጦ እዩ። ሓኪም ጥሪት ኮይንካ ክተሰርሕ እንከለኻ ግን፡ እቲ ጸገመን ቃንዝኣን ብቐረባ ስለእትርእዮ፡ ዝያዳ ካልእ ሰብ፡ ብዛዕባ ጥሪት ትግደስን፡ ንህይወተን ትሓልየለንን። ክወልዳ ከለዋ ብዙሕ ንጻዕረን ዝሕግዝ መድሃኒት ትህበንን ትወግኣንን። ኣኢዳውካ ሓዊስካ

ትሕግዘሉ ግዜውን ኣሎ። ነተን ምራኽት ድማ ምጥባው ምስዘሸግረን፡ ጸባ ብቱቦ ትህበን። ኮታ ከም ሓኪም ስነፍልጣታዊ ኣገባብ ህይወት ምድሓን ተኸቲልካ ትሕግዝን።

*** ሓኪም ሰብን ሓኪም እንስሳን እንታይ/ዮ ፍጹሞ?**

- ተመሳስልነቱ ይዓቢ። ክልቲኡ ብዛዕባ ህይወትን ጥዕናንዮ። እታ ቀንዲ ፍልልይ፡ ኣብቲ ሕመም እዩ። ሕመምካ ዝዛረብን ዘይዛረብን ምዃኑዮ። ብዘይካ ህጻናት፡ ሰባት ጸገሞም ይነግሩዮም። ጥሪት ግን፡ ጸገሞም ኣይገልጹን እዮም። ጠባያት ናይ ጥሪት እንተፈለጥካ፡ ካልእ እዋን ዘርእይዎ ጠባያትን ድኻማትን ካልእ ምልክታትን ብምዕዛብ ኢኻ ከምዝሓመሙ ትፈልጥ። ድሕሪኡ መርመራታት ትገብር። ናይ ደም፡ ሽንቲ፡ ናይ ልዛይ፡ ናይ ዒባን ካልእን መርመራታት ትገብር። ኣባና ገና ዘይኣተውምበር፡ ኣብ ዓለም ዝስርሓሉ፡ ናይ ራጂ፡ ስካን ወ.ዘ.ተ ዝኣመሰለ መርመራታት እውን ኣሎ። ብፍሉይ ንኣታቶም ተባሂሉ ዝማዕበለ ቴክኖሎጂ ኣሎ።

ካልእ፡ ሰብን እንስሳን፡ ኣብ ኣቃውማን ኣሰራርሓን ህይወቶም፡ ኣመጋግብኦም፡ መጠን ግዝፎምን ኩባደቶምን ወ.ዘ.ተ ይፈላለ እዩ። እትህበም መድሃኒት እውን ኡ መጠኑ ይፈላለዮ። ኣብ ሰብ ዘሎ ኣብ እንስሳ ዘየለ፡ ኣብ እንስሳ ዘሎ ኣብ ሰብ ዘየለ ሕማማት ኣሎ። ዝመሳሰል ሕማማት ድማ ኣሎ። ኣብ እንስሳታት ንባዕሉ፡ ኣብ ነፍሲ-ወከፍ ዓሌት ዝተፈላለዩ ሕማማት ኣሎ። ኣብ ኩሉም ዝርከብውን ኣሎ። ስለዚ፡

ኣብ'ቲ ዝወሃብ ዓይነት መድሃኒት ይኹን መጠን፡ ካብ ሰብ ናብ እንስሳ ጥራሕ ዘይኮነ፡ ካብ እንስሳ ናብ እንስሳውን ፍልልይ ኣሎዎ። ንሱብ ተባሂሉ ዝሰራሕ መድሃኒት ኣሎ። ንእንስሳ ጥራሕ ዝወሃብ ድማ ኣሎ። ንክልቲኦም ዘገልግል'ውን ኣሎ። ኣብ መጠን (dose) ግን ኩሉ ግዜ ፍልልይ ኣሎ። ዋላ'ቲ መራፍእ'ውን ከከም መጠን ፍጥረትናን ግዝፍናን ይፈላለዩ። ኣብ እንስሳታት ይኹን ሰብ ዘሎ ናይ ሓባር ሓቂ ግን ኩላትና ንኣምም ምዃንናዮ። ኩላትና ድማ መድሃኒት የድልየና።

*** ከምቲ ዝበክኩኦ ንእንስሳ ጸገሙ ዘይገብጽ ብምዃኑ ክትሕክምዎ ንእንስሳ ንክከኺኑ ክትታይ ይስምዓኪ?**

- ኣነ ብሓቂ እየም ዘደንግጹኒ። ከቢድ ሕማም ሓሚሞም ምብላዕ ክስእኑን ቁልዕጽዕጽ ክብሉን ከለው ይትንክፈኒ። ብውሑዱ ሰብ'ሲ ቃንዝኡ ብብክያትን እህህታን ይገልጽ። ጥሪት ግን ቃንዝኡም ክነግሩን ክሕብሩን ስለዘይክእሉ ዝያዳ የደንግጹኻን ይትንክፉኻን። በዚ ኣጋጣሚ ንሱብ ጥሪት ክብሎም ዝደሊ፡ ጥሪቶም ከም ቀደምም ምስ ዘይኮኑ ወይ ምስ ዝሓሙ፡ ክሃርምዎም የብሎምን፡ ፍጡራት ምዃናም ተገንዚቦም ብዓይኒ ህይወት ጠሚቶም ናብ ሕክምና ክወስድዎም ክመክር እደሊ።

*** ስከምንታይ ኢኺ፡ ሕክምና ንእንስሳ መሪጽኪ?**

- ኣነ ብቐደመይ፡ ካብ ቆልዓይ እንክለኹ ጀሚረ፡ እንስሳ እፈቱ እየ። እቲ ዓውዲ ባዕለይ መሪጸየ። ዕግበት ድማ እረኽበሉ ኣለኹ። ምናልባት ናይ ሓወይጅ ጽልዎውን ክኸውን

ይኽእልዮ። ኣብ እንስሳ ኣዝዮዩ ዝግደስ። ኣነ ድማ ካብ ንእስነተይ ፍቕሪ እንስሳ ብፍላይ ናይ ድሙ፡ ከልቢ፡ ማንቲለ ፍቕሪ ነይርኒን ኣሎኒን።

*** ኣብ ንእስነታት ዝያዳ ደቀን ስትዮ'ዩ ደቂ ተባዕትዮ ይግደሱ?**

- መደምደምታኳ እንተዘይሃብኩ፡ ኣብ ዝነበርኩዎን ኣብዚ ዘለኹዎን እንተርእየ፡ ዝያዳ ደቀንስትዮ ብዛዕባ ደማሙን ኣኽላባትን ክግደሳ ይርኢ'ሞ፡ ምናልባት ደቀንስትዮ ዝያዳ ይግደሳ ከይኮና እብል። እዚ ክብል እንክለኹ ግን፡ ከም ሓወይ ዝኣመሰሉ ኣዝዮም ግዱሳት ደቂተባዕትዮ እውን ኣለዉ።

*** ንእንስሳ ሕክምና ኣየድኬዮን'ዩ ዝብኩ ሰባት የገንፉኺ'ዩ?**

- መሊእም። ጥሪት ምስ ሓመማ ትሓርደን ትበልዐን ዝብሉ ኣለው። ዝበዝሕ ጥሪት ኣብ ረብሓ ሰብ እዩ ዝውዕል። ጸባኡ፡ ስጋኡን ቆርቦቱን ካልእ ካብኡ ዝርከብ ፍርያትን ንጥቕምና እዩ። ጥሪትና ጥዑያት ምስ ዝኾኑ ድማ፡ ረብሓና ዝበለጸ ይኸውን። ብሕልናን ሰብኣውነት እውን ክንጥምቶ ኣለና። ዋላ ነቶም ረብሓ ዘይህቡና እንስሳታት፡ ብኸንክን ክንሕዞም ኣሎና። ኣብ ሓያሎ ዝማዕበላ ሃገራት፡ ንእንስሳ ዘገዳም ዝሕክሙ፡ ነቲ ዝነበሩሉ ከባቢ ካብ ተላባዒን ካልእ ሕማማትን ባልዓትን ዝከላኸልሉ ሓኪም እንስሳ ኣለው። ዋላ'ቲ ናይ በረኻ እንስሳውን ንረብሓ ሰብን ኣከባብን ኣገዳሲ ምዃኑ ምስትብሃል የድልየና። ንሕና እውን ብዓቕምና ንኹሎም እንስሳታት ክንከናኸናም ጽቡቕ እዩ።

ምስዚ ኣተሓሓዝ ክገልጸ ዝደሊ፡

ኣብ ኣተሓሕዝ እንስሳ፡ ሕብረተሰብና ገና ብዙሕ ይጎድሎ እዩ። ብፍላይ ኣብ ክንክንን ጽሬትን ገና ኢና። ካብ ግዜ ናብ ግዜ ግን ምምሕያሽ ኣሎ። ኣብ ደማሙን ኣኽላባትን ቅሩብ ይሓይሽ፡ ኣብ ጤለበጊዕ ዘሎና ናይ ጽሬት ክንክን ገና እዩ። ኣብ ኣገባብ ምሕላብን ኣጠቓቕማ ስጋን፡ ኣብ መንበሪ ጥሪት ዘሎ ኣገባብ ኣተሓሕዝ ብዙሕዮ ዝጎድሎ። ኣገባባትና ክመሓየሽን ክምዕብልን ጻዕሪን ጎስጓስን ከድልየናዮ። ህዝብና ከኣ፡ ሓበሬታን ኣስተምህሮን እንተረኺቡ ተቐባሊን፡ ነቲ ዝተባህሎ ዝፍጽምን ስለዝኾነ ብቐሊሉ ክመሓየሽ ዝኽእል ይመስለኒ።

ሕላውንታን

- ♦ ምስ ስድራቤትናን ፈተውትናን ቀጻሊ ንራኹብ፤
- ♦ ዝኾነ ሰብ ብዛዕባ ዝኾነ ነገር እቕረ ንበል፤
- ♦ ምስ ደቂልዕሊ 70ን ትሕቲ 6 ዓመትን ሰባት ግዜና ነሕልፊሉ ግዜ ይሃሉና፤
- ♦ ኣብ መዓልቲ እንተወሓደ ንሰለስተ ሰባት ከምዝስሕቁ ንግበር፤
- ♦ ሰባት ብዛዕባና እንታይ ይሓሰቡ ጉዳይና ኣይኮነን። ምክንያቱ ዝበዝሐ ብዛዕባኦም ምበር ብዛዕባና ኣይኮነን ዝዛረብ።
- ♦ ኣብ ግዜ ሕማቕና፡ ስራሕና ዘይኮነ ኣዕሩኽ መሓዘትና እየምሞ ዝረድኡና፡ ኩሉ ግዜ ምስኡም ንኹን።

ነጃት ኣድም

አግን ሕብረተሰቡን

ዕጽዋ ኮቪድ 19ን ህይወት ጓለንሰተይቲን

ሚኪኤል ጸጋይ

ሕማም ኮሮና ብደረጃ ዓለም፡ ሃብታምን ድኻን፡ ተራን በዓልመዝን፡ ተባዕታይን አንስታይን ወዘተ ብዙ ያጠፋል። ከጥቅምት ተራላዩ፡ “ቤት ነበረችሁን ሃብታማትን ንምእታዉ ዘይእግሞ ኣድልዎ ዘይፈልጥ ደፋር ሕማም ተባሂሉ። ጸኒሑ ግን ከም ዝበዘሉ ማሕበራዊ ተርእዮታት ካብ ሃብታማት ዝያዳ ንድኻታት፡ ካብ ተባዕታዮ ድማ ብሕልፊ ንደቀ-ኣንስትዮ ዝገርፍ ምዃኑ ኣብ ትዕዛብቲ ኣትዩ።

ዝተፈለለዩ መንግስታት ህዝቦም ካብቲ ሃንደቢታዊ ሉብዒ ንምግልጋል ዝወሰድዎ ስጉምቲ ምዕጻው ትካላትን ዕጽዋ ሰብ ኣብ ኣባይቶምን ጽሬትንዮ። እንተኾነ ካብ ሕማም ንምክልኻል ዝተገብረ ዕጽዋታት ዘሰዓቦ ቁጠባዊ፡ ጥዕናዊን ማሕበራዊን ጽግማት ብቐሊል ዘይርእን ደጋጊምካ ከሕሰበሉን ከጽናዕን ዝደረሽ ከስተትዩ ኮይኑ።

ገለ ምሁራት ብዘካየዱዎ መጽናዕቲ፡ እቲ ሕማም ኣውራ ኣብ ደቀንስትዮ ብዘሕ ዝሕብሩ ኣደራሳ ስለዘወረደ፡ ኣብ እዋን ዕጽዋ ፍሉይ ጠመተን ሓለዋን ክግበረሉን ከም ዝግባእዮም ኣተሓሳሲቦም። ወጽኢት መጽናዕቶም ከም ዘርእዮ፡ ኣብቲ ዕጽዋ ጓል-ኣንስተይቲ ናይ ዝሓፍነታ እናኸበደ ምምጽኡ፡ ምንጪ ኣታዊታት ዝኾኑ ስርሓት ብምዕጻዎም ኣብ ቁጠባዊ ጽገም ምውዳቕ፡ ኣብ ክንክንን ፍውሳን ሕመማት ካብ ዘለዎ ዝዓዘዘ ተሳታፍነት ቦቲ ሕማም ናይ ምልካፍ ዕድላት ከም ዝዓበዩ፡ ብትሑት ቁጠባዊ ትሕዝቶኣን ዘይማዕርነታዊ ኣረኣኢያን ዝተደረሸ ዓመጽን ጽታዊ መጥቃዕቲታትን ከም ዝሰዓቦ፡ ግዳይ ስዒብም ዝመጽኡ ዘይተደልዩ ጥንሲን ጥዕናዊ ጉድኣትን ምዃናዮ።

ሽሕጻን ብምክንያት ምዕጻው ትካላት ብቑጠባ ዝተሃሰዩ ክልቲኡ ጽታታት እንተኾነ፡ እቶም ዝተዓጸዉ ትካላት ደቀንስትዮ ብዘበዘሉ ዝተዋፈረሉም፡ ሆቴላት፡ ኣብያተ መስተታት፡

መናፈሻታት፡ ስርሓት ጽሬት፡ ቤት መሸጣታትን ካልኣትን ብምግባርምን ንገለ ኣዋርሕ ዘሳሊ ደሞዝ ከይተኸፍላ ጉም ስለዝበላ ኣብ ህጹጽ ጽገምዮን ወዳቐን። የልቦን ዘይሰምዑ ቆልዑት ሓዘን ዝሓልፈኦ ዘለዎ ናብራሓደ ካብ ከበድቲ ፈተናታት ህይወት ኮይኑ ተመዝጊቡዮ።

ብደረጃ ዓለም፡ ኣብ ሕክምና ካብ ዝሰርሑ ኣለይቲ ሕመማት 70% ደቀንስትዮ ምዃንዮ ዝግለጽ። እዚ ድማ ደቀንስትዮ፡ ብሕማም ኮሮና ንዝተጠቐሱ ኣለይ መለይ ኣብ ምባል ሕማም ኮሮና ብደረጃ ዓለም፡ ሃብታምን ድኻን፡ ተራን

በዓልመዝን፡ ተባዕታይን አንስታይን ወዘተ ብዙ ያጠፋል። ከጥቅምት ምስ ተራላዩ፡ “ቤት ነበረችሁን ሃብታማትን ንምእታዉ ዘይእግሞ ኣድልዎ ዘይፈልጥ ደፋር ሕማም ተባሂሉ። ጸኒሑ ግን ከም ዝበዘሉ ማሕበራዊ ተርእዮታት ካብ ሃብታማት ዝያዳ ንድኻታት፡ ካብ ተባዕታዮ ድማ ብሕልፊ ንደቀ-ኣንስትዮ ዝገርፍ ምዃኑ ኣብ ትዕዛብቲ ኣትዩ።

ዝተፈለለዩ መንግስታት ህዝቦም ካብቲ ሃንደቢታዊ ሉብዒ ንምግልጋል ዝወሰድዎ ስጉምቲ ምዕጻው ትካላትን ዕጽዋ ሰብ ኣብ ኣባይቶምን ጽሬትንዮ። እንተኾነ ካብ ሕማም ንምክልኻል ዝተገብረ ዕጽዋታት ዘሰዓቦ ቁጠባዊ፡ ጥዕናዊን ማሕበራዊን ጽግማት ብቐሊል ዘይርእን ደጋጊምካ

ክሕሰበሉን ከጽናዕን ዝደረሽ ከስተትዩ ኮይኑ።

ገለ ምሁራት ብዘካየዱዎ መጽናዕቲ፡ እቲ ሕማም ኣውራ ኣብ ደቀንስትዮ ብዘሕ ዝሕብሩ ኣደራሳ ስለዘወረደ፡ ኣብ እዋን ዕጽዋ ፍሉይ ጠመተን ሓለዋን ክግበረሉን ከም ዝግባእዮም ኣተሓሳሲቦም። ወጽኢት መጽናዕቶም ከም ዘርእዮ፡ ኣብቲ ዕጽዋ ጓል-ኣንስተይቲ ናይ ዝሓፍነታ እናኸበደ ምምጽኡ፡ ምንጪ ኣታዊታት ዝኾኑ ስርሓት ብምዕጻዎም ኣብ ቁጠባዊ ጽገም ምውዳቕ፡ ኣብ ክንክንን ፍውሳን ሕመማት

ካብ ዘለዎ ዝዓዘዘ ተሳታፍነት ቦቲ ሕማም ናይ ምልካፍ ዕድላት ከም ዝዓበዩ፡ ብትሑት ቁጠባዊ ትሕዝቶኣን ዘይማዕርነታዊ ኣረኣኢያን ዝተደረሸ ዓመጽን ጽታዊ መጥቃዕቲታትን ከም ዝሰዓቦ፡ ግዳይ ስዒብም ዝመጽኡ ዘይተደልዩ ጥንሲን ጥዕናዊ ጉድኣትን ምዃናዮ።

ሽሕጻን ብምክንያት ምዕጻው ትካላት ብቑጠባ ዝተሃሰዩ ክልቲኡ ጽታታት እንተኾነ፡ እቶም ዝተዓጸዉ ትካላት ደቀንስትዮ ብዘበዘሉ ዝተዋፈረሉም፡ ሆቴላት፡ ኣብያተ መስተታት፡ መናፈሻታት፡ ስርሓት ጽሬት፡ ቤት መሸጣታትን ካልኣትን ብምግባርምን ንገለ ኣዋርሕ ዘሳሊ ደሞዝ ከይተኸፍላ ጉም ስለዝበላ ኣብ ህጹጽ

ጽንፈኛ ወዲቸን። የልቦን ዘይታጠብቅ ቆልወት ሕዝብን ዝሓልፈኦ ዘለዎ ናብራ ሓደ ካብ ከበደኑቲ ፈተናታት ህይወት ኮይኑ ተመዝጊቡዮ።

ብደረጃ ዓለም፡ ኣብ ሕክምና ካብ ዝሰርሑ ኣለይቲ ሕመማት 70% ደቀንስትዮ ምዃነንዮ ዝግለጽ። እዚ ደማ ደቀንስትዮ፡ ብሕማም ኮሮና ንዝተጠቐሙ ኣለይ መለይ ኣብ ምባል ቅድመ ግንባር ብምዃን ዝያዳ ተጠቃቅቲ ናይቲ ሕማም ካብ ምዃን ዓዲ ኣይወዳላን። ቡቶም ቡቲ ሕማም ተለቢፎም ዝተጨነቑን ተስፋ ዝቐረጹን ዝወርደን ዘለፉን ጽቕጥን ክጻወረኦ ነይርዎን። ኣብ ዝ ዝተለኸፉ ወይ ዝተመሙ ኣባላት ስድራቤት ምእላይዉን ሓላፍነትን ብምዃን ቀዳሞት ተቐብልቲ ናይቲ ሕማም ኮይነንዮን። ኣብ

ዘሕልፍዎ ነዊሕ ግዜ ብምንባሩዮ። ዓመጽ ከኣ ኣብ ባሕርይታትን መገሻታትን ጥራይ ዘይኮነ ብጐርባብቲ፡ ብመተዓብይቲ፡ ብኣተውቲን ወጻኢትን ፈተውቲዉን ስለዝፍጸምዮ። ብተወሳኺ፡ ምስ ምዕጻው ኣብዮተ መስተ ሃልኪ ኣልኮላዊ መስተ ክቕንስ ዝግባእኡ እንተነበረ ከበዝሕዮ ተራእዮ። ንግዲ ይኹን ንዝስምዖም ጸቕጢ የፋኹሲዮ ተባሂሉ ኣልኮላዊ መስተ ናብ ቤት ሓዳር ከይተረፈ ስለዝወሐዘ፡ ኣብ ዕጹው ዝ ዝእንድ መስተ ከኣ ምቁጽጽር ስለዘይከኣል፡ ትሕቲ ዕድመ፡ ህጻናትን ደቂኡን እንስትዮን ከይመመኻ ዝተሸጠን ዝተሓገፈን መስተ ንዓመጽን ምትላልን ባይታ ፈጠሩ። ማህረምቲን ካልኣት ጽታዊ ጸቕጥታትንዉን ኣኹቲሉ።

ግዜ ርኢኻ ዘይምጽዉዋርን ናብ ስኒት ምስኣንን ፍትሕን ኣምራሑ። ገለ ካብቲ ዘደረዳደኦ ነገር ኣብቲ ካብ ኢዱ ናብ ኣፉ ዝኸበር ስድራቤት፡ እቲ ስንቁ ናይ ምቕራብ ሓላፍነት ብቐዳምነት ዝስከም በዓል ቤት ምንቕስቓስ ተዓጽዮ ሓርቢትዎ ዝ ብምዉሃሉን ቀረብ ብምዉሓዱን ዝተላዕለ ምጽጃፍጃፍዮ። ኣብ ገለኡ ከኣ፡ ጻልኣንስተይቲ ኣብ ግዳም ከይዳ እትሰርሖ ከም ሸመታ፡ መጥሓንን ካልኣን ዕዮ ኣብ ርእሲ ምህላው፡ ምስኣንት፡ ምስኣንት፡ ጽሬትን ስድራ ምእላይን ብምኽንያት ዕጽዋ ስለዘይቀነሰ፡ ብዙሓት ደቂ ተባዕትዮ ከኣ ኣብ ስራሕ ዝ ስለዘይሳተፉ ወይ ንጻዕሪ ናይታ ጻልኣንስተይቲ ኣፍልጦ ስለዘይህቡ ጠንቁ ምስኣኩባብ ኮይኑዮ።

ምዕጻው ኣብዮተ ፍርዲን ትካላት ሕማምን ካብ ንደቂ ተባዕትዮ ዝያዳ ንደቀንስትዮ ዝሃሊ ኮይኑ ተረኺቡ። ለበዳ ንምቕናስ ትካላት ፍትሒ ብምሉእ ወይ ብኸፍል ምዕጻዎም ቅቡልኡ እንተኾነ፡ ልዕል ኢሉ ዝተገልጸ ጽታዊ መጥቃዕቲታት ከይኣረምን ካልኣ ማሕበራዊን ሕጋዊን መሰላት ከይረጋገጸን ካብ ዝዓንቀፉዮ ኮይኑ። መብዛሕትኡ እዋን ኣብ ግጭታት ስድራቤት ተበዲላ ክሲ ወይ መረረ እተቐርብ ጻልኣንስተይቲያ። ንኡብነት ዝተኸሓደ ወላዳ ኣቡኡ ከተረጋግጽ፡ ናይ መርዓን ፍትሕን መሰላ ከተኸበር፡ ቀለባን ቀለብ ደቃን ክትሓትት፡ ኣብ ወርሻ ብጽሒታን ብጽሒት ደቃን ክትረክብ ወዘተ እንተኾይና መጋቢያታት ፍርዲን ትካላት ሕማን ክኸፈቱ ወይ ብዝተዕም መንገዲ ክሰርሑዮ ዘድሊ። ገለ ዓቕሚ ዘለውን ሃገራት ነዚ ጽንግትዚ ንምፍታሕ ጉዳያትን ክርከራትን ብመገዛዊ ኣገባብ፡ ብቪድዮ ኮንፈረንስ ክሰምዑ፡ ብኢንተርኔት ከኣንግላክለዋ ካልኣት ከኣ ህጹጻትን ሓደገኛታትን ጉዳይት ተመምዮም መዓልብ ዝረኽቡሉ ኣሰራርሓ ብምትእትታዉ ክፈትሑ ሰራሕን። ገለ ሃገራት ነዚ ንምፍጻም ስርዓታዊ ሕጊ (procedure) ክሳብ ምምሕያሽ በጺሖን።

ሃገርናዉን ቁጽሪ ደቀንስትዮ ኣለይቲ ሕመማት ካብ ኣብ ኩሉ ሞያዊ ተሳትፎ ዝዓዘዘ ምዃኑዮ ዝፍለጥ።

ኣብ ዕጽዋታት ቀንዲ ኣሰካፊ ኣብ ደቀንስትዮ እንተላይ ኣብ ልዕሊ ህጻናትን ትሕቲ ዕድመን ዘጋጠመ ጽታዊ መጥቃዕቲታትዮ። ብቐድመዉን ኣብ እዋን ለብዕን ወሽባን ኣብ ልዕሊ ደቀንስትዮ ዝፍጸም ዓመጽን መድፈርትን ካብቲ ልሙድ ዝበረኸዮ ነይሩ። ብ2014 ኣብ ምዕራብ ኣፍሪቃ 'ኢባ' ብዝኸተሎ ዕጽዋታት ኣብ ሃገሪ ሰራሊዮን ጥንሲ ትሕቲ ዕድሙ ብዓመጽ ብ65% ከምዝዓበየ ሓደ መጽናዕቲ ኣመልኪቱ ነይሩ። ኣብ ዕጽዋ ዓመጽ ዝበዝሓሉ ምኽንያት፡ መንእሴትን ጸሓፊቲ ይኹኑ እኹላት ዘድህቡሉ ወይ ዝጸምዶም ምህር ወይ ስራሕ ስለዘዩሉ፡ ዓመጽትን ግዳያትን ኣብ ጽምዚን ዕጹዉን ዝ ወይ ኣብ ሓደ ዛሬባ ብሓባር

ንጽሓት ተቐባሪ ዕድል ተዓምጺት ካብ ዝሰበር ምዕባጡ ደሓይሽ ተባሂሉ ዝድፈን ግብረ ዓመጽ ወሓድ ከም ዘይኮነዮ ዝግምገም። ኣብ ብዙሓት ሃገራት ደቀንስትዮ ወይ ስድራቤታን ካብ ወረ ሰብ ክስተሩ፡ ሕን ፍዳ ብጠነኛታት ከይበጽሑም፡ ከም ዝተዓመጸ ዝኣምን ከም ዘይህሉ ብምግማት፡ ካብ ገዝኣን እንተወጸኣን ብኮሮና ከይልከፋ፡ ትካላት ሕማን ፍርዲንዉን ኣብ ምዕጻት ለበዳ ኣድሂቡ ወይ ተዓጽዮ ብምንባሩ ኣብ ብርክት ዝበለ ደቀንስትዮ ዝተፈጸመ ጽታዊ መጥቃዕቲታት ውሽጢ ሓረር ኮይኑዮ ተሪፉ። ስለዚ ከኣ መጠንን ዓይነትን ዓመጽ ዝገልጽ ኣሃዛዊ መረድኢታት ምርኩብ ቀለል ኣይኮነን። ይኹንምበር ኣብዚ ናይ ተፈናታትን ዝኸወደን እዋንዉን ብደረጃ ዓለም ተርእዮታት ዓመጽ ምወሳኸዮ ዝሕበር።

ኣብ ብርክት ዝበሉ ስድራቤታት ስእነት ቁጠባን

ከተኣታቱ ከሐሰበሉ ዝግባኦቹ። ጎረቤት ሰባት መሰል ወርሻኝም ምስ ዘይረጋገጽ፡ ብናይ ወርሲ ንብረቶም ክግልገሉ ወይ መውትኒ ኣብ ባንክን ኢንሹራንስን ዝሓድገዎ ገዝብ ክጥቀሙ ኣይክእሉዮም። ዕድል ዝመጠወትካ ሃብትኻ ስኣን ምጥቃም ምጥማይ ማለትዮ።

ተራ ሕክምናታት ኣብ ትግባረ ሕግን ፍትሕን ዓይነትን ኣቃሊልካ ዝርእ ኣይኮነን። ዓይነትን መጠንን ናይ ዝወረደ ጉድኣት፡ ጠንቁን ዕለትን ሞት፡ ዕድሙ ግዳዮትን ተኸሰሰትን፡ ጐጎዳዊ ስጋዊ ርክብን መልከፍትን ወዘተ. ዘነጸር ሞያዊ ምስክርነት ዝሕተቱን ዝምልሱን ብምዃርም ምስኒ፡ ሕማም ኮሮና ናይ ምፍጥስ ዕማማቶም ብዝጥዕም ኣገባብ ንስርሓት ፍትሒ ብዝሓዘተ ገበኛታት ክቐጽዑ ግዳዮት ከኣ ፍትሒ ክረኽቡን ክርድኡን ይኽእሉ።

ሓድሽ ለብዳ ኮሮና ኣድህበና ምስ ሰረቐ፡ እቶም ብዓለም ደረጃ ግምቕናሶም ወይ ግምወጋዶም ምክትታል ዝግበረሉም ዝነበረ፡ መርዓን ወሊድን ትሕቲ ዕድሙ፡ ክሸቦ ደቀንስትዮ፡ ምቁራጽ ትምህርቲ ደቀንስትዮ፡ መኸተ ኣንጻር ኤይዲስ ወዘተ. ኣብኡም ዝነበረ ጠመተ ብምሥዓሉ ናብ ዝነበርዎ ከይምለሱ ዘሰግእዮ። ጎረቤት ምዕጻው ትምህርቲ ናብ መርዓ ትሕቲ ዕድሙ ከምርሕ፡ ወሊድ ትሕቲ ዕድሙ ከኣ ቁጽሪ ናብ ትምህርቲ ዝመላለሳ ክንኪ ባብ ዘርሑ ኮይኑ ምህላወ ኣብተን ብቐድሙኡን መርዓ ትሕቲ ዕድሙ ዘይተጋደፈን ሃገራት ምክሳቱ ይሕበር ኣሎ። ኣብ ዝተፈላለዩ ሃገራት እንተላይ ኣብ ሃገርና ምጅማር ትምህርቲ ምብሳሩ ገለ ጸገማት ክፈትሕ ተሰፋ ዝግበረሉዮ።

እዚ ጽሑፍዚ ኣብ ዝተፈላለዩ መጽናዕታት ተመርኩሳ ይጸብዩ። ሰላሎ ሕማም ኮሮና ኣብ ኩሉም ህዝብታት ተመሳሳሊዮ። ‘መለበሚን ኣይግበርካ መለበሚን ኣይክላእካ’ ከም ዝበሃል ካልኣት ምምሃር ከኣ ኣገዳሲዮ። ብመጠንን ዓይነትን ሓደ ካብቲ ሓደ ይሓይሽ ክበሃል እንተዘይኮይኑ ኣብ ዓለም ዓመጽን ጸታዊ መጥቃዕትን ዘይረኣየሉ ሕብረተሰብ የለን። ግምምካቱ ዝኸለሉ ስርሓት ምክያድ ድማ ኣገዳሲዮ።

መንግስቲ ብቐንዱ ከኣ ሚኒስትሪ ጥዕናን ኣኸበርቲ ጸጥታን እቲ ሕማም ከየስፋትፍሕን ማህበራቱ ከይዱብን ነብሶም ንጉድኣት ወፍዮም ዘካየዱ ጸዕሪ ክምስገን ዝግባእዮ። ካብ እመት ስድራ ኣላታ ከም ዝበሃል ዕጽዋ ሕማም ኮሮና ኣብ ደቀንስትዮ ዘኸተሎ ፍሉይ ጸገማት ምጽናዕ ግን ከድሊዮ። እቲ መጽናዕቲ ነቲ ጸገማት ግምቕታሕ ክግበር ዝዝገብሉ ብርሃን ክህብዮ። ጸልኣንስተይቲ እንተ ከም ወላድ፡ እንተ ከም በዓልቲ ቤትን ኣዲን፡ እንተ ከም ሓብቲ ጸገማታ ጸገም ስድራቤታ ምዃኑ ዘይተርፍዮ። ጸገማት ስድራቤታት ከኣ

ጸገም ሕብረተሰብን ሃገርን ብምልኡዮ። ኮሮና ቫይረስ ገና ታሪኽ ብዘይምዃኑ፡ ኣብ መን ዝተማህዙ ክታብትን ምልወዋጥ ዓሌት ኮሮና ቫይረስን ኣራባረብ ይቐጽል ብምህላውን መኸተን ጥንቃቄን ቀጻሊ ከምዘኸወን ኣይሰሓትን። ስለዚ ህይወት ሕብረተሰብ ብሓፊሻ፡ ናይታ ፍርቂ ኣካል ሕብረተሰብ ዝኾነት ጸልኣንስተይቲ መሰላት ከኣ ብፍላይ ምስ መኸተ ሕማም ኮሮና ተጠዓሲሙ ዝኸበረሉ፡ ዝወርዳ ጉድኣት ዝንክየሉ ወይ ዝወገድሉ ለውጥታት ብቐጻሊ ክንሓስቡሉ ኣገዳሲዮ።

ምሉእ ጥዕና...

- ◆
- እኹል ማይ ምስታይ፤**
- ካብ ኣትክልቲ ዝፈረዩ መግብታት ብብዙሕ ምምጋብ፤
- ብጸዓት፤ ህንጡይነትን ውህደትን ምንባር፤
- ዝተፈላለዩ ጸወታታት ምዝውታር፤
- ብዙሕ መጻሕፍቲ ምንባብ፤
- ን 10 ደቓይቕ ኣብ ህዱእ ቦታ ኳንካ ንዝኣርእስኻ ግዜ ምሃብ፤
- ካብ 7-8 ሰዓታት እኹል ድቃስ ምርኩብ፤
- ኣብ መዓልቲ ካብ 10-30 ደቓይቕ ኣካላዊ ምንቅስቃስ ምግባር፤

ዝተማልኤ ህይወት. . .

- ነቲ ቅነዕ ነገር ንፈጽም፤**
- ነቶም ጠቐምቲ፤ ጽቡቕትን ዘሓጉሱን ዘይኮኑ ነገራት ነወግድ፤
- ኩነታት ማዕረ ክንደይ’ውን ጽቡቕ ይኹን ሕማቕ እንተሃለዉ፤ ዝቐየሩሉ ግዜ ኣሎ፤
- ነኣሽቱ ዓወታት እቶም ዝበለጹ ዓወታት እዮም። ምክንያቱ፤ ኣብ ዝደለናዮም ግዜ ክመጹ ስለ ዝኽእሉ።
- እቲ ዝበለጸ ብሕጂ ዝገሃድ ምዃኑ፤
- ኣብ ቅድሚናን ቅድሚ ቀልዑን እንዝረቡ ንጠንቀቕሉ። ምክንያቱ ስለዝሰምዑ፤

ነጃት ኣድም

ማህደር ታሪክ

ምዕሩይነት ፍረ ቃልሲ!

ብዳንኤል እያሱ

ናጽነትና ኣብ እንዝከረሉ ቅንያት ግንቦት፡ ኣብ መስርሕ ቃልሲ ንናጽነት፡ ምላሽ ካብ ዝረኽቡ መሰረታዊ መሰል ዜጋታት ሓዲ ንዝኾነ ሕሳብ፡ ኩለንትናዊ ናጽነት ኤርትራዊት ጓለንስተይቲ፡ ምግንዛብ መሰረታዊ እዩ። እዚ ንዓብላሊ ኣባታዊ ኣመለካኽታ ብምብዳህ ዝተረጋገጸ ምላሽ እምበኣር፡ ኣብ ትሕቲ ጽላል ህዝባዊ ግንባር ልዑል ኣተኩሮ ዝረኽበን መሰረት ኣግክዘ ዘትሓዘን ኣምር እዩ።

ቁጠባዊ፡ ማሕበራውን ፖለቲካውን ለውጢ ኣብ ሓራ ቦታታት ኤርትራ ከረጋገጸ ዝፈተነ ፕሮግራም፡ ምርግጋጽ ጾታዊ ማዕርነት ዘይንጸል ኣካል ቃልሲ ንሓርነትን ለውጥን ኮይኑ ንረኽቡ። እዚ ተባብሶ እዚ ካብ 1975-77 ኣብ ግብሪ ከውዕል ዝጀመረ ኮይኑ፡ ኣብ ምለኣ ህይወት ናይ ቃልሲ ድማ ተግባራዊ ዝኾነ እዩ።

ኣብ ግዜ ሰውራ ኣብ ሓራ ቦታታት ናብ ህዝቢ ክስርሓሉ ብምብቅዑ ድሕሪ ሓርነት

ፕሮግራማቱ ኣብ ዝካሄደሉ ቀዳማይ ውድባዊ ጉባኤ 1977፡ 11% ካብ ተጋባእቲ፡ ደቂኣንስትዮ ኔረን። ንኡዳይ ጀንደር ብዝምልከት ኣብ ህይወት ውድባዊ ጉባኤ ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ ዝነበረ ቀንዲ ዕላማ፡ ምለኣ ጾታዊ ማዕርነት ኣብ ፖለቲካዊ፡ ቁጠባዊውን ማሕበራውን ህይወት ምርግጋጽ፡ ከምኡውን ንሓዲ ዓይነት ስራሕ ሓዲ ክፍሊት ምውሓስዮ። ኣብቲ ጉባኤ ካብ ዝተዘተየሉም ነጥቢታት ድማ፡-

ደቂኣንስትዮ ካብ ዘበታዊ ማሕለኻታት ሓራ ንምግባረንን ኣብ ባህላዊ፡ ፖለቲካውን ኣፍራይነታውን ዓቕመን ተኽእሎታተንን ንምዕባይንን ሓዲ ዓቢ ፕሮግራም ምስገጻጽ፤

ሃገራዊ ማሕበር ደቂኣንስትዮ ከም ዝምስረት ብምግባር ዝተሳተፎ ደቂኣንስትዮ ኣብ ሃገራዊ ሓርነታዊ ቃልስን ምምዕባል ሕብረተሰብን ምርግጋጽ፤

ሕጋዊ መርዓን ስድራቤትን ንመሰል ማዕርነት ደቂኣንስትዮ ኣብ ግምት ከም ዘእትዉ ኮይኖም ዳግማይ ተኸሊሶም ክእወጁ፤

ቁጽሪን ብቕዓትን ደቂኣንስትዮ ኣብ መሪሕነትን ማሕበራዊ ኣገልግሎትን ንምዕባይ ዝሕግዝ ፕሮግራም ክስገጻጽ፤

ንዕረፍቲ ወሊድ፡ ምዕባይ ቁልዓን ኣገልግሎት ድሕነት ቁልውን ዝምልከት ፍሉይ ሓለፋን ውሕስነትን ንደቂኣንስትዮን ህጻናትን ክውሃብ፤

ንምንዘርና ደቂኣንስትዮ (ጾታዊ ቁጠባዊ ዕዮ) ንምጥፋኣ ኣተኩሮ ተዋሂቡ ክስርሓሉ፤ ከምኡውን ደቂኣንስትዮ ንክብረተንን ድሕነታንን ኣብ ዝሃሊ ንዓኢ ዕዮ ናይ

ኣብታ ከም መርሓ ሓሳብ ካብ ዘገልገሉ ፍሉጣት ቴማታት ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ዝኾነት “ውድብና” እትብ መዝሙር፡ “ህዝባዊ ስልጣናት ለምሊሙ፡ ልዕልና ተባዕታይ ኣኹቲሙ” ዝብል ክፋል፡ ኣብ ጉዳይ ሓርነት ኤርትራዊት ጓለንስተይቲ ካብ ያታዊ መዝገብ፡ ንሓፋሽ፡ ንጸር መኣዘን ዝመርሕ ቀስቲ እዩ።

በዚ ድማ ሓዲ ካብቲ ህዝባዊ ግንባር ኣብ ህዝብን ሰራዊትን ከም ኣካል ኣድማላዊ፡

ዓቢ ተመኩሮ ሃብ። ምክንያቱ ገለ ካብቶም ብህዝባዊ ግንባር ቅድሚ ናጽነት ዝስርሓሉም ዝነበረ ሕግታት፡ ድሕሪ ናጽነት ኣካል ሕጋዊ መሰረታዊ መንግስቲ ኤርትራ ኮይኖምዮም። ከም ኣብነት ኣብ ሜዳ ዝስርሓሉ ዝነበረ ሕጊ መርዓ፡ ኣካል ናይ እዚ ዝስርሓሉ ዘሎ ሕጊ ስድራቤት የቐውም። ብፍሉይ ንኡዳይ ጀንደር ዝምልከቱ ዓንቀጻትውን ኣብ ሕጊ ዕዮ ከም ዝእትዉ ኮይኖም።

ህዝባዊ ግንባር ህይወት ደቂኣንስትዮ

ዘይምስታፍ መሰለን ከውሐስ።

እቲ ከም አካል ቃልሲ ሃገራዊ ሓርነት፡ ብህዝባዊ ግንባር ልዑል ሚዛን ተዋሂብዎ ዝነቐለ ጉዳይ ጾታዊ ማዕርነትን ኩላነተናዊ ሓርነትን ኤርትራዊት ጓለንስተይቲ፡ ኣብ ሃገራዊ ሕጋዊትን ፖሊሲታትን ግብእ ቦታኡ ከም ዝሕዝብ ብምግባርን ንቕሓት ሕብረተሰብ ብምዕባይን ዘላቂ ፍታሕ ንክረክብ ኣብ ዕቱብ ጽምዶ ይርከብ። ገለ ካብቲ ዛጊት ተሰላሲሉ ዘሎ ዕዮ ንምግንዛብ ከእ፡-

ክሸቦ ጓል ኣንስተይቲ፡ ሕብረተሰብ ኤርትራ ካብቶም ዝኸፍኡ ዓይነት ክሸቦ ደቂ-ኣንስትዮ ዝካየዱሎም ሕብረተሰባት ሓዲ ነበረ። ህዝባዊ ግንባር ብዘተኣታተዎ ፕሮግራም፡ ጉዳይ ምክንያብ ኣብ ጥዕና ጓል ኣንስተይቲ ኪገድድ ዘስዕበ ርእይ ጸገም፡ ምግሃስ መሰል ጓል ኣንስተይቲ ምዃን መረዳኢታ ክፈጥር ከኣለ። ኣብ መወዳእታ ብሕጊ ዝበን ምዃን ተኣወጀ።

መርዓ ትሕቲ ዕድመ፡ ኣብ ገለ ካብ ሕብረተሰባት ኤርትራ “ዝኸሸሸት ጓልካ ንዝበኢ ሃብ” ዝብል ምስላ ከም ዝእምቶ፡ ጓል ኣንስተይቲ ገና ብንእሽቶኣ ኣብ ሓዳር ከም እትጽመድን ብህጻና ኣደ ክትከውን ከም ትግደድን ዝውቱር ልምዲ ጸኒሐ። ካብኡ ሓሊፉውን ጓል ኣንስተይቲ ድምጺ ከም ዘይብላ ኣቕሓ ተሓሲቦ ርእይቶኣ ከይሰማዕካ ተዘፊፋ (ብሓይሊ ካብ ደገ) ተኸቲራ ከምትምርዖ ይግበር ነጽ። ብዝተገብረ ሰራሕ ግን ትሕቲ ዕድመ መርዓ ብሕጊ ዝበን ኮይኑ ከም ዝእወጅ ተነጽ። መጻምድታ ኣብ ምምራጽውን ናይ ዝእር ርእሳ መሰል ምዃን ኣብ ሕጊ ስድራቤት ሰፊሩ ንረክቦ።

መሰል ተጠቓምነትን ዋንካትን መሬት ብዝምልከት፡ ኣብ ኤርትራ ዝነበሩ ያታዊ ሕጋዊትን ምሕደራን መሬት፡ ብዘይካ ኣብ ኣዝዮም ውሰናት ኣብ መብዛሕቶም ንመሰል ተጠቓምነትን ዋንካትን ደቂ-ኣንስትዮ ኣድልዎ ዝገበሩ ነበሩ። ህዝባዊ ግንባር ኣብ ዝገበረ ናይ ሕርሻዊ ውኅና መሬት ጽገናዊ ለውጢ፡ ጉዳይ

ተጠቓምነትን ዋንካትን ደቂ-ኣንስትዮ ግምት እናተዋህበ መጸ። እዚ ነቲ 1994 ዝወጸ ኣዋጅ ድማ ኣብ መሰል ተጠቓምነትን ዋንካትን መሬት ብደቂ-ኣንስትዮ ድልዳል መሰረት ኣንጻፈ።

ብዓንደ-ርእሱ፡ ምምስራት ሃገራዊ ማሕበር ደቂ-ኣንስትዮ ኤርትራ፡ ህዝባዊ ግንባር ማዕርነት ደቂ-ኣንስትዮ ንምርግጋጽ ዝነበረ ኣጠማምታን ቆራጽነትን ዘርእኦ ኮይኑ፡ እቶም ቀንዲ ሃማዶኤ ዝዝከረሎም መበገሲ ዕዮታት ድማ፡ (1) ተሳትፎ ደቂ-ኣንስትዮ ኣብ

ክውሃቦ ኣኽኣለ።

ማእከላይ ሽማግሌ ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራን ተጋዳላይን፡ ኣብ ግዜ ቃልሲ ንተራን ዝምድናታትን ጀንደር ኣተኩሮ ሂቡ ምዕርዮነት ብተሳትፎ ንምርግጋጽ ክሰርሕ ምኽኣሉ ኣብ ጉዳይ መሰልን ምዕርዮነትን ጀንደር ወሳኒ ምዕራፍ ሓዘ እዩ። ሳላ እቲ ብዕዮ ዝተፈጥረ ንቕሓት፡ ኣብ ግዜ ምዝዛም ቃልሲ ንሓርነት ኣብ 1990 ሓፈሻዊ ተሳትፎ ደቂ-ኣንስትዮ ኣብ ቃልሲ ካብ 35-40% የቐውም ነበረ። ኣስታት 30% ካብዚ ኣብ

ሓርነታዊ ቃልሲ ንምዕባይ ጎስጓፊት ምክያድ፡ ከምኡውን (2) ደቂ ኣንስትዮ መሰልንን ግብኣተንን ከምዘፈልግን ከምዘቃለሉን ምግባር፡ ነቲ ብህዝባዊ ግንባር ዝወጸ ሕጊ መርዓ ኣብ ባይታ ኣብ ምትግባር ንደቂ-ኣንስትዮ ኣብ ምስትምሃር ዝእመሰሉዮም።

ብሓፈሻኡ ኣብ እዋን ሰውራ ደቂ-ኣንስትዮ ኣብ ኩሉ ዓውድታት ንጡፍ ተሳትፎ ንክገብራ ሃማዶኤ መሬትን ጉልሕን ተራ ተጻወቱ። ናይ ሓፋሽ ደቂ ኣንስትዮ ውዳብ ብምዃን ድማ፡ ንኣባላቱ ኣብ ኩሉ ቀጻላታት - ካብ ብደረጃ ዓዲ ክሳብ ብደረጃ ሃገር ኣብ መሬትነት ብንጡፍ ንክሳትፋ ዕድል ሂቡ። እዚ ድማ ጉዳይ ደቂ-ኣንስትዮ ብሰፊሕ ካብ ታሕቲ ክሳብ ላዕሊ ንክዝረቡሉ ባይታ ብምፍጣር ኣብ ፖሊሲታት ግብእ ሚዛን

ተዋጋኢ ሰራዊት፡ ዝተረፈ ድማ ኣብ ሓፈሻዊ ካልእ ጽላታት ነበረ።

እዚ ብቃልሲን መስዋእትን ዝተረኸበ ኣግክሊ ኩላነተናዊ ሓርነት ኤርትራዊት ጓለንስተይቲ እምብኣር፡ ተበጺሑ ዘሎ ደረጃ ንቕሓት ዝያዳ ከም ዝጥብን ካብ ናብ ወለዶታት ከም ዝሰጋገርን ንምግባር ናይ ሕብረተሰብ ብሓፈሻ ናይ እታ ወራሲት ዝኾነት ኤርትራዊት ጓለንስተይቲ ድማ ብፍላይ ዕቱብ ሰራሕ ይሓትት። በዚ ድማ እቲ ከም ኣካል ቃልሲ ሃገራዊ ሓርነት ዝነቐለ ዕዮ፡ ኣብ ምዕራፍ ክበጽሕን ምሉእ ኣግክሊ ክረጋገጽን ብዕቱብ ክሰርሕ ይደሊ። ከም ኣካል ቃልሲ ኩላነተናዊ ራህዋ ድማ ናብ ምሉእ ምዕራፍ ይሰጋገር።

እታ መትከላ ዘይቀየረት አደ!

መሓመድ እድሪስ መሓመድ

ኣብ መፋርቕ ሰብዓታትዮ ዝነበረ፡፡ ሰውራ ኤርትራ ሓይሊ ደሊቡ ንሰርዓት ደርግ ፈጥፈጥ እናበለናብ ከተማታት ገጹ ዘቋምተሉ እዋን ስለዝነበረ፡ ደርግ ነዚ ንመቐጃይ ከምቲ ዓላ ንምቕታል ባሕሪ ምንጻፍ ዝብል ሜላኡ ነቶም ዝጠርጠር ሌጋታት ኣብ ምቕታልን ዓድታት ኣብ ምንጻፍን ወሰን ኢሉ ተተሓሓዞ፡፡ በዚ መሰረት ዓይኒ ምስ ሓዘ፡ ኣብ ማይ ሓባር ተንከሰ ዝብል ዜጋ ምእንቲ ከይህሉ፡ እዋን እቶ-እቶ ዝኣወጀዮ ነገሩ፡፡

ኣብ 1976 ኣቦይ እድሪስ ፋይድ (በዓል ቤታ ንወይዘሮ ሓዋ ሓጂ) ምስ ሰውራ ይተሓባበር ስለዝነበረ ሓደ ካብቶም ኣብ ዓይኒ ጸላኢ ዝኣተዉ ደቂ ማይ-ሓባር ኮነ፡፡ ብሰንኪ እዚ ብዙሓት ደቂታ ዓዲ ብኣልማማ ክርሸኑ ከለዉ፡ ኣቦይ እድሪስ ወን መዓልቶም ዝጽብዩ ዝነበሩ ተሓባበርቲ ሰውራ ከምዝነበሩ በዓልቲ ቤቱ ወይዘሮ ሓዋ ተዘነኩ፡፡

እቲ ኩነታት ብኸምዚ እናቐጸለ ኣደይ ሓዋ ብርቕያ ጓላ ሕርሲ ዝተታሕዘት፡፡ ሽዑ ሕርሲ ምስ ጀመራ ለይቲ ምድሪ በዓል ቤታ ከተተንሰኦ ኣይደለዩትን፡፡ ምክንያቱ ሽዑ እዋናት ብላይቲ ተንከሰ ዝብል ሰብ ይቐተል ስለዝነበረ፡ ሓዋ ብሕርሲ እናተጸዕረት ከላ፡

ቁልዓ ከወጸእ ንሳ መተረኣሰን ኮበርታን ደራሪባ ጽናሕ ክትብሉን ከተማታትን ምሉእ ለይቲ ኣብ ቅልስ ኣተወት፡፡ እዚ ደማ ንድሕነት በዓል ቤታ ክትብልያ፡፡ ምክንያቱ ኩነታታ እንተፈለጡ ለይቲ ምድሪ መሕረሲት ክጽውዕ ክብል ድራር ጸላኢ ክኸውን ይኽእል ካብ ዝብል ሓልዮትያ፡፡

እቲ እዋንቲ ብሰንኪ መግዛእቲ ሕሰምዩ ዝነበረ፡፡ እዋን ህድማን ምዝንባልን፡ እዋን ቅተል ሕረድ ዝመትዩ ነገሩ፡፡ ሓዋ ወጋሕታ ብሰላም ምስ ተገላገለት፡ ሓራሳ ክንሳ ንሓራሳ ዝግበር ክንክንን ሓልዮትን ወን ኣይረኽበትን፡፡ ነታ ዕሽል ርቕያ ጓላ ኣብ ሓቕፋ ገይራ ቦቲ ዝፍጸም ዝነበረ ግፍዕታት እናተሸቕረረት ኣሕለፈቶ፡፡ ኣብዚ እዋንዚ ጦር-ሰራዊት ነቶም ምስ ሰውራ ይተሓገዙ ኢሉ ዝጠርጠር ሰባት ወሰን ኢሉ ክሃድንን ክርሸንን ምስ ጀመረ፡ ሓዋ ኣብቲ እዋንቲ ኢያ ኣብ ደቃን በዓል ቤታን ስግኢታ እናዛዩደ ዝኸደ፡፡ ሽዑ እዋን ኩሉ ኣብታ ዓዲ ዝንቀሳቐሰ ሰብ ብጥርጣሪ ይጥመት ስለዝነበረ፡ ንበዓል ቤታን ስለስተ ደቃን ማለት ስዒዳ፡ ፋይድን ፋጥናን ኣፋኒውቶም፡፡ ንሳ ግን ክሳብ ዝኸነ ዝኸውን ምስታ ዕሽል ጓላ ኣብ ዝ ተረፈት፡፡ ኣቦይ እድሪስ ደማ ደቂ ሓዘ ብሳላ ስልትን ብልሓትን በዓልቲ ቤቱ ካብቲ ዝጽብዩ ዝነበረ መዓት ብሰላም ናብ ዓላ ገጹ ወጸ፡፡

ኣብ ካልኣይ መዓልቲ፡ ወይዘሮ ሓዋ ብጸላም ክትወጽእ ወሰነት፡፡ ነቶም ኣብቲ ከባቢ ዝነበሩ ወተሃደራት ኣዘንጊዓ ደማ ካብ ማይ-ሓባር ጎብ-ጎብ

ገይራ ድኻም፡ ጸላም፡ ፍሕርን ተጻዊራ፡ እናወደቐትን እናተንሰኣትን ምስቲ ዘሰንዩ ዝነበረ ዕሰለ ኣዛብእ እናተጓዓዘት እቲ ኣዛብእ ነታ ዕሽል ጓላ ከይምንጥላ እናሰግኣት ናብቲ ኣብ ከባቢ ጋዴን ብማዕዶ ዝረኣ መጋርያ ገጸ ጉዕዞኣ ቀጸለት፡፡ ኣዛብእ መሬት ክጽሕርን ኡንጉይ ክብልን ሓዋ ደማ ካብ ብጦር ሰራዊት ምቕታል ድራር ኣራዊት ዓዳ ምዃን መጽጻያ ትጓዝ ዝነበረት፡፡

ድሕሪ ናይ ብዙሕ ሰዓታት ጉዕዞ፡ እቶም ኣብቲ ከባቢ ዝነበሩ ጓሶት ካብተን ኣዛብእ ኣገላጊሎም፡፡ ብኡ ንብኡ ደማ ናብቶም ኣቐዲሞም ሓሊፎም ዝነበሩ በዓል ቤታን ደቃን ዝነበርዎ ቦታ ተጋደልቲ በጽሓት፡፡ ካብዚ ቦታዚዮ ምስ ተጋደልቲ ጉዕዞ ናብ ሳሕል ዝተጀመረ፡፡ ኣማል ተኸርዖም ደማ ድሕሪ ናይ ሰመናት ጉዕዞ ሰማኔዊ ምብራቕ ሳሕል 'ድብዓት' ዝበሃል ቦታ በጽሑ፡፡ እቶም

ሓዋ ምስ ደቃ ኣብ ሱዳን

ተጋደሉ፤ ከአ ነቶም ዕቅድ ቱንዳታትን መግብን ሐካይምን አለይትን መዲበምሎም። ካብቶም ሽዑ ዝከታተሉዎም ዝነበሩ ናይ ሎሚ ሚኒስተር ቱሪዝም አስካሉ መንቁርዮስን ሓኪም ኢሕመድ (ወዲ ሓጂ) ኔሮም። ኣብ ደብዓት ነቶም ዕብይ ዝበሉ ደቆም ናብታ ቤት ትምህርቲ ሰውራ ዝነበረታ ዜሮ ወሲዶምዎ። ሓዋን በዓል ቤታን እውን ነቶም ዓብይቲ ደቆም ማለት ጓል 7 ዓመት ስዒዳን ከምኡውን ካብ ሓብተይ ኣይተረፍን ኢሉ ዝተበገሰ ወዲ 4 ዓመት ፋይድን ናብ ቤት ትምህርቲ ሰውራ ስዒዶም ምስቶም ንኣሽቱ ደቆም ኣብ ደብዓት ተረፉ።

ድሕሪ እዚ እዋንዚ ሓዋ ኩሉ ድሕሪ ሃገር ብምባል ነቲ ኣብ ማይሓባር በዓል ቤታ ዝፈለገ ፍቕሪ ሃገር ንሳ ድማ ኣብ ደብዓት ተጸንበረቶ። ሰበይትን ሰብኣይን ድማ ነቲ ካብኣም ዝሕተት ከተግብሩ ድሕር ኣይበሉን። 1977 ከተማታት ሓራ ይወጽእ ስለዝነበረ እንዳ ኣባይ እድሪስ ኣብ ደብዓት ንክልተ ዓመታት ምስ ተቐመጡ፡ እስማዒል ተወሊዱ፡ እስማዒል ኣብ ዓዲ ገድሊ ስለዝተወልደ ተጋደሉ፤ ‘ብራውን ዝብል ሽም ኣውጽኡሉ። እንዳ ኣባይ እድሪስ ድሕሪ ክልተ ዓመት እታ ብሰሪ ግፍዒ ጦር ሰራዊት ዝገደፍዋ ዓዶም ማይሓባር ሓራ ስለዝኾነት ነቶም ክልተ ደቆም ኣብ ዜሮ ገዳፎም ኣብ መፋርቕ 1978 ምስቲ ናብ ዓድታቱ ዝምለስ ዝነበረ ህዝቢ፡ ናብ ማይ ሓባር ተመሊሶም። እንተኾነ ዕድል ኣይገበሩን፤ ንሎም ማይ ሓባር ክበጽሑን ምዝላቕ ክኸውንን ሓደ ኮነ።

ሕጂውን ካብ ማይ ሓባር ኣግማል ተኸርዮም ብመንደዲ ድርፎን ርእሲ ዓድን ገይሮም ብወኪ ዞግር ሓሊፎም ናብ ከረን፡ ናብ ናቕፋ ካብኡ ድማ ብመንደዲ ሰሜናዊ ሳሕል ነፈርቲ ኣብ ልዕሊኦም እናዘበኑ ድሕሪ ነዊሕ ጉዕዞ ናብ ሱዳን ኣምራሖም። ካብ ቅርራ ድማ ናብ ፖርት ሱዳን ቀጸሉ።

ሓዋ እቲ ናይ ፖርት ሱዳን ሂወታ ኩሉ ምስ ተጋደሉቲዩ ኔሩ። ንደቂ ኣንስትዮ

ክትወድብን ከም ሓላፊት ደቂ ኣንስትዮ ኮይና ትሰርሕን ነበረት። ኣብ መእሳይ ስንኩላን ትራንሲት ብምኽድ ምስተን ካልኣት ኣንስቲ እናተሓባበረት ክዳውንቲ ስንኩላን ተሓጽብ፡ ጽብሒ ትሰርሕ፡ ኣብ ትርፊ ግዜኣ ዳቦ ቁሎ፡ ልገማትን ኣይስከሪምን እናሸጠት ኢታዊኡ ንተደጋልቲ ከተወፊ ጀመረት።

እቶም ኣብ ፖርት ሱዳን ዝነበሩ ኣኸረርቲ ሃይማኖት ሰበይቲ ካብ ዝሓ ክትወጽእ ዮበላን እናበሉ ነቲ ሓዋ ምስ ተጋደሉት ዝነበራ ዝምድና ክበትኩ ከይተሓለሉ ተቓለሱ። ብኹሉ ምስ ተሓለሉ ድማ ኣብ ኣብ መወዳእታ ንበዓል ቤታ ጸዊዖም እዞ ቀይዲ በተኽ ሰበይትኻ ኣደብ ክትገብር ምኽራ እንተዘይኮይኑ ግን ኣብ መስጊድና ከይትሰግድ ብምባል ካብቲ መስጊድ ኣገደሞ። ንሱ ድማ “ደሓን ቤት ረቢ ኣብ መስጊድኩም ጥራይ ዝተሓጸረት ኣይኮነትን” ብምባል ኣብ ዝሓ ክሰግድን ኣብ ካልእ መሳጊድ ክኸይድን ተገዲዱ። ሓዋ ድሕሪ እቲ ኣብ ደብዓት ዝተወልደ ብራውን ኣብ ሱዳን ሓምድ ተወልደ፡ ሓምድ ግን ካብ ዝውሊድ ኣትሒዙ ጥዕና ኣይነበሮን። ኣቶ እድሪስውን መካብብር እናሓሰመ ስለዝኸደ ካብ ሱዳን ናብ ስዑድያ ስራሕ ከናዲ ባሕሪ ተሳገረ። እታ ስድራ ድማ መሊሳ ተገጃጀለት። ስዒዳን ፋይድን ኣብ ሜዳ፡ ሓዋ ምስቶም ኣርባዕተ ደቃኣብ ፖርት ሱዳን፡ ኣብ ስድራ ኣቶ እድሪስ ድማ ንስራሕ ካብ ስደት ናብ ስደት።

ሓዋ ኩሉ ነገር ኣጸጊመዋ። በዚ ደቃ ክትኣሊ፡ በቲ ድማ ኣብ ኩሉ መዳዳት ሰውራ ክትሳተፍ። ሓምድ ኣመና ስለዝተዳኸመ፡ ነቲ ምስ ተጋደሉት ዝነበራ ስራሕ ንኸይትፍጽም ዕንቅፋት ይኸና ኔሩ። እንተኾነ ሓዋ ካብ ደቃን ስድራኣን ኩሉ ድሕሪ ሃገር ብምባል ቁልዓ ብሕመሙ ምስ ኣሞታቱ ገዲፋ ኣብ ትራንሲት ክዳን ስንኩላን ክትሓጽብ፡ ከምኡውን ማሕበር ደቂ ኣንስትዮ ክትመርሕ፡ ገንዘብ ክትእኩብ ወዘተ ክልበትበት በለት። ልዕሊ ውላዳ ንሃገራ ዘፍቀረት ዜጋ።

ሓደ መዓልቲ ሓምድ ኣመና ተዳኸመ። ሽዑ እዋን ሓዋ ኣገዳሲ ኣኼባ ነሩዋ። ሓምድ ሰብነቱ ሓቢጡ ደርጋ ተኸኢሉ ነበረ። ሓዋ ግን ወዳ ብሕመሙ ከሎ ምስ ጎረቤት ገዲፋ መድሃኒት ከምጽእ እየ ኢላ ኣመኸንያ ናብቲ ናይ ገድሊ ስራሕ ክትብገስ ወሰነት። ነቶም ጎረቤት ሻሽ ቆራሪጸ ጩና ኣዳልያ “ሽርብ ከምጽእዮ፡ እንተ ሞተ ድማ ከምዚ ኢልክን ኣጽብዕቲ እግሩን ኣጽብዕቲ ኢዱን ኣሳሲርክን ግንዝኡ” ክትብል ከላ ዘገርምዮ። ንምሽቱ ግን ዝሓ ምስ ተመልሶት ሓምድ ወዳ ክጸንዓ ኣይተጸበየትን። እንተኾነ እቲ ትልኽ ክብል ዝገደፈቶ ሓምድ ካብ ኣደኡ ተስፋ ግዲ ቆሪጹ ቁሩብ ተመሓደሹ ፍሽኽ ክብል ተቐበላ።

ስዒዳን ፋይድን ኣብ ሜዳ

ኢታ ስድራ ብሳላ ናጽነት ምስ ተጠርጎራት

ድሕሪ እዚ እዋናት እዚ ወይዘሮ ሓዋ ኣብቲ ስራሕ ተጸሚዳ ከላ ሓሓሊፋ ካብተን መሳርሕታ ርሕቕ ኢላ ኣብ ከውሊ ከተምልስ ከላ፡ ካልእ ሕማም ኣይነበራን። ድሮ ብነጃት ጓላ ነፍሱ-ጸር ስለዝነበረትዮ፡ ቡቱም ተጋደልቲ ዕርፍቲ ምስ ተኣዘዘላውን ሓዋ ሕምቀት ኮይኑ ተሰመዓ። ካብ ስራሕ ከይብኸረት ድሕሪ ቅሩብ ኣካላታ እናተዳኸመ ብዝኸደን ኣብ ሻብዓይ ወርሓ ሕርሲ ተተሓዘት። ኢታ ህጻን ትሸዓተ ወርሒ ከይመለአት ስለዝተወልደት ጥዕና ኣይነበራን። ሓዋውን ከምኡ፡ ብዝኸነ፡ ብሳላ እቶም ትሕግዝም ዝነበረት ተጋደልቲ ጸባን መድሃኒትን እናተዋህባ፡ ክትሰርር ክኢላ፡ ወ/ሮ ሓዋ ቅሩብ ትንፋስ ምስ ረኸበት ሕጂውን ኣብቲ ሃገራዊ ስራሕ ተጸምደት።

ኣብ መስከረም 1986 ኣብ መበል 25 ዓመት ምጅማር ሰውራ ንክትሳተፍን ነቶም ኣብ ቤት ትምህርቲ ሰውራ ዝነበሩ ደቃ ክትርእን፡ ነቶም ኣርባዕተ ደቃ ኣብ ሱዳን ምስ ጎረብቲ ኣጸገዓ፡ ነታ ሕዛል ነጃት ጓላ ሒዞ ሜዳ ኣተወት። ሽዑ ነቲ ኣብ ሜዳ ዝነበረ ምዕባላታት ምስ ረኣየት ዝነበራ ሃገራዊ ስምዒት መሊሹ ገንፈላ። ሽዑ ነታ ተማሂራ መምህር ዝኾነት ስዲዳን ዝመሃር ዝነበረ ፋይድን ምስ ረኸበት ከም ኣደ ምስኣም መዓልታት ክጸንሕ ከይበለት፡ ናፍቕቶም ከየጸገቡቶም ናብቲ ዝጸበደ ዝነበረ ኣጼባታት

ምስ ከደት፡ እቲ ወዲ ኣርባዕ ዓመት ከሎ ዝተፈልዖ ፋይድ “እምበርዶ እዚ ኣብ ሓቂ ኣደና ኢዶ?” ክብል ዝተዛረበ ለሚ ስዲዳ ትዝክር።

ሓዋ ናብ ሱዳን ምስ ተመልሰት ድሕሪ ሰለስ ዓመት ኣብ ግንቦት 1991 ኣብ ገኣኣ ኮይና፡ ጸባ ኣብ ሓዊ ሸኽቲታ ሕፋጭ እናለወሰት ሃንደበት “ኤርትራ ሓራ ኮይና ኣስመራ ተታሒዞ” ዝብል ወረ ምስ ሰምዐት፡ ኣኢዳዋ ካብ ብሓቕ ከይሓጸበት ናብቲ ኣብ ጎደናታት ፖርት ሱዳን ዝነበረ ዕመር ጓይላ ደስደስ ተሓወሰት። ምሉእ መዓልቲ ከበሮ ክትድህቕ “ኣሳናይ ሰነት ረኤኖ” ክትብልን ግጥሚ ክትገጥምን ወዓለት። እንተኾነ ብሸኽትቱ ዝተረፈ ጸባን ብሓቕን መፍቶ ሓውን ኣጣልን ኮነ።

ሓዋ ድሕሪ ናጽነት ምስኣም ናብ ሓራ ኤርትራ ዝምለሱ ዝነበሩ ስደተኛታት ናብ ዓዳ ተመልሰት። ብኣስመራ ናብ ማይ ሓባር ምስ ከደት ግን እተኣትዎ ዝ ተሳእነ። ሽዑ ንሓጸር ግዜ ኣብ ዝ መንግስቲ ድሕሪ ምጽናሕ ወዲ ኣኮኣ ማሕመድ ዓወታ፡ ብገንዘቡ ዝ ሰራሐላ። ሓዋ ሕጅውን እቲ ኣብ ልባ ዝኣተወ ሃገራዊ ስምዒት ዝያዳ ገንፈላ። ሓንሰብ ኣብ ፖሊስ፡ ሓንሰብ ኣብ ሃማደኤ ሓንሰብ ኣብ ህግደፍ ክትሳተፍን ኣብ ኣጼባታት ብዛዕባ ሃገራውነት ክትምድርን ዝተዓዘበ ደቂ ዓዲ፡ ከምቲ ኣብ ቦርሱዳን

ዘጋጠማ፡ “እዛ ሰበይቲ ሓቂ እንተለዋ ደቃ ናብ ሳዋ ዘይትሰድድ” ክብሉ ተሰምዑ። እዚ ዘረባታት እዚ ዝበጽሓ ሓዋ ከይወዓለት ከይ ሓደረት ነታ መጀመርታ ካብ ማይ-ሓባር ክትሰደድ ከላ ዝተወልደት ርቕያ ጓላ፡ ናብ ካልኣይ ዙርያ ሃገራዊ ኣገልግሎት ኣበገሰት።

ሓዋ ለሚውን ድሕሪ ናይ 45 ዓመታት ቃልሰን 30 ዓመታት ናጽነትን መኸተንውን ቃልሳ ምስ ደቃን ደቂ ደቃን ትቕጽል ኣላ። በዓል ቤታ ኣቶ ኣድሪስ ፋይድ ኣብ 2010 ብሕማም ምስ ዓረፈ ሓላፍነት ኣቦን ኣደን ተሰኪማ ካብ ሃገራዊ ዕማም ድሕር ኣይበለትን። ኢታ ኣብ ካልኣይ ዙርያ ሳዋ ዝወረደት ርቕያ ኣገልግሎታ ፈጹማ ወራራት ወያነ መኪታ፡ ለሚ ኣብ መበል 34 ዙርያ ሃገራዊ ኣገልግሎት ቦኽሪ ጓላ መዋህብ ኢብራሂም ሰዲዳ። እቲ ኣብ ደብዓት ሳሕል ዝተወልደ እስማኢል (ብራውን) ሃገራዊ ግብኡ ድሕሪ ምፍጻም ሓዳር መስሪቱ ኣብ 2 ወ-ሉዓት ኮይኑ፡ እቶም ኣብ ሱዳን ዝተወልዱ ሓምድን ነጃትንውን ተመራራሖም ሃገራዊ ግብኡም ብምፍጻም ሓምድ ለሚ ዘበን ተመርዕዮ ኣብ መንግስታዊ ጋራጅ ዓቕ-ጎልጎል ተመዲቡ ደሰርሕ ኣሎ። ነጃት ድማ ኣብ ነፋሲት ሓኪም ኣላ። እቶም ክልተ ዕባይ/ቤት/ ሰውራ ተጋደልቲ ማለት ስዲዳን ፋይድንውን ኣብ ሚኒስትሪ ትምህርትን ጥዕናን ተመዲበም ይሰርሑ ኣለው። ኢታ ቅድሚ ምእዋጅ ሃገራዊ ኣገልግሎት ዝተመርዓወት ፋጥና ድማ ሰለስተ ደቃ ናብ ሳዋ ኣፋኝያ ለሚ ከም መምምሃራንን ሓካይምን ተመሃሮ ኮለጅ ኮይናም ኣለው። ብኸምዚ ድማ ኢታ ኣብ ስደትን ሜዳን ፋሕ ኢላ ከርተት ትብል ዝነበረት ስድራ ኣባይ እድሪስ ብሳላ ናጽነት ተኣኻኪባ ገና ሃገራዊ ግብኡ ተሰላስል ኣላ። ኢታ መትከላ ዘይቀየረት ወፍይቲ ኣደ ድማ ብደቃን ደቂ ደቃን ማሚቓ ገና ንዝተረፈ ሃገራዊ ጉዕዞኣ ንምቕጽል ብሓባን ትብዓትን ትምርሽ ኣላ።

ባህልን ስንጥብ-ቡን

“እቲ ዝደልዮ’ሲ ገና ኣይጎሳዕኩሉን.....”

ራሄል በርሀ

1970ታት፡ ኣብ ኤርትራ ብሓፈሻ፡ ኣብ ኣስመራ ድማ ብፍላይ፡ ሱባይን ሰባይትን፡ ዓባይትን ጎሳሽቱን፡ ኣቕሸሽትን መሻይኻትን... ወዘተ. ኣብ ኣብያተ ማእሰርቲ ከም ሕሉም ዝግረፍሉን፡ ብጥይት ዝርሸንሉን ተካል እዋንዩ ነይሩ። ሽዑ ይፍጸም ብዝነበረ ኣስካሕካሒ ግፍዒታት፡ ማእለያ ዘይብለን ስድራ-ቤታት ግዳይ ጃምላዊ መቐዘፍቲ ከይኮና ብምስጋእ፡ ናብ ዓዲታት ክሂድማ ከለዋ፡ ሓያሎ ስድራ-ቤታትውን ርዖኣን ረጥሪጠን ናብ ገድሊ ከምርሓ ተቐሲጠንዮን። ስድራ-ቤት ሻምበል ኣስነዶም ዓንደብርሃን ከኣ ሓንቲ ካብተን ግዳይ ግፍዒታት ጸላኢያ።

ስነ-ጥበባዊ ኮርዳኖስ ኣስነዶም፡ እቲ “እዋን ዕግርግር” እናተባህለ ብታሪኽ ዝዝከር ራዕዲ ዝሰፈዖ ህይወት ክትዝከር ኮላ፡ ልክዕ ከም ተንቀሳቓሲ ፊልም ኮይኑዩ ዝርኣዮ፡ ኣቦኣ ብክቱር ሃገራዊ ስምዒት ንሰውራ ዘገልግሉ ሓፋሽ ውድባትዮም ነይሮም። ኣብ ጉምሩክ ብሓፍነት ተመዲቦም እናሰርሑ ከለዉ፡ ምስጢራዊ ስርሓም ስለዝተቃልዐ ብጸላኢ ከይትሓዙ ብምስጋእ ናብታ ብህዝባዊ ግንባር ሓራ ኮይና ዝነበረት ከተማ ደቀምሓረ ብምህዳም ምስ ተጋደልቲ ተጸንበሩ። ስለስተ ደቆም፡ ማለት፡ ዮሃንስ (1978 ኣብ ሳለና ዝተሰውኡ)፡ ርእሰምን ዝትገሃውን፡ ድሮ በቲ ዝነበረ ፖለቲካዊ ኩነታት ተጸልዮም ናብ መሳርዕ ህዝባዊ ግንባር ተሰለፉ።

ብሰብብ በዓል ቤተን ክመጽኦን ዝኸኸል ሽግር ብግብእ ዘስተውዓላ፡ ወይዘሮ ሳራ ገብረስላሴ፡ “ደቀይ” እምበር “ንብረተይ” ኣይበላን። ስለዚ ድማ፡ ስነ-ጥበባዊ ኮርዳኖስ ትርክብን ኣርባዕተ ህጻውንቲ ደቀን ሓዚላንን ሓቕፊንን ብጉልዒ ኣቢላን ደቀምሓረ ኣተዋ። እቲ “ኣጥርዮ” ምበር ኣጥርዮኒ ዲዩ። ብምባል

ረጥሪጠንኦ ዝኸዳ ንብረተን ድማ፡ ከይወዓለ ከይሓደረ መፍቶ ጎሓሉ ጸላእቲ ኮይኑ ተረፈ።

1978 ወተሃደራዊ ሚዛን ምስተቐየየረ፡ ህዝባዊ ግንባር ስራተጂካዊ ምዝላቕ ገበረ። ኣብ ሓራ ከተማታትን ገጠራትን ዝነበረ ስራዊትን ሓፋሽ ውድባትን ናብ ሓራ መሬት ሳክል- ኣዝለቐ። ስድራ-ቤት ኣስነዶም ዓንደብርሃን፡ ሕጂውን ተወሳኺ ምዝንባል ዝፈጥር ኩነት ገጠማ። ወይዘሮ ሳራ ሓያል ኣደ ብምንባረን ወለቕ ዘለቕ ኣየበላን። “ደቀይ ናብ ዝጠፍእዎ ድኣ እጠፍእ” ምበር፡ ኣብዚ ኣይተርፍን” ብምባል ከኣ፡ ምስ ህጻውንቲ ደቀንን በዓል ቤተንን ንሳክል መረሻ።

እቲ ምብትታን ስድራ-ቤት ግን ብእኡ ኣየብቐዎን። ስነ-ጥበባዊ ኮርዳኖስ ምስ ምሕረት፡ ሰናይትን ሳሚኤልን ዝተባህሉ ትሕቲ ህጻናት ኣትዋታ ክመሃሩ ቤት ትምህርቲ ሰውራ -ዜሮ- ተጸንበሩ። ወይዘሮ ሳራን በዓል ቤተንን ድማ፡ ኣብ መደበር ሰለሙና (እንዳ ህዘቢ) ተዓቕላ። ብምልኢታ ስድራ-ቤት ከኣ መእሰሪኡ ከም ዝተበትከ ማእዶ ተበታተነት። ዝእቲ ስርዓታት መግዛእታዊ ዕምሮም ከርግኡ ምእንቲ ከምኡዮም ዝገብሩ። ደላዩ ናጽነት ድማ፡ ዓውቱ ንምርግጋጽ ክኸፍሎ ዘለዎ ዋጋ ከንድኡን ዓጻፊታኡን ምዃኑ ብግብእ ይግንዘቦዩ። “ቃልስና ነዊሕን መሪርንዮ። ዓወትና ከኣ ዘይተርፍዮ” ዝብል መትከል እምበኣር መንቀለኡ እዚ ስረተ-እምነት ዚዩ።

ስነ-ጥበባዊ ኮርዳኖስ፡ ቤት ትምህርቲ ሰውራ -ዜሮ- ክትኣቱ ኮላ፡ ጻል 10 ዓመት ህጻንያ ነይራ። ኣብ ኣስመራ፡ ካብ መዋእለ ህጻናት ኣትሒዘ፡ ኣብ ኣብያተ ትምህርቲ ጥልያን፡ ሳንታኣንዮን ማርቲን ሉተርን፡ ኣብ ደቀምሓረ ድማ፡ ኣስኳላ ሜድያ

ወ/ሮ ዮርዳኖስ እያሱ

ተማሂራ። ኣብ ዕሽል ዕድሚኣ ድማ ኣብ ትሕቲ ዓባይቲ ኣግራብን ትሕቲ መሬት ኣብ ዝተሃንጹ ኣባይቲን ትምህርታ ክትቅጽል ተቐሲባ።

ቤት ትምህርቲ ሰውራ ተካእቲ ወለዶታት እትኹሳኩሳ ኮሌጅያ ነይራ። ስለዝኾነት ከኣ ስነ-ጥበባዊ ኮርዳኖስ፡ ከም ኩሉም መዛኑላ ብትምህርቲ በሲላን ብሰውራዊ ዲሲፒሊን ተኾስኩሳን ዓብያ። ህዝባዊ ግንባር መሃይምነት ናይ ምጥፋእ ዘመተ ብ1983 ምስ ኣንቀለ፡ ምስ ጉጅለኣ ኣብ ሰሜን (ዓንሰባ) ደቂሽሓይ፡ ዓዲ ንኣምንን ደርሰነይን ለመጨለን ተመዲባ። ምስቲ ኩሉ ናይ ወዶ-ገባ ሽርሒታትን ተጸብኢታትን፡ ካላሸናን ሳንጣኣን ተሓንጺጣ ህዘቢ ምሂራ። ነቲ ባህርያዊ ጸላኢ ዝኾነ ድንቁርና ብምውጋእ፡ ሓፋሽ ህዘቢ ኣንቂሓ። እዚ ወፍራዚ መርኣያ ናይቲ “ሓፋሽ ይወድብ!... ይንቃሕ!... ይተዓጠቕ!” ዝብል መትከል ውድብ ህዝባዊ ግንባር ብምንባር ከኣ፡ ኣብ ቅድመ ግንባር ጎስጓስ ዝተሰለፈት ፊተውራሪ ካድርያ ነይራ።

ጽባሕ ናጽነት፡ ስነ-ጥበብኛ የሮዳዮስ፡ ከም መቐጸልታ ናይቲ ኣብ ቤት ትምህርቲ ሰውራ ዘጥረዮቶ ሃብታም ተመኩሮ፡ ኣብ ሞያ ምምህርናና ቀጸሊ፡ ከም መርኢያ ናይቲ ዓቕማ ንምምዕባል ዘካየዱቶ ጸዕሪ ከኣ፡ ኣብ ዩኒቨርሲቲ ኣስመራ ብዓውዲ ላይብረሪ ሳይንስ ናይ ዲፕሎማ ማዕርግ ረኺቡ።

ስነ-ጥበብኛ የሮዳዮስ፡ ኣብ ሚኒስትሪ ትምህርቲ ብምምህርና፡ ዳይሬክተር ይኹን ኣላዩት ተመዲባ ንኣስታት 30 ዓመት ከትሰርሕ ከላ፡ ጎድኒ ጎድኒ መንግስታዊ ስርሓ፡ ኣብ ብርክት ዝበሉ ናይ መድረኽ ኮሚድያዊ ድራማታት፡ ፊዮቸርን ተኸታታልን ፊልምታት፡ ከምኡውን ኣብ ሃገራዊ በዓላት ንምርኢት ኣብ ዝቐርቡ ተዋስኦታት ብምውሳኤ፡ ስነ-ጥበባዊ ብቕዓታ ከተመስከር ክኣላያ።

ኣብ ናይ መድረኽ ድራማ፡ ኮምቢሽታቶ፡ ትበርህ ተስፋሁነይ፡ ሓንጋሪ ኣድጊ፡ ቀይሕ ባሕሪ፡ ዝብላ ዝርከበኣን ኣስታት ሽውዓተ ድራማታት ተዋሰኦ። “ናይ መድረኽ ድራማ ምስ ተዓዛቢ (ኣውድዮንስ) ገጽ ንገጽ እናተጠማመትካ ዝዕየ ብምዃኑ፡ ፊታንን ልዑል ብቕዓትን ዝሓትትዮ” ዝብል ጽኑዕ እምነት ዘለዋ ስነ-ጥበብኛ የሮዳዮስ፡ ኣብዘን ዝተጥቐሳ ድራማታት ንዝተዋህባ ገጸ-ባህሪ ብግብኣ ብምልባስ ተዓዛቢ ዕግበት ዝረኽበሉ ስራሕ ኣርእያያ።

ኣብ ናይ መድረኽ ድራማ ከይተሓጽርት፡ ኣብ ሓይሎ ፊዮቸር ፊልምታት ብምውሳኤ፡ ኣብቲ ሞያ ዘለዋ ክእለት ኣንጻባሪቻያ። ድጉል ህያብ፡ ማንታ ህያብ፡ ደግሲ፡ ምስክር፡ ዲያሪ፡ ዛራዩት፡ ዕድል ሳብሪና፡ ሃርጎምጎም፡ ተመስገን...ወዘተ. ከኣ፡ ገለ ካብቶም ክጥቀሱ ዝኸኣሉ ብዝተፈላለዩ ገጸ-ባህሪ ዝተዋሰኑሎም ፊልምታትዮም።

ኣብ ዓውዲ ስነ-ጥበብ ምልክት ኣወሳሰኣ፡ ኣብ ዓይኒ ዳይሬክተራትን ደረሰትን ዘእቱ መሰረታዊ ረጅሒ ብምዃኑ፡ ስነ-ጥበብኛ የሮዳዮስ ብቕዓታ ኣብ ዝተፈላለዩ ተኸታታሊ ፊልምታት ንኸትሰርሕ ርኢብ ባብ ኣርሕዮላዩ። ኣብ ተኸታታሊ ፊልምታት

ሓረግ፡ ማእረ፡ ህይወትን ኪዳንን ከትዋሳእ ምኽኣላ ከኣ ናይዚ ሓቂዚ መረጋገጺያ።

ኣብ ተኸታታሊ ናይ ፊዮቸር ድራማታት ይኹን፡ ብምኽንያት 24 ግንቦት ኣብ ዝዳሎ ሃገራዊ ምርኢታትውን፡ ዘይንዓቕ ኣበርክቶ ነይሩዋ ስነ-ጥበብኛ የሮዳዮስ። ዛዕዛዕታ፡ ስንክሳርን ስርቂ ጁባን፡ ብወኒ ዝተዋሰኑሎ ተኸታታሊ ናይ ፊዮቸር ድራማታት ክኸውን ከሎ፡ ሓርገጽን

ወ/ሮ የሮዳዮስ እያሱ እናተዋሰኑት እንከላ

ሸባላላን፡ ኣብ ጽንብል በዓል ናጽነት ዝቐረበ ኢዳ ዝጸንበረትለን ፍርዖት ስነ-ጥበብኛን።

ስነ-ጥበባዊ ዝንባላ የሮዳዮስ፡ ካብ ግዜ ህጻንነታ፡ ተመሃሪት ቤት ትምህርቲ ጥልያን ከላዩ ዝፍልም። በዓል ልደት ንምኽባር ብቋገቕ ጥልያን ዝድረስ መንፈሳዊ መዝሙርን ተዋሰኡን ብቐልጠፍ ብምጽናዕ ኣብ መድረኽ ወጸኣ ትዝምርን ትዋሳእን ነይራ። ስነ-ጥበባዊ ድሕረ ባይታኣ ብምዝባር ከኣ “ካብ ሽዑ ኣትሒዞቶ ናይ ኣርት ሕማም ነይሩኒ” ትብል። ኣርት ናይ ብሓቂ ሕማምዮ። መድሃኒቱ ግን፡ ከኒና ወይ መርፍእ ዘይኮነ፡ ሕልናኻ ዝዓግበሉን ህዝቢ ዝሕጎሰሉን ስነ-ጥበባዊ ስራሕ ምፍራይያ። ብሓጺሩ፡ ስነ-ጥበብ ምሸኻ ዝግብን፡ ኣራጉ ዝመውትን ረቂቕ ሞያዮ።

ኣብ ቤት ትምህርቲ ሰውራውን እንተኾነ፡ እቲ ኣብ ቤት ትምህርቲ ጥልያን ዝነበራ ተመኩሮ ኣስፊሓቶን ኣማዕቢላቶንያ። ንመዓልታዊ ህይወት ተመሃሮ ዘንጸባርቕ

ግጥሚታት ምድራሰን ብዋዛ ምስ ቁም-ነገር ተመሃሮ ምዝንጋዕን ዝመለከትሉ ድማ ኣበኡዮ። ብምኽንያት ዘመተ ምጥፋእ መሃይመነት ኣብ ሰሜን (ዓንሰባ) ኣብ ዝነበረትሉ ዓመታት፡ ትምህር ጥራይ ዘይኮነት፡ ቀያሕቲ ዕምባብ ብምቕም ትጉሰጉሰ ኔራያ። እዚ ንጥፊታትዚ ድሕሪ ናጽነትውን ብሰፊሖ ሰራሓትሉያ። ብፍላይ ኣብቲ ከም ላይብረሪያን ኮይና ዝሰርሓትሉ

እዋን፡ ቀያሕቲ ዕምባባ ወዲባ ኣብ ዘሰላሰለቶ ስነ-ጥበባዊ ዕዮታት ኣብ ዝለዓለ ደረጃ ዝበጸሑ ስነ-ጥበባውያን ኣብ ምፍራይ ዝኣድ ኣበርክቶ ገይራያ። ስለዚ፡ ዋላኳ እቲ ናይ ምድራሰን ምእላይን ክእለታ ልክዕ ከም ሞያ ምውሳኤ ሽም ኣይትርከበሉ፡ ኣብ ተመኩሮኣ ዕግበት ዝረኽበትሉ ንጥፊታትዮ።

ምስራሕ ፊልምታት ይኹን ናይ መድረኽ ድራማታት፡ ኣብ ልዕሊቲ ዝሓቶ ብቕዓት፡ ተጀሚሩ ከሳብ ኣብ መፈጸምታ ዝበጸሕ፡ ትኸፍሎ ናይ ግዜ ዋጋ ቀሊል ኣይኮነን። ስነ-ጥበብኛ የሮዳዮስ ግን፡ ቦቲ ንባዕሉ ግዜ ዝደሊ ስራሕ ምምህርና ከይተጸገመት፡ ብሓያል ጻዕርን ተወፋይነትን ኣስታት ርብዓ ዘመን ነጢፋትሉያ። ሳላምሉእ ምትብባዕሓለፍታን መሳርሕታን ከኣ ዓወታት ክትሓፍሰሉ ክኣላ።

ማሕበራዊ ናብራ፡ ኣብ ምዕያይ ፊልም ዘለዎ ጸቕጢ ቀሊል ኣይኮነን። ስነ-ጥበብኛ የሮዳዮስ ስለስተ ቆልዑ እናዕበየት፡ ሓንሳእ ናብ ምምህርና ኣብ ትርፌ ግዜኣ ፊልም

ከትሰርሕ ካብን ናብን ከትላኸዕ እንከላ፡ ኣብ ናብራኣ ከትከፍሎ እንትሕተቶ መስዋእቲ ቀሊል ኣይነበረን። ዓወት ግን ፍረ መስዋእቲ

ኮሌጅ ማይ-ነፍሒ ብመካኒካል ኢንጂነሪን፡ ብዲግሪ ተመሪቑ። ተመርዕዩ ድማ በዓል ሓዳርን ኣብ ሰለስተ ቆልዑን ኮይኑሎ።

ብዕድመ ምንኣሱ ዝኾነት ናጽነት ሃይለ መስፍንውን፡ በዓውዲ ሳይኮሎጂ ብዲግሪ ድሕሪ ምምራቕ፡ ኣብ ሚኒስትሪ ትምህርቲ ከም ኣማኻሪት ትሰርሕ ኣላ። ንሳውን ንመርዓን ደርዓን በቐዓ ኣደ ሓደ ኮይናላ።

ሕሳስ ልደ ጓላ፡ ሊድያ ሃይለ መስፍን ከኣ፡ ኣብ ሚኒስትሪ ዜና ናይ ጋዜጠኝነት ኮርስ ድሕሪ ምውሳዳ፡ ኣብቲ ሚኒስትሪ ከም ሰኣሊት ተመዲባ ትሰርሕ ኣላ።

ስነ-ጥበበኛ ዮርዳኖስ፡ ደጊም እቲ ቆልዑ ናይ ምዕባይን ኣብ ዝበጸሕ ናይ ምብጻሕን ከበድ ጸር ዝተራገፈላ ይመስል። ግዜኣ ወዲባ፡ ጸዕራ ኣሓይላ እንተድኣ ሰራሕ ከኣ፡ ንስነ-ጥበብ ብኸምቲ ትብህግ ተዓዊታ ትጎስዕሉ ትኸውን።... እንሸኣላህ!

ስለዝኾነ ኩሉ ዓይነት ዋጋ ከፈላትሉያ። ይኹንምበር፡ ነቲ ገና ከትመልኮ እትደሊ ጸሓፊ ዛንታ ፊልምን ዳይሬክተርን ናይ ምዃን ባህጋ ስለዘይተማኣላ “እቲ ዝደልዮሲ ገና ኣይጎሳዕኩሉን” በሃሊትያ። እዚ ከኣ ገና ዝጸበዩ ዓቢ ስራሕ ከም ዘሎ ንምእማት ዝጠቐስቶያ።

ስነ-ጥበበኛ ዮርዳኖስ፡ ደረጃ ተሳታፍነትን ብቐዓትን ደቂ ኣንስትዮ ብመንጽር ደቂ ተባዕትዮ ኣዝዩ ድኑት ምህላውያ ትገልጽ። “ስለዚ ከኣ” ትብል ንሳ “ኣብ ምውሳኔ ጥራይ ዘይኮነኣ-በምድራስ ዛንታታት ፊልምን ምእላይ ተውሳእትን፡ ብዝሓን ኩብርክትን ብቐዓትን ኩብርኸን እንተድኣ ኮይኑ፡ ኣብ ልዕሊቲ ብውልቂ ዘካይደኣ ጸዕሪ፡ ሃ.ማደኤውን ፍሉይ ኣቓልቦ ከገብረለን ይግባእ ትብል።

ስነ-ጥበበኛ ዮርዳኖስ፡ ልክዕ ከምቲ ኣብ ምስራሕ ፊልምታትን ድራማታትን ዕውነቲ ኮይና ዝወጸት፡ ብደቃውን ቅስነትን ሕገስትንያ። ሰለስተ ቆልዑ ወሊዳ ኣዕቢያ። ኣብ 1989 ኣብ ሜዳ ዝተወልደ፡ “መጋድልተይን ወደይን” ብምባል ትጠቐስ ቶማስ ሃይለ መስፍን፡ ኣብ ቤት ትምህርቲ ቴክኒክ ደምበስኩ ደቀምሓረ፡ ብጅማትራ ናይ ዲፕሎም ማዕርግ ድሕሪ ምርካቡ፡ ብዝነበረ ልዑል ነጥቢ ኣብ

ምትዕርራይ ውልቃዊ ባህሪ (ጠባይ)

- ✦ ንዝሕር ርእሸኻ ምስ ካልኣት ዘይምውድዳር። ምኽንያቱ እንታይ ዓይነት ጉዕዞ ይመርሑ ኣለዉ ስለዘይንፈልጥ፤
- ✦ ኣሉታዊ ኣተሓሳስባታት ኮኑ ከንቆጸጸርም ዘይንኸእል ነገራት ዘይምሓዝ፤
- ✦ ልዕሊ ዓቕን ዘይምስራሕ። ንኹሉ ነገር ደረት ክህልዎ ኣለዎ፤
- ✦ ንዝሕር ርእስና ብጽኑዕ ዘይምሓዝ፤
- ✦ ክቡር ግዜና ኣብ ሕሜታ ዘይምጥፋእ፤
- ✦ ነቂሕና እንከለና ምሕላም፤
- ✦ ቅንኢ መጥፍኢ ግዜ እዩ። ኩሉ ዘድልዩና ኣብ ኢድና ኣሎ።
- ✦ ንሕሉፍ ንረሳዓዩ። ንሕሉፍ ጌጋታትና ጌጋታት ብጾትናን ምዝካር፤ ንህሉው ሓጎስና እየም ዝብርዙ።
- ✦ ሕርቃንናን መረረናን ንቆጸጸርም። ስሚ ህይወት ስለዝኾነ፤
- ✦ ህይወት ትምህርቲ ንሕና ድማ ተማሃሮ ምዃንና ንዝክር። ሸግራት ድማ ክፋል ናይቲ ካሪክለም ኮይናም፤ ከም ኣልጅብራ ብልጭ ኢሎም ዝጠፍኡኳ እንተኾነ፤ እቲ ዝህበና ፍልጠት ግን ንዝልኣለም እዩ።
- ✦ ንኹሉ ዘይምርድዳእ ክንስዕር ኣይንእልን ኢና። ስለዚ ንዘይምስምማዕ ንሰማማዕ።

ነቓት ኣድም

ጥዕዛይክ

ጉያ ናብ ቀስተ ደመና

ጌጥሮስ ተፈሪ

እንተስ ብግርህና እንተስ ኩነ ኢልካ ዝጠብቁኻን ዝልጠፉኻን ሕማቓት ይኹኑ ጽቡቓት ሕላገታት ኣለዉ። እቶም ጽቡቓትሲ ኣይጽልኡን። እንቲ እቲ ኣሉታዊ ነገር፡ እዎ ድማ ብዘይ ሓቕነት ብዘይኩነ ምኽንያት ከለግበካ እንከሎ፡ ዝህልዎ በሰላ እምብዛ ሃሳዩ እዩ። ኣብ ደቀንስትዮ ድማ ንጾታኣን ዘነኣእሰን ዘጽልእን ሓይሎ ዘይቅቡል ብሂል ተባሂሉ ምስላታት ተመሲሉ እዩ። እዚ ጉያ ናብ ቀስተ ደመናኻ እቲ ምንእኣስ እቲ ጾታ ዘምጸኣ እዩ። እንታይ ጉያኡ እዩኽ?

ኣንስታይ ተፈጥሮ እዩ ተባዕታይ እውን ተፈጥሮ እዩ። ከልተኡ ነፍቱ ትዕድልቲ ነፍቱ ጸጋ ሒዙ ዝተፈጥረ ህያብ እዩ። ዳርጋ ኣብ ከሉ ፍጡር ብፍላይ ድማ ኣብ እንስሳታት እንተደኣ ርኢና ተባዕታይ ጐርናን ድምጺ እዩ ዝውሃን። ናይ ኣንስተይቲ ድማ፡ ቀጢንን ልስሉስን። ነዚ ከለዎውጦ ወይ ከቐያይሮ ዝኸእል የሎን። ተፈጥሮ ዝሃበቶ እዩ። እቲ ዓማጺ ውሽጣዊ ተባዕታዊ ሓይሊ እውን ዳርጋ ኣብ ከሉም እንስሳታት እዩ ዝረኣ። ናይ ደቂ ሰብ ግና ፍልይ የብሎ። እቲ ምንታይ ሰብ ከሓሰብን ከመዛዝንን ዝኸእለሉ ኣእምሮ ዝተዓደለ ስለዝኹነ፡ ከም ካልኦት ተባዕትዮ እንስሳታት ዓማጺ ብጸይቱ ኩይኑ ከረኣ ኣይትቐበሎን።

ኩይኑ ግና፡ ጓል ኣንስተይቲ ፍጥር ካብ እትብል ኣብ ትሕቲ ዓመጽ ወዲ ተባዕታይ ተቈሪና ትጐዓዝ ነበረት ኣላውን። ምናልባት ኣብ ገለ ገለ እዋንሲ ከሳብ ነቲ ከቡር ጾታኣ ዘጽልእ ተጽዕኖ ይወርዳዩ ኢላ እሓሰብ። እቲ ምንታይ፡ ኣብ ዝተፈላለየ ክፍለ-ዓለምና ገና ጐነጽ ተባዕታይ ዝበዝሖ ህይወት ስለእተሕልፍ፡ ሓልዮት ዝረኣቓ ግዝእቲ ኩይና ንዊሕ ስለዝተጓዕዘትን

ትጐዓዝ ስለዘላን። ናብ ናትና ከምለስ ኣብዚ እዋን ብሳላ ሰውራ ዘምጸኣ ንቐሓትን ልቦናን ህዝቢ ኤርትራን፡ ብዝለዓለ መጠን ድማ ብሳላ ብቃልሳ ዘረጋገጸ መሰልን ኩብሪን፡ ኣብ ዝተኸወለ በዓቲታት ዝነበራ ኣሓትና ገዲፍካ፡ ከሳዳ ኣቕኒዓ ትነብር ኣላ። ብውሑዱስ ተበዲላ፡ “ተበዲላ” እንተኢላኻ ፍትሒ ጸገማ ይፈትሓላ።

እንተ ኣብ ዝሓለፈ ወለድታት ከም ዓለማ እያ ዝነበረት። ነዚ ዝገልጹ ንወጽዓኣ ዘስምዑ፡ ሓይሎ ካብ ልሳናን ተግባራን ዝመጽኡ ኣሰራት ኣይሰኣኑን። ንውዕሊታ ጽቡቕ ኢድ ከምዘይተኸፍለት ባዕላ ኣዝዩማትሉ እያ። ሓደ ግዜ መሓሪ ዐቕባሚካኤል ጠዊል ከም “ብዕራይ ብሁኑና ሕማቕ ፊደዩና” ዝብል ደርፊ ምንባሩ ጠቐሱ ነይሩ። ብልክዕ እቲ ንዝሞተ ዋናኡ በቕርንቱ ካብ መሬት ኣልዒሉ ብምስካም፡ ካብ በረኻ ጸይሩ ዓዲ ዘእተወዎ ንሽዑ ንቐባር መቐበሊ ከኸውን ዝተሓርደ፡ ቁውም-ነገሩ ዘይተራእየ ብዕራይ፡ ምስ ንውዕሊታ ዝወሃበ ግብረ መልሲ ስለዝመሳሰለ እያ ጓል ከምኡ

ኢላ ዝደረፈት። ካብዚ ዝዓቢ መርትዖ ኣየድልን። ከሳብ ጓል እንተወለደት፡ ንዓኣ ዝበጽሖ ንጓላ ስለዝበጸሕ ጾታኣ ጓንያ ጓል ትምንየሉ እውን ከይነበረ ኣይተርፍን። ወድነት ከም ብሉጽን ሓለፋ-ኩሉን ዝረኣየሉ እዋን ነይሩ እዩ። እዚ ካብ ልምዲታት ኢኻ ትረኽቦ።

ቈልዑ እንከሎና፡ ቀስተ ደመና ኣብ ከባቢና ትረኣኻም፡ እቶም ኣወዳት ብጽባቕኣ ከንህነን እንከሎና፡ እተን ደቀንስትዮ መዛኑና ከዳውንተን ኣውጺኤን ናብኣ ከጐያ ሕጂ ኩይኑ ይረኣየኒ። እቲ ምኽንያት፡ ሓንቲ ጓል ከዳና ኣውጺኣ ኣብቲ ቀስተ ደመና ወይ ብልሙድ ኣጸዋውዓ “ቐናት ኣደይ ማርያም” ዝዓረፈትሉ ቦታ ጠንቀላዕላዕ እንተደኣ ኢላ፡ ኣደይ ማርያም ናብ ወዲ ትቐይራ እያ ዝብል ብሂል ስለዝነበረ፡ እተን ጾታኣን ዘዩፈተወኣ መዛኑና፡ ናብ ወዲ ከቐየራ ብምባል እየን ናብኣ ዝጐያ ዝነበራ።

ንሕና ድማ ከማና ብሉጽ ጾታ ከይውንናን መታን ምስዓብና ኣንስትና ከኹናም ብስላዕን ሻምጥን ከነካላብተን፡ እታ ቀስተ ደመና ሓፍ ኢላ ከትሃድም ነጸላት። ግና

ቀስተ ደመና ዝዓረፈትሉ ከትበጽሖን ከትረኽቦን ኣይከኣልን። እንተኹሉኳ ዝሃድም ኣብ ባይታ ዘይጸንሓካ እዩ። እዚ ልክዕ ከምቲ ሓንሳብ ተፈጥሮ ምስ ዓደለትካ ከትቅበሎ ዘሎኡ ጽታኻ እዩ። ግና ስለምንታይ እየን ክቕየራ ዝደልዩ ነይረን እንተደኣ ኢልና፡ ወዲ ምዃን እቲ ዝበለጸ ምዃኑ ይዕለለን ስለዝነበረ እዩ። ወዲ ምዃን፡ ዓብላሊ፡ ክቡር፡ ዝኣኢ፡ መላሽ፡ ልዕሊ ኹሉ ንሱ እንተደልዩ ንቀስተ ድመናኳ ከሕዛ ዝኸለል ምዃኑ ገይርካ ይግለጽን ይትሓዝን ስለዝነበረ እዩ።

እሞ ሎሚኸ እዚ ኣተሓሳስባ ነበር ከይኮነ ይኸውን። ዋላኳ ቀስተ ደመና ሓያሎ ግዜ ተጋጥመኒ እንተኹነት፡ ከምቲ ናይ ግዜ ቁልዕነተይ ግና ከዳነን ኣውጺኤን ናብኣ ዝጐደ ቁልዑ ኣይገጠማንን። ዋላኳ እቲ ኣብ ጐደይ ደቀንስትዮ ዝነበረ ኣራኣኢ ካብ ሽዑ ሎሚ ይሓይሽ ኢላ ዝኣምን እንተኹንኩ፡ እቲ ብሂል ድዩ ጠፊኡ እቲ ንቕሓት እዩ ዓብዩ ግና ክልተ ክልተ ይገብረኒ። እዚ ጥራይ ኣይከኣልን። ጓል፡ ኣዳም ብሰንኪ ሄዋን ስሒቱ ካብ ገነት ከምዝወረደ፡ ጫፉ ጥራይ ዝሓዘናዮ ፍልጠት ሒዝና፡ ሓጥያት ጓል ካብ ናይ ወዲ ሓጥያታ ከምዝበዝሕ፡ ናይ ወዲ ግና ጻድቕ እዩ። ሓጥያት እንተደኣ ሃልዩዎ ውሑድ እዩ። “ሓደጠበቕ እንተደኣ ቀቲልካ ሸውዓተ ሓጥያትካ ይሕደገልግካ እዩ” ዝብል ብሂል ስለዝነበረ፡ ወዲ ጠበቕ ንክቕትል ኣይከኣልን። ኣንበሳ እውን ስለዘይፈርሕ፡ ብሓደ መዓልቲ ሸውዓተ ጠበቕ ቀቲሉ፡ ኣርባዓን ትሸዓተን ሓጥያት ኣልዩ፡ መቐሸሸ ጽድቂ እኳ ክረከብ ይኸእል እዩ። ጓል ግና፡ “መኹስ በትራ” ስለዝኸነት፡ ጠበቕ እውን ወስ ኢላ ክትቀትል ዘይትኸእል ድኽምቲ ስለዝኸነት፡ ምስ ሓጥያታ እያ ትነብርን ትመውትን ብምባል ደረትና ነፊሕና ንዓና ንጻድቃናት ክከናኸና ንምጉተን ነበርና።

መዛኑና ዝረኽበኣ ዝነበራ መከራ፡ ኣመና ብዙሕ እዩ። ዝዘንጋዕናዮ ነገር ግን ነይሩ።

ምኽንያቱ ሽዑ ኣብቲ ብዓል ኣነ እዚ እንሓስበሉን እንምጉተሉን ዝነበርና፡ እተን ዋላ ምስ ዓብዩ ንጠበቕ እውን ክቕትላ ኣይከኣልን እየን እንብልን ዝነበርና፡ ሳሕል ወሪደን ገባብል ይቕትላ ክሳድ ኣናብስ ይበትካ ነይረን እየን። ወረ ጸኒሐንስ፡ ናብቲ እታ ቀስተ ደመና ትዓርፈሉ ዝነበረት ኣብ ከባቢና ዝነበረ ጎበ መጺኤን፡ ነቶም ኣብኡ ዝነበሩ ጦር ሰራዊት ብብረት ከጐደ ብኣዲነቲና ርኢና። ግና ከንቀበሎ ኣይከኣልናን እቲ ምንታይ ንሕና ብሉጻት ብምዃን እናዓመጽናዮን ክንነብር ድሌት ስለዝነበርና እዩ። ጉሒላ ጉሒላ እዩ ዝቐረብካ ቀሪብካ ኣይኣኸሎን። ንሕና ድማ ነቲ ምሉእ ብምሉእ እንውገኖ ጽታና ከይኣኸለና፡ ንጽታኣን እውን ኣብ ትሕተና ሰጥ ለበጥ ኢሉ ከምዝመሓደር ገይርና ክንውገኖ እንደሊ ጉሒላሉ ኢና ነይርና። እቲ ምንታይ፡ ጸኒሕ ከምኡ ገደሩ እዩ ሃኒጽናን ኣብኡ ኣብጸሒናን ነይሩ። ናትና ጌጋ እውን ኣይነበረን። ጌጋ ዝኸውን ሎሚ ብኸምኡ ምስ እንሓስብን ኣብኡ ምስ እንነብርን እዩ።

እው ሎሚ ዋላ ሕጊ ዘገድደካ ይኹን። ካብ ከይፈተኻ እትቕበሎ፡ ኣሚንካ እትገብር ስለዝበልጽ፡ ብንጽህና ነቲ ዝነበረ ሕማቕ ምኽሓድን ጌጋ ምንባሩን ምእማን እዩ እቲ ሓቂ። ኪና እቲ ተፈጥሮ ዝሃበትካ ፍልልይ፡ ሱብ ዘምጸኦ ፍልልይ ክህሉ የብሉን። እቲ ምንታይ፡ ናይ ተፈጥሮ ዘይኮነ ናይ ሱብ ዝፈጠሮ ፍልልይን ወጽዓን እዩ። ንዓኣ ነዛ ኣብ ሕማቕን ጽቡቕን ማመቕ ጐድንና ዝኹነት፡ ኣብ ወጽዓ ዘእትዎ ዘሎ። ሕጂ ከምቲ ኹሉ ግዜ ንመሰላ ክትቃለሰሉ ኣለዎ እናበልካ፡ እቲ ሓላፍነት ናብ ባይና ምዝጣጥ እውን ኣየድልን እዩ። ናይ ክልቴና ዕማም እዩ። ብውሕዱ ነቲ ዝለጠፈላ ዘይናታ ድኽመትን ሕመቕን ንምልዓል፡ ወዲ ኣብቲ ቃልሲ ክሕግዛ ኣለዎ፡ ክኸሕሳ ኣለዎ። እቲ በሰላ ክሕከኽ ኣለዎ። እምበር

ሎሚስ ብሰላ መንፈዓታ ደቃ ክንደየናይ ጽታኣን ክልውጣ ክዳውንተን ኣውጺኤን ናብ ቀስተ ደመና ከይጐደ።

እምበርኩ ብሰላ ንቕሓታን ቃልሳን ንቕሓት ሕብረተሰባን እዚ ናብ ሓቂ ክመስል ተጸጊዑ ዝነበረ ብሂል ሎሚ ክንደየናይ ከይሰዓብ። እቲ ዘሕጉስ ድማ እዚ እዩ። ምህሳስ ናይዚ ብሂል ምህሳስ ናይቲ ወጽዓ ጓል ሄዋን ዘርኢ ከይኮነ ኣይተርፍን። ብሂላት ሓያላት ክሳብ ናብ እምነት ዝተጸግዑ ኣምላኻዊ ሓቂ ዘለዎም ከይኖም ክሳብ ዝስምዑኻ እዩም ዝገብሩኻ። በዚ ምኽንያት ድማ፡ ነቲ ኣጉል ብሂል ከም ሓቂ ክሳብ ትቕበሎ ትኸውን። ነቲ ወጽዓ ድማ ከም ቅቡል ዘይተርፍ ገይርካ ትወስዶም እቲ ሃስቦኻ ኣብታ ጓል ኣንስተይቲ ተበጸሖ፡ ብሕጊ እኳ ከም ድጉፍ ክሳብ ዝመስለካ ትኸውን። ስለዚ እዞም ገለ ገለ ብሂላት ኣንጻር ጓል ሄዋን ዝጠበቐ ከምዚ ጐደ ናብ ቀስተ ደመና ዝነበረኻ ሎሚ ዘይረኣ ዘሎ፡ ክሕከኹን ክጠፍኡን እዩ ዘለዎም። እቶም ኣንጻራ ዝተባህሉ ምስላታት ክእረሙ እዩ ዘለዎም። ከመይሲ ግዜ ንቕሓት ኣቃሊዕዎም ስለዘሎ፡ ብዘመነ ንቕሓት ንቕሕ ኣበሃህላ ፈጠርና ንኣርሞም። “ቀሪን ኣድጊን ለባም ሰበይቲን ኣይርከባን” ዘይኮንና ሎሚ “ኣድጊን ኣድጊን ጸይረናኻ ይነበራ እዩ” ከብሃል ዘለዎ። እንተ እቲ “ጓል ዝወለደን ጨው ዝነገደን ሓደ” ዝተባህለ ካብ ቀደሙ ሓቂ እዩ። ከመይሲ ክልቲኦም ንዓለም መቐረት ስለዝውሸኹላ። ብዘይ ጨው ዝምቅር መኣዲን ብዘይ ጓልኣንስተይቲ ትምዕርግ ዓዲን የላን። ብሰላ ጨው ዝነገደን ጓል ዝወለደን ግና፡ መኣዲን ዓዲን ከምዕርጋ ይነበራ ኣለዎ። እቲ ኣጠማማታና እዩ ነቲ ምስላ ኣዘምቢዕዎ። ወይ እቶም ንርዝነት ጓል ኣንስተይቲ ብብላሽ ክጥመት እንደልዩ ነዚ ምስላ ብኣሉታዊ ሸነኽ ርኢና ኣዘንቢዕናዮ ኣሎና።

ፋኑሰይ

ርአይያዛ ጓል፡ ርአይዮኑ ወዲ
አማዕድውዮ ከተማ፡ ርአይዮ ነቲ ዓዲ
ጠምትያ ነታ ኣደ፡ አማዕድውዮ ነቲ አቦ
ማህደር ናፍቆቶም፡ ገናጺልኪ ንቡብዮ
ፋኑሰይ...

ዝኸርኺ ተቐሊቡ፡ ብወግዕኺ ሰዊዶ
ኣብ ቕርዓትኪ፡ ንኸብርኺ ሰጊዶ
ቁሊት እባ በሊ፡ ኣሸኹ በልኒ
ጥዋፊይ ወሊዐ፡ ዝኸረይ ከሰኒ
ሃዩ ተንስኢ፡ ፉት ፉት በሊ
ከይተጠራጠርኪ ቊሚ ኣዕልሊ።

ኣይትሰከፊ ከይሃመኪ መሬት
ጽኑዕዮ ብኣዕጽምቲ ሰማእትነት
ኣድህዮ ክፈትዮ፡ ዩድሂ ልሳንኪ
ኣፉ ከፊቱ ባዕሉ ይጽወየልኪ።
ወይ'ውን ብጽሞና ስምዒ

ነዛ ሓጻር ካልኢት ምሳና ጽንዒ።
ህርኑማ ኣብቲ ምድረበዳ
ንቐርበት ዘቃጽል ኣምኪኹ ንሽዳ
ኣስሓይታ ቊሪ ቀዝሒ
ኣብቲ ጥሚቕ ዝናብ ብብዝሒ
ሪኢኹማዶ ፋኑሰይ ክትዘልል

ኣብቲ እሳት ክትነጥር ክትድብል
ኣብቲ በረኻው፡ ኣብቲ ስንጭሮ
ኣብቲ ኣኻውሕ፡ ኣብቲ መንቀርቕር
ኣብቲ ውዕሎ
መንደራጓት ክወርድ ከሎ
መሬት እሾኽ እናበቐሎ
ሪኢኹማዶ ዕጅብ ከይበላ
ንሱብን ባህርን፡ ክትሰዕር ከላ።

ብዘይ ደማ ኣቤሎ ዕረፍታ
ኣቤሎ ምንባር ብዘይ መስዋእታ
ኣቤሎ ለምለም ብዘይቲ ደማ
ብዓጽመ ኣንጉዳ ባንዴራ ኣቑማ
ፋኑሰይ...

ጥዑም መኣዲ ገዲፋ
ፍርናሽ ሓመድ ተነጺፋ
መተርኣስ እምኒ ተደጊፋ
ጥዑም ከተምጽእ ዳንዴር ሓቕፋ
ብርሃን ፈጠራ ንጸላም ዓንቁፋ
ሞባእ ኹሉ ህያው ሓሊፋ
ቃል እምነትን ሓቂን ነዲፋ
ቀጻልን ነባርን ፍቕሪ ገዲፋ

ዋራት ወልደማርያም

ስነ ልቦና

ስቕታ ዝግርማ አላዶ ትብልዋ ሎሚ?

መልእክቱ መላሃ

ሚኪኤል ጸጋይ

አሃን በዓልቤተይን ከም ኣብ ኩሉ መርዓታት “ደጊም ሓደምበር ክልተ ኣይንከውንኩምን፤ ፈረይትን፤ ጸገይትን ኩኩ፤ ትተዋወሰና ይግበርኩም” ተባሂልና ተመረቕና። ከይነጠላለም ድማ ብኪዳን መሓልና።

ምርቓ ዓቢይትን ወግዕን ዝዓለሉ፡ ብመራሕቲ ሃይማኖት ዝተባረኸ መርዓና ግን ክንደዩ ሰለሰተ ዓመት ዕምሪ ኣይረኽበን። ስኒት ስኢንና። መዓልካ ብዘጥቅድ ሕሱም ግጭትን ክርከርን ተፋቲሕና። ንክልተ ወለድናዉን ኣቀያይምና። መልከዕኛ ጻልና ሞኒካ የሃንስ ብኣቦኣን ኣይኣን ተተቐሓ ከትዓቢ ኣይተዓደሉትን!

ኣቦታትናን ኣዴታትናን ኣብታ ዝተመረቐለ መርዓን ሓዳርን ጽኑዓት ከምዝከበሩ ይንገርዮ። ምንጪ ናይ ጽግዓቶም እንታይ ኩን ነይሩ ይኸውን? ካብ ስጋኡም ስጋ፡ ካብ ደግም ደም ወሪስና ዝተመርዓና ደቆም ደኣ፡ ነቲ ጽግዓቶም እንታይ ኩይንና ዘይወረስናየ? እንታይ ኩይት መርዓ ኣብ ግዜና እስር-ፍንጥሕ ይኸውን ኣሎ? ኣረ እንታይ ኩይት ማእዶ ሓዳር መእሰራኡ ይሰንከፍ ኣሎ?

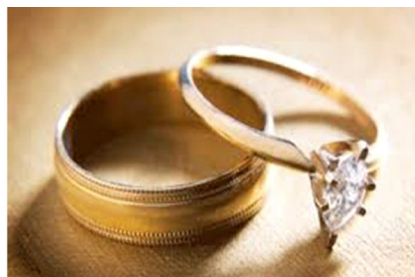
ድህነትና ከይሰመረ ምስ ተረፈ ካብ ነበሰይ ጀሚርኻ “ዓለም ትሸጥተ፤ ግዜ ተሚቑ፤ ዘበን ተለዊጡ” ንብል። እዚ ግን ነበሰኽ ምትዕሸኻው ኩይት እስመዓኒ። ቅርጺታት ምድሪምበር ዓለምን ግዜን ተለዊጦም ኣይፈልጡን። ኣብ ዓለምን ግዜን ንክብር ዘለፍ ኢና ተለዊጥና ወይ ለውጢ ኣምጺእና ንኸውን።

ገሊ ሰባት “መንእሰይ ሎሚ ዋጋ ኣልቦ እዩ፤ ሕመቓ መዕበያዩ ዓብዩ፤ ከምዚ ዓይነት መንእሰይ ተመርዕዮ ሓዳር ክሕቅብ ኣይከእልንዮ” ይብሉ። ኣነ ግን ስምዒታዊ ፍርዲየ ዝብሉ። ንኹሉ መንእሰይ ብሓንቲ መረጺን ምጥማት!

ጠንቂ እስር-ፍንጥሕ ድኣም እንታይዮ? ብዙሕዮ ዝበሃል። ቤተ ሰብ ዘይመረቐቐ መርዓ ምዝውታሩ። መኅቡበር ሓዳር ምጽግኡ። ደሞዝ እትወስድ ጻልእንክተይቲ፤ ርእሳ ምልዓላ፤ ማሕበራዊ ንቕሓት

ደቀንከትዮ ምብራኹ። መስተን ዝመትን ምንጋሱ። ትምህርቲ ስነምግባር ዘይምሕያሉ። ዓቢይቲ ዓድን መራሕቲ ሃይማኖትን ግዴኡም ዘይምግባርም። ሱብ ሓዳር ብምክንያት ስራሕን ክተትን በበደናም ምቕማጥምን ካልእን ይጥቀሱ።

ክዘርከር ዝጸንሐ ሓሳባት ጠንቅታት ፍትሕ ኣቃሊልካ ዝርእ ኣይከውን። ኣነ ግን መልእክተይ ኣብ ሓንቲ ካብዘን ኣብ ሃዕሊ ዘለዋ ነጥቢታት ጸቕጠ ከኸልፍ ምደሸኹ። ማሕበራዊ ንቕሓት ደቀንከትዮ ምብራኹ ኣብ እትብል።

ናይ ሎሚ ጻልእንክተይቲ ካብታ ቅድሚ ሓደ ወይ ፍርቂ ዘበን ዝነበረት ኣደ ወይ ኣደ-ዓቢይ ናይ ኣተሓሳስባ ለውጢ ኣምጺኦ ኣላ በሃለትዮ። ኢታ ንምህረምቲ ወይ ጸርፊ ብናይ ስቕታ ዋልታ ተጻቂጣ እትምክት ጻልእንክተይቲ ድኣ ሕጂ ካቢይ ክንፈጥራ ንኸእል? ኢታ ሓይም ወይ ፍትሕቲ ከይትበሃል። ንድቃ ኣብ ጥመር ስድራቤት ምእንቲ ክተወቢ “ስቕታዮ ግርማኺ፡ ተጻቕጢ” ዝተባህለት ናይ ቤት እመቤት ማለተይ እዩ። ኣብዚ መድረኽዚ ክትህሉ ይከኣልዶ? ኣብ ወሻጠ ህድም ዝዓበየት፡ ኣብ በረኻታት ኣብ ዝተደከሙ ወሻጢ ኣግነትምበር ካልእ ክትርእ ዕድል ዘይነበራ። ሕጂ ግን ሳላ መገሻታትን ትምህርትን ዓይኒ ኣንቐሓ ዘላ፡ ናይ ካልእት መፋጥርታ ኣነባብራ ተዓዚብ ከላ፡ “ወይልኺ! ብልምዲ ኣይታትኪን ዓባይትኪን ኪዲ” ብምባል ስመር ሓዳርዶ ንጽብ ኣላፍ?

ናይዚ መድረኽዚ መንእሰይ በዓልቲ ሓዳርምበኣ፡ ዝምህራን ካብኣ ዝመሃርን፡ ጉድለት ሃሰው ኣሉ ብቐፍታ ዘዩቋናጽባ፡ ንኣገደስቲ ወሳኪታት ሓዳር ምእኦ ዝከቲ፡ ሃናጺ ሓሳባታ

ዝሰምዕ፡ ግንባራ ንዝገባ ጸጋታት ዝኣ ዘይኣፍጋ፡ ስራሕ ዘፍቅር፡ ገዝብ ንክንቲ ዘዩባኸን፡ ኣብ ሓባራዊ ምክብባርን ምርድዳእን ዘድህብ፡ ከምቲ ንኡ እምንቲ ክትከውሎ ዝደሊ ንባዕሉዉን እመን ዝኸው በዓልቤትያ ትደሊ ዘላ።

ደቀንከትዮ ኣተተይ ድማ መጺኡ ዝለዎ ማሕበራዊ ለውጥን ንቕሓትን ብግብ ከይትርድኦ ኣደራ እብላከን። ማዕርነት ናይ ዝዘለልኩዮ ክዘልልየ ወድድር ኣይከውን። ርእሰ ምትእምማን ጽብቕኳ እንተኸው መጠኑ ዝተሰራ ርእሰ ምትእምማን ግን ዘረዳድኦ ኣይከውን። ርእሰ ምትእምማን ማለት ተነፈሕካን ተገብርካን ምዃይ ማለት ኣይከውን። ጉዕዞ ሓዳር ከም ቅርጽታት ወርሒዮ። ሓንዳብ ይንእስ ሓንዳብ ይዓቢ። እወ ከም ክረምቲ ዝጸብብ ከም ቀውዒ ድማ ዝርህዮ። በዓል ቤት ብግዝያዊ ስእነት ወይ ብግዝያዊ ርኽበት ከምዘን ኣይግባእን። በዓል ተሰፋ፡ ኣጃኸን ትዕግስትን ፍራሕን ምቁር ምዃኑ ምስትውዓል። ‘ብድሕሪ ንፋዕ ሰብኣይ ሓንቲ ብስልቲ ሰበይቲ ኣላ ከም ዝበሃል ማለትዮ።

ኣተተይ! ሓዳር ፍሉይ መንበሪ ከም ዘድልዮ ርዳኦዮ። “ጐጆኡም ፈልዮምዶ?” ኢሉኳ ይተትትዮ ህዘብና። እንተኸው ብትዕዛብተይ፡ ሓዳር ከምቲ ሮማኒቲካዊያን ደረፍትና ዝብልዎ “ናትና ንግበር እንታይ ገደም ወለድና! ወይ ኣከዋትና” ኣይመስለንን። በዓል-ቤት ካብ መቐርብ በዓልቲ-ቤቱ፡ በዓልቲ-ቤት ድማ ካብ መቐርብ በዓል-ቤታ ብመንፈሕን ስጋን ንክብሰም ኣግለለጥምን ተነጺለጥምን ኣብ ስመር ሓዳር ክቕጽሉ ዘሎ ዕድል ጽብብ ዝበለዮ። ናይ ግዜ ጉዳይ ጥራይዮ ዝኸውን። ስለዚ ለባማት ሱብ ሓዳር ነቲ ኣብ መገን ጐጆኡምን መቐርብምን ዘሎ ዝምድናን ፍልልይን ዓቕቲ ዝፈልጡን ዝከልወዎንዮም።

ሞኒካ ጻል 10 ዓመት ኩይናስ 4ይ ክፍሊ በጺሓ ኣላ። ሎሚ ጻል 37 ዓመት ኩይንዮ መልክእቲ ዝጸሕፍ ዘለኹ። እምበር ኣብ 20ታት ዕድመደሊ እዚ ሓሳብዚ ንዓይዉን ጋሻዮ ነይሩ።

በሰላ ኮቪድ-19 ኣብ ደቂ-ኣንስትዮ

ሃብተገርግስ ተስፋማርያም (ጠቁል)

ኣብ ኣባይትኻ ተወሺብካ ምጽናሕ ኣብ ዝምከረሉ ዘሎ ግዜ፡ ንደቀንስትዮ ኣብ ውሻጠ ዘገንፈን መጥቓዕታት እናዓበየ ይመጽእ ኣሎ። ቡባዝኢኡ ብዝበጽሖም ዘሎ ግፍዒ ፍትሒ ዝሓታ ደቂንስትዮ እናበዝሕ ይመጽከም ዘለዎ፡ ብዝተፈለለይ ማሕበራዊ ሜድያታ ይግለጽ ኣሎ። እቲ ግብረ-መልሲ ግን ንኣውያተን ዝትክእ ኣይኮነን።

ውድብ ሕቡራት ሃገራት ኣብ ዘውጽእ ሓበሬታ ተገሊጹ ከምዘሎ፡ ብሚልዮናት ዝቐጽራ ደቂ-ኣንስትዮ፡ ምስ ምውሻብ ብዝተተሓዘ፡ መድሃኒት መከላኸሊ ጥንሲ ብዘይምርካብን ንዘይተደልየ ጥንሲ ይቐልዓ ኣለዎ። ኣብ ምጽማር ኮቪድ-19፡ በዚ ትካል ኣብ 114 ሃገራት ኣብ ዝተኻየደ መጽናዕቲ ከምዘሕብር፡ ኣብዘን ሃገራት፡ ምውሻብ ኣብ ዝውትኻ 36 ወርሒ ዝቐጽል እንተኾይኑ፡ ኣብ ውሑድ ኣታዊታት ዘለወን ሃገራት ከሳብ 47 ሚልዮን ደቂ-ኣንስትዮ፡ ሕጽረት ናይዚ መድሃኒት ከገንፈን እዩ። ብሳብህኑ ከኣ ከሳብ 7 ሚልዮን ዝኾና ብዘይ መደብን፡ ኣደራሳ ናይ ዘይተደልየ ጥንሲ ከኾና ይኽእላየን ብምባል የብርህ።

ብሰብሰብ ኣሰብሰብ ናይዚ፡ ምትዕንቓፍ ናይ ጥዕና ትካላትን ገደብ ምቕስቓስን እናቐጸለ እንተኾይዱ፡ ኣብ ነፍሲ-ወከፍ 3 ወርሒ፡ ከሳብ 15 ሚልዮን ሓደስቲ ናይ ጾታ (Gender) ሽግራት-ከኸሰቱተኸእሎታት ኣሎ። ኣብዓመት ዓመት ተወሳኺ 2 ሚልዮን ዝኾና ደቂ-ኣንስትዮ እውን፡ ናይ ቤተሰብ ምጣኔ ኣገልግሎት ዘይክረኽቦ ይኽእላ። እዚ ታት ከኣ ነዚ ዝፍራህ ዘሎ ብናህሪ ምውሻኽ ብዝከሊ ሕዝቢ ዓለም ተወሳኺ ተጽዕኖ ከፈጥር ባህርያዊ እዩ።

እቲ ዝዓበየ ስግኣት ዘይተመደበ ጥንሲ ከገንፍ ጥራይ ዘይኮነ፡ ምስ ቁጽሪ ምብዛሕ ናይ ብጻዕቂ ዝወልዳ ደቂንስትዮ፡ ከፈጥሮ ዝኸኸል ተጽዕኖ ኣብ ልዕሊ ሓኪምን ኣለይቲን ኣብ ግምት ብምእታው፡ ዘይተደልየ ሞት

ኣባታት ከኸትል ግድን እዩ። ብኻልእ ጎድኒ እውን ብሰንኪ ዘይተደልየ ጥንሲ፡ ከሳብ 13 ሚልዮን ዝኾና ደቂንስትዮ ኣብ ዘይዕድሚኦን ከምርዓዎ ይግደዳ ኣለዎ። ከም ኣብነት ትቐርብ ዘላ ሃገር ፈሊጥን እንተወሰድና፡ ልዕሊ 10 ሚልዮን ዝኾና ደቂ ኣንስትዮን ሰለባ ናይ ዘይተደልየ ጥንሲ ኮይነን ዘለዎ። ብሰንኪ እዚ ካብ መደብ ወጻኢ ዝኸሰት ዘሎ ነገራት፡ ብሚልዮናት ዝቐጽራ ኣደታትን ኣዋልድን ንኣደጋ ክቃልዮ፡ ንዘለዓለ ቁጠባዊ ቅልውላዋ

ክጋለጸን ናይ ጥዕና ጸገማትን ክዓቢን እዩ በሃልቲ እዩም ነዚ መጽናዕቲ ዘካየዱ ሰብ ሞዩ።

ደቂ-ኣንስትዮ ዕሽል ደቆም ከምጽእሉ እዋን፡ ናይ ነፍሰ ጸርግዘኤም ኣብ ሂወቶም ካብ ዘሓዙሉ ግዜ ምዃኑ ይምስክሩ። ምስ ክስተት ኮረና ቫይረስ ግን ተገላቢጦሽ ኮይኑ። ብውጽኢት ሕክምናዊ ንጥፈታት ምቕላሕ ዝፍለጥ ኒው ኤንግላድ ጆርናል ኣፍ መዲካል ኣብዚ ቀረባ ኣብ ዘውጽእ ሕታሙ፡ ኣብ ኣመሪካ ኒውዮርክ ከተማ ጥራይ ካብ 2500 ነብሰ ጸርኢዳታት 15% ናይ ኮረና ቫይረስ ግዳያት ምዃነን ይገልጽ። ምክትታል ካብ ዝግበረለን ነብሰ-ጸራትውን ውሑዳት ዘይበሃላ በዚ ቫይረስ ተጠቐሙን ጸረኩን። ንኢጋራት እዚ ለቦዳ ቀይርዎም እዩ። ሆስፒታላት ተጨናኒቑ። ቲ ኣር ቲ ማዕከን ዜና

ከምዝገለጸ እውን፡ ኣብ ኒውዮርክ ውሑዳት ዘይበሃሉ ነብሰ-ጸራት፡ ብዝርግሐ እዚ ለቦዳ ኣብ ዝኣም ክሓርሱ ምምራጽም እዩ።

ብመሰረት ሓበሬታ ጋዜጣ ፖስት፡ ኣብ 2020 ዓ.ም. ብዓለም ደረጃ ኣብ ዝተገብረ ገምጋም፡ 15 ብልዮን ህጻናት ብሰንኪ ለቦዳ ኮረና ቫይረስ ካብ መኣዲ ትምህርቲ ቦኺርም። እዚ ኣሃዝ ንላዕለዎት ደረጃ ትምህርቲ ዘየጠቓልል ብምዃኑ፡ ቁጽሪ

ናይቶም ካብ መኣዲ ትምህርቲ ዝበኾሩ ተመሃሮ ዕጽፍታት ከምዝኸውን ዝተፈለለዩ መጽናዕታት ይሕብሩ። ከምኡውን ካብ ጠቕላላ ቁጽሪ ዓለም 87% ተመሃሮ እዩም ዝበለ ጸብጽብ ዋሽንግተን ፖስት፡ ናይዚኦም ካብ መኣዲ ትምህርቲ ምብኳር መጻኢ ሂወት እዩም ህጻናትን መንእሰያትን ብሊሉ ዘይግለጽ ብኽነት ምዃኑ ድማ የስምረሉ።

ብመሰረት ጉልባል እስታቲስቲክስ ዝተባህለ ዓለም ሸካዊ ትካልውን 39% ደቂ-ኣንስትዮን 45% ደቂ-ተባዕትዮን ኣብ ገጠር፡ 59% ደቂ-ኣንስትዮን 60% ደቂ-ተባዕትዮን ድማ ኣብ ከተማ፡ ኣብዚ ዝሓለፈ ዓመት ካብ መኣዲ ትምህርቲ ቦኺርም። በዚ ምክንያት ከኣ፡ ብዙሓት ትሕቲ ዕድመ ደቂ-ኣንስትዮ ግዳያት ናይ ጾዎታ ዓመጸን ግዱ መርዓን ከኾና

ቋንቋ አደ መንክትና'የ

ዋራት ወልደማርያም

ከኢሊን። ቤት ትምህርታት ምስ ምዕጻው እውን ብዙሓት መማህራን ኣለዎትን ዝከበራ ደሞዝን ተቋራጺ። ኣብ ሆተላትን ንኣሽቱ ትካላትን ዝሰርሓ ካብ ስራሕ ተባሪረን። ብዘይ ድልዩተን ኣብ ልመናን ኣመንዝራትን ተዋፊረን። ኣብዚ እዋን ብሓፊሻ ብሳዕቤን ኮቪድ-19 ብቐረባ ተሃስይቲ ደቂኣንስትዮ ምዃንንጽብጽብ ግለሰባል እስታተስትክዮጽር።

ምስ ኮቪድ-19 ምውሻብ ኣብ ኣባይቲ፡ እልቢ ዘይብለን ደቂ ኣንስትዮ እየን ብናይ ቀረባ ስድራ-ቤትን ጎረባብትን ፈለጥትን ክዕመጽ ወራሐን። ክሳብ ህጻን ጋል 7 ዓመት ብኣባኣ ተደፊራ፡ ብዙሓት ከኣ ብዕሰለ ኣጉብዝ ብዝወረደን ኣጻያፊ ተግባር ኣደዳ ሞት ኮይነን፡ ናይ ሸውዓት ሸሞንተ ናይ 11 ዓመት ህጻናት ብጃምላ ተደፊረን፡ ሕልመን በኒኑ ከይኣክል፡ ብሓዘናተን ነዛ ዓለም ክሰናበትኣ ይቐጥቀጣን ንሞት ይቃልጻን ኣለዋ፡ ዝብሉ ዜናታት ኣብዚ ዘበነ ኮቪድ-19 ክትሰምዕ ልሙድ ኮይኑ እዩ ወራሐ።

ብኣስራኤል ብዙሕ ግዜ ተዓማጺ ብኣሲድ ተቐጺላ ናይ ዝሞተትን ካልእ ማእለያ ዘይብሉ ልቢ ኣድሕን ኣጻያፊ ተግባርን ዓለሞ። ሕማሙ ከኣልና ታሪኽ እዚ እኩይ ስራሕ እንተንዝርዝርን እንተንጽሕፎን ኣውዒሉ መሕደረና። ስለዚ ናይ ሕማም ንእሽቶ ዝበሃል ነገር ስለዘየለ፡ እዚ ሰይጣናዊ ተግባር ምስ ሳዕረረ ካብ ምልቃስ፡ ኣቀዲምና ክንመኽረሉን ክንብድሆን እዩ ብዓለም ደረጃ ዝምከር ዘለዎ።

ኣብ ሃገርና ሳላቲ ብባህሉ ዝኾርዕ፡ ጽፉፍን ጭዋን ህዝቢ በዚ ጽዩፍ ተግባር ብዙሕ እንተዘይ ተሻቀልና፡ ከምዚ ዓይነት ገበን ኣሎ ኣልካ ዘሻቅል እኳ እንተዘይኮነ፡ ንምዝንጋዕን ምዝናይን ግን ዘፍቅድ። ምክንያቱ ተጻወርነትና ንጽታዊ ዓመጽ ደቂ ኣሰትዮን ህጻናትን ትሕቲ ዜር ክኸውን፡ ገና ዝተርፈና ብዙሕ ስራሓት ከምዘሎውን ክዝንጋዕ ኣይግብኣን። ስለዚ ብምሉእነት ንጽታዊ ዓመጽ ዝጸየን ሕብረተሰብ ንምህናጽ፡ ብውልቅን ብሓባርን ክንዋስኣሉ ይግባኣ።

ዘተሓማሚ ግዜ ከም ዝበጻሕና ነጋሪ ኣይትደልይሉን። ትድግፋኒ እውን ኣይትሰኣኑን። የግዳስ ምክንያት ዘድልዮ ምዃኑ ኣይትዝንግዕዎን። መመዓራሪይ ዘድልዮ ኣብ ርእሲ ምዃኑ ድማ፡ ዕቱብ ቀልቢ የድልዮ። ሎሚ ሎሚ ወግዒ ተሳኢንዎ ምህላውውን፡ ካልእ ርእሱ ዝኸኣለ ኣጀንዳ ካብ ምዃን ኣየዕረፈን። ኣብ ልሳን ነፍሲ ወከፍና ቦታ ከይንፈጎ ዘሰክፍካ እዋን ተበጺሑ ክበሃል ዝተረኸበ ክመስል ድማ፡

በለኒ ብድብድብ። መልሱ ስለዘይተበረሃኒ ብዝዓቕመይ ከረድኦ ኣብ ዝፈተንክሉ ግዜ ግዳ፡ ግዜ ከም ዘይብሉ ነጊሩ'የ ከይተሰናበተኒ ከይዱ።

ንቕሓት ከምቲ መንእሰይ ዝበሎ ዘይኮነ ካልእ ትርጉምዮ ዘለዎ። ንቕሓት ማለት ኣካል ባህርያዊ ተፈጥሮና ኮይኑ፡ ምሉእነት ክስመዓካ ክለዎ፡ ከም ውጺኢቱ ኸኣ ንኣእምሮኻ ርግኣት ክዓስለዎ፡ ውሽጥኻን ግዳምካን ሓደ ከይኖም

መርድእ ክእወጀሉ ኣብ ደንደሰ'የ ረጊጹ ዝርከብ ዘለዎ፡ ትግርኛ ቋንቋ ኣደና።

ብዛዕባዚ ኣርእስቲ ክሓናጥጥ ኣብ ዝተበገስክሉ ግዜ ሓደ ዝተመላለሰኒ ሓሳብ ነይሩ። ስለምንታይ ከምኡ ይኸውን? ዝብል ሕቶ። ዘይሓተትኩውን ኣይኮንኩን። ንሓደ ኣብ ናተይ ክለ ዕድመ ዝርከብ መንእሰይ፡ ዓረብ እምበር ፈረንሳይኛ ከም ዘይመልኽ ኣብ መንጎ ዕላልና ኣሞንግዮ ምስ ነገርከዎ፡ ብጥሪኣ ንቕሓት የብልካን ዝብል መልሲ'የ ሂቡኒ። ትርጉም ንቕሓት ክነግረኒ ምስ ተወከስክዎ ግዳ ዘይተጸብኸዎ ንቕሓት ደኣ ሓሪፍ ምዃን

ሓቀኛ ሰላም ክትረከብ ምክኣል" ማለት እዩ።

ብዙሓት መንእሰያት ንቋንቋ ትግርኛ ክንጽይኖ ንረኣኢና። እዚ ዝተረኣየን ዝተሰመዐን ብምዃኑ መስካሪ ኣየድልዮን። እዞም ዝተገለጹ መንእሰያት ኹሉ ላህጂኦም ንቋንቋ ትግርኛ ቦታ ዝነፍግ እዩ። ድፍር ኣልካ ክትዛረቡ ወይ ብትግርኛ ንዝጸሓፉ (fiction) ክተንብብ ድሌት ዘይምህላው ዝብል ኣመር ከም ንቡር ተወሲዱ ዘለዎ።

ነዚ ንኡስ ዓንቀጽ ክጽሕፍ ዘገደደኒ ምክንያት፡ ናይ'ታ ብ28 ለካቲት 2018 ብደራሲ ምሉእብርሃን ሃብተገብርኤል ዝተጻሕፈት

“ኑብሽኾ ምእላይ” ኣብ ትሕቲ ዝብል ጊዩ ክፋል ዓምዲ ካብ ዘንቡብከዎ ሓሳባት ዝብገስ እዩ። ኣብ’ቲ ቋንቋ ሃብቲዮ ኢሉ ዝፍልም መበገሲ ጽሑፍ፡ ሓዲ ቋንቋ ዝፈልጥ ሰብ ሓዲ ሰብ ምዃኑ፡ እቲ ዝያዳ ተወሳኺ ቋንቋ ዝፈልጥ ሰብ ግን፡ ከም ብዙሓት ሰባት ምዃኑ ብሕጽር ዝበለ ኣገባብ ከረድእ ዝፍትን ርዱእ ሓሳባትዮ ኣኣገሊዱ። ንቋንቋ ኣደኻ እንተወሲኽካሉ ብልጫ ምዃኑ ስፍሕ ብዝበለ መንገዲ ይነግር።

መበገሲ ጽሑፍ ኣብ ምርኢት መጽሓፍቲ (book fair) ካብ ዚጋጠመ ክስተት እዩ ዝፍልም። ጸሓፊ ምስ’ቲ ብቋንቋ ትግርኛ ንዝተጻሕፈ መጽሓፍቱ ንዘጸየ ቁልዓ ዘካይዶ ኣገራሚ ዝርርብ ድማያ ዘዘንቱ። እቲ ቁልዓ ብገርሁ ዘዕለሎ ግዳ፡ ሓንቲ ናብ’ቲ ምርኢት ካብ ዝነበሩ መምሃራን ኢንተርናሽናል ስኩል ዝኹነት መምህር፡ ክትነጽጎ እትሰምዓሉ ኢጋጣሚዮ ዝሰረት፡ “ተማሃሮ እንተርናሽናል ስኩል እኳየም” ዝብል እዩ። ብድንብድቡ ዘረባ ኢንግሊዝ ጥራይ ክዛረቡ ኣለዎም ዝብል መልእኽቲዮ ነይሮም። ካልእ ትርጉም ዘለዎ ኣይመስለንን። ግዳ ኣብ ከምዚ ዝበልዎ መዳይ ቁልዑ/ህጻናት ስለ ዘይሕሰው ኣፋ መሊእ ንዝተዛረበትሉ ዘረባ ፍሩሳዮ ዝገብር።

ገደደ ድማ። ከይተሰከፈት ንቋንቋ ትግርኛ ከም ሳብጀክት (subject) ከም ዝምህርን፡ ግዳ ቁልዑ ፋዕራ ከም ዘይህብዎ ምንጋራ ዝገደደ ኩነት። “ከም ዝግደስሉ ዘይትገብሩ?” ንዝብል ሕቶ ክትምልስ ከላ ኹእ “ወለዶም ቋንቋ እንግሊዝን ካልእን እምበር፡ ቋንቋ ትግርኛ ክትምህሩልና ኣይከውንን ኣሽሓት ንኸፍለኩም ዘለና” ኢሎም ከም ዝቋየቑዎምን ከም ዝንድሩንዮ ብድፍረት መስኪራ።

እታ መምህር ዝበለቶ ሓቂ እዩ። ወለዲ መጻኢ ዕድላት ደቆም ከጸብቁ፡ ናይ ትምህርቲ ሸውሃቱ ንምክፋት፡ ዓቕሞም ክብ ኣብ

ምባል ዝገብርዎ ወፍራ፡ ይዕብ ይንኣስ ክውል ኣይከውንን። ኣካላት ሕብረተ ሰብ ስለ ዝኹኑ። ግና ኣሽሓት እናኸፈልካ ክንሸኻ፡ መንነቶምን ባህሎምን ንክኸድዑ ምግባር በዩናይ መንገዲ ቅኑዕ ክኸውን ይኽእል። እዚ ማንም ዝዘንግዎ ኣይመስለን። እንግሊዝ ተማሃሪካ እንግሊዛዊ፡ ፈረንሳ ተማሃሪካ ፈረንሳዊ ክትከውን ምሕላን ግዳ ክንዮ ዕሽነትካ ምርኣይን መንነትካን ባህሊኽ ምርሳዕን፡ ንሓድሕድካ ጓኖት ኳንካ ምንባርን ሳዕቤኑ ቀሊል ከም ዘይከውን ርዱእን ኣሰካፍን እዩ።

እዚ ኣብ ሳዕሊ ዝተገለጸ ሓሳባት ንተማሃሮ ርእሰ ምስሎም ንክቀርጹን ከለልዩን ኣይሕግዞምን እዩ። ዝወነንካዮ ድኹም ምስሊ ኣእምሮኻ ድምር ውጺኢት ናይ ቁልዕነትካ ኣተዓባብዮ ምዃኑውን ስለ ዝግለጽ፡ ዓቢኻ ክንዲ ሰብ ምስ ኩንካ ንምምዕርራዩ እትገብር ተበግሶታት ዕውት ኣይከውንን። ሓዲ ካብ’ኡ ኣብ ዝሓር ርእሰኻ ጽልኣት ከተሕድር ይገብረካ። ካብ ቀረብትኻን ሕብረተሰብኻን ሓይል ነቐፊታ ስለዝዘንበካ ኹእ፡ ተጠራጣሪ ይገብረካ። ኣብ ከምዚ መንገዲ ኑብስ ምትሓት ስለተማዕብል፡ ኣብ ቅልውላው ከተምርሕ ትግደድ።

ኣብ መባእታ ቋንቋ ትግርኛ ንምህር ምዃንና ፍሉይነት ስለዘለዎ፡ ንተማሃሮ ቁልዑ ሓዲ ስጉምቲ ንቐድሚት እዩ። ልሳን ቋንቋኻ ክትመልኽ ብኡኡ ክትዛረብን ስለዝሕግዝካ ሓቐኛ ርእሰ-ምስሊ ክትሕዘና ይኽእል እዩ። ኣብ መባእታ ተሓጺሩ ይተርፍ ስለዘሎ ግን፡ ኣኻሊ ኣይከውንን። ክሕሰበሉ ዘለዎ ጉዳይ ውን ይመስል። ምክንያቱ ንኣእምሮኣዊ ምስልና ብልክዕ ስለዘላልዩና።

ኣብ’ዚ ግና ሓዲ ንጹር ምክንያት ዘይርከቦ ተኣፋፊ ውድና ዘድልዮ ጉዳይ ኣሎ። ንሱ ድማ ከምቲ ጸሓፊ ዝበሎን ዘነጸርን፡ ተማሃሮ ቁልዑ ኣብ ቀጽሪ ቤት ትምህርቶም (ኢንተርናሽናል

ስኩል) ብትግርኛ ንክይዛረቡ ምክልካል ዝብል ሕጊ ብመምሃራን ክትግበር ምርኣይ ልሙድ እዩ። ካብ ልሳናት ተማሃሮ ቁልዑውን ቀጻሊ ከም ማህሌት ዝደጋገም እዩ። ኣነ ንባዕለይ ከይደ ከም ዘረጋገጽኩዎውን፡ ካብ’ቲ ቀዳሙ ዝተባህለ ዝፍለ ነገር ኣይረኣኹለን። ንቋንቋ እንግሊዝ ኣጽዲቕኻ፡ ንቋንቋ ኣደኻ ምብዳምዮ ነገሩ።

መጻኢ ደቕኻ ምጽባቕ ዝጽላእ ኣይከውንን። ግዳ ርእሰ ምስሎም ብዘዩጋሊ ኣገባብ ክኸውን ኣለዎ። ኣብ ዓለም እቲ ዝዓበየን ኣገዳሲን ቐድሚ ኩሉ ክስራዕ ዘለዎን ንዝሓር ርእሰኻ ምምሳል ስለዝኹነ፡ ርእሰ ንቐሓት ምጥራይ ብቐዳምነት ክስራዕዮ ዝግበኡ።

ብእንመልከም ተወሰኸቲ ቋንቋታት ፍጹማት ሰባት ክንኸውን ኣይንኽእልን። ኩሎም ኣብዮተ ትምህርቲ ብምዕረ ማለት፡ ብቋንቋ ኣደ ዝጅምር፡ ኤርትራዊ መንነት ዝኹሰኩሲ ክኸውን ኣለዎ። ኣብ’ዚ መዳይ ተወሳኺ ቋንቋታት ምምላኽ ኣይከውንን ዝጽላእ ዘሎ። ፈለማ ግዳ ርእሰ ቋንቋኻ ብዝግባእ ምምላኽ ትርጉምም ምርዳእዮ ዘድሊ። ምክንያቱ ናይ ዝሓር ርእሰኻ ቋንቋ ምህላው ምስሉይ ካብ ምዃን ስለ ዝእድበካ። ስለዚ ንዝተማሃርናዮ ተወሰኸቲ ቋንቋታትና ሓይሊ ፍልጠትና እናወሰኸና ንጠቀመሉ፡ ግዳ ድሕሪ ቋንቋና። ምክንያቱ ቋንቋ ኣደ ዘይበርስ ሃብቲና ስለ ዝኹነ።

ቡሉ “ቡን ቍርሲ ይውሰኹ ከይቆርር፡ ነገር ዋሕስ ይትከሉ ከይስዕርር” ስለዝኹነ፡ ሃዩ ደኣ ብምሉእ ልብና ንወሃተም። ተማኸርካ ስለ ዝጸበቐ ተመላሊእና ብቋንቋ ኣደና ንመመቐኑ። ቋንቋና ሃብትና ስለ ዝኹነ።

“ደቀንስትዮ. . .ዝርድክለን ይደልዎ”

ተስፋሚካኤል ገብረየስ

ኣብ ክሊ ዕድመ መንእሰይ ዝርከባ መምህር ዘኮይ ሳልኡ፡ መምህር ልዋም ይርጋኡሎም፡ ክኣሉ ግድን ምሕደራን ቤትኤል ሰለሞን፡ ክኣሉ ቁጠባን ሕርሻን ብርሃናዊት ዓብን ክኣሉ ህዝባዊ ጥዕና ነጃት ዐመርን፡ ኣገዳስነትን ኣገባብን ትካላዊ መጽንሒ ህጻናት ኤርትራ ብዝተበል ኣርእሲት መጽናዕታዊ ጽሑፍ ኩዳልዋ ዝበቐዓ ደቀንስትዮ እየን፡ ብዘዕባዚ መጽናዕታዊ ጽሑፍን ኣገዳስነቱን ኣመልኪትና ምስኣን ናይ ዘካየድናዮ ቃለ-ምሕትት ጽማቕሓ ሓሳባቱ እንሆ፡-

“ቆልዓ ምእላይ፡ ካብ ብዙሕ ነገራትዮ ዘትርፈኩ፡ ከንደይ ደቀንስትዮ ዋላ ብዲግሪ ተመሪቕን ከለዋ፡ ኣብ ትካላት መንግስትን ብትትን ምስራሕ ምስ ምእላይ ቆልዓ ክጥዕመን ብዘይምኽኣሉ ዝደፍኡ ኣለዋ፡”

“ኣደ፡ ኣብ ሓደ መጽንሒ ህጻናት ዘይብሉ ትካል ስርሒ ንብላ እንተለና፡ ልክዕ ኣብ ሞን ውሓዩን ስርሓን ነምርጻ ከምዘለና እዩ ዝወሰድ፡ ልዕሊ ውሓዩ ትሰርዖ ዝኸነ ነገር ስለዘይብላ ድማ፡ ኣብ ከምዚ ዓይነት ናይ ምርጫ ኩነት ከነውድቓ ኣይግባእን፡”

እዚ፡ ካብቲ መጽናዕታዊ ጽሑፍ ዝተወሰደ ርእይቶታት ሓንቲ ኣደን ሓላፊ ትካልን እዩ፡ እቲ መጽናዕቲ፡ ብ5 ኣባላት ውዳብ መንእሰያት ደቀንስትዮ ሰራተተኛታት ሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተማሃሮን ኤርትራ ጨንፈር ዞባ ዓንሰባ እዩ ተኻይዱ፡ እዞን ኣብ ንጡፍ ስራሕ መንግስቲ ዝርከባ፡ ሓንቲ ብሰርቲፍኬት፡ ክልተ ብዲፕሎማ፡ ክልተ ብዲግሪ ዝተመረቐ ግዳሳት መንእሰያት ደቀንስትዮ፡ ብሰንኪ ወለድ፡ ንዕቤትን ምሉእ ተሳታፍነትን ደቀንስትዮ ኣብ ስራሕ ዝዕንቅዱ ጽገማት ንምእላይ፡ ከምኡውን ኣፍራይነት ጻል-ኣንስተይቲ ንምዕባይ ዓለመን ከምኡተብገሳየን ዝገልጹ፡

እዞን ኣብ 2019 ብሃማመተኤ ዞባ ዓንሰባ ኣብ ዝተኻየደ ውደባ መንእሰያት ደቀንስትዮ ሰራተተኛታት ዝተራኸባ መንእሰያት፡ ፈለማ

ኣገዳስነት መጽንሒ ህጻናት ንዝተፈለለዩ ኣስራሕቲ ትካላት ብድብዳቤ ብምሕባር እየን ነቲ ጸገም ንምፍታሕ ተበሊጠን፡ ጸኒሐን ግን፡ ብምትብባዕ ሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተማሃሮን ጨንፈር ዞባ ዓንሰባ፡ ናብተን ውሑዳት መጽንሒ ህጻናት ዘለዉን ትካላት

ሃገርና ብምብጻሕ፡ መጽናዕቲ ኣካይደን ነቲ ዘሎ ብድህታትን መፍትሒኡን ከለልዎ ተበሊጠን፡ በዚ መሰረት፡ ኣብ ከተማ ከረን ናብ እትርከብ ብርካዊ ትካል መፍራመድሃኒት ኣዘል፡ ኣብ ኣስመራ ናብ ዝርከብ ማእከላይ ቤት-ጽሕፈት ሚኒስትሪ መጓዓዝያ፡ ካልኣይ ደረጃ ቤት-ትምህርቲ ቀይሕ ባሕርን መባእታ ቤት-ትምህርቲ ዓዲ ሰግዶን ብምኽድ፡ ኣገዳስነትን ኣገባብን ትካላዊ መጽንሒ ህጻናት ክፍትሻን ተመኩሮታት ከለዋወጥን ክኣለን፡

ኤርትራዊት ጻል-ኣንስተይቲ ተሰካሚት ድርብ ሓላፍነት እያ፡ ኣብ እዋን ቃልሲ ንሓርነት፡ ኣብ እዋን ምውሓስ ልኡላውነትን ህጸት ሃገርን ድማ፡ ነዚ ድርብ ሓላፍነትዚ ኣብ ባይታ ኣረጋገጸቶ እያ፡ ብትምህርትን ብሞያን ዓብያ፡ ኣብ ከሉ መዳይት ዕብዩት ናይዛ ሃገር ዕዙዝ ኣበርክቶ ክህልዋ እንተኾይኑ ግን፡ ነቲ ድሕሪ ወለድ ዚጋጥማ ብድህታት ንምፍታሕ፡ ኣገዳስነት ትካላዊ መጽንሒ ህጻናት ቆላሕታ ተሞራብሞ ብዕቱብ ክሰርሓሉ

ይግባእ፡ ስለዝኸነ፡ እዞን መንእሰያት፡ ኩነታት መጽንሒ ህጻናት ብምድህሳስ ዘለዎ ጉድለታት ንክእርምን፡ ካብ ዝምልከቶም ኣካላት ጠመተ ዝረኽቡሉ መገዲ ንምጥባሕን ኣለን ነቲ መጽናዕቲ ከምዘካየድኡ ይሕብሩ፡፡

ትካላዊ መጽንሒ ህጻናት፡ ኣብ ቦታ ስራሕ፡ ኣብ እዋን ሰዓታት ስራሕ ህጻናት ካብ ኣዴታቶም ተፈልዮም ዝእለዩሉን ክገኝን ዝረኽቡሉን ስፍራ እዩ፡ ምኽባር ሰዓታት ስራሕ፡ ማዕርነታዊ ተሳታፍነት ኣብ ስራሕን ብደረጃ ሓላፍነት ምስራሕን ዝእመሰሉ እቲ ትካል ዝደልዮም ግብኣትን መሰላትን ብዝገባእ ንክረጋገጹ ድማ፡ ዓቢ ተራይጻወት፡ ብዘይካዚ፡ ኣደ ንውሓዩ ኣብ ከባቢኡ ኮይና ኩነታቱ ብዝገባእ ክትከታተል፡ ጸገማት ምስ ዚጋጥሞ ከኣ ኣብ ግዜኡ መፍትሒ ከተናድየሉ ዓቢ ዕድል ይህልዮ፡ ብተወሳኺ፡ እቲ ውሓድ ሕክምናዊ ክገኝን፡ ጥዑይ ስርዓተ-ኣመጋገባን እኹል ናይ ድቃስ ግዜን ስለዝርከብ፡ ምሉእ ናይ ኣኣምሮን ኣካልን ጥዕና ንክህልዎ ይትግዝ፡፡

እዞን መንእሰያት፡ ኣብተን ዝበጽሕኣን ትካላት፡ ብዘዕባ ትካላዊ መጽንሒ ህጻናት ዝምልከት ሓፈሻዊ መሕተት ምስ ኣመሓደርተንን ምስተን ኣብኡ ዝሰርሓ ኣዴታትን ኣለይቲ ህጻናትን ብምክያድ፡ ከምኡ

ደማናይ ካልኦት ሃገራት ተመክሮ ብምፍታሽን መወከሲ መጽሐፍቲ ብምድህሳስን እየን ነቲ ኣገዳሲ መጽናዕቲ ኣካዩደንኡ። ኣብ መወዳእታ ደማ፡ መጽንሒ ህጻናት ኣብ ኩሉን ኣስራሕቲ ትካላት ንኸተኣታቶ ተባብሮ ከውሰደሉ እንተኸኣሉ፡ ብቐለል መገዲ ከትግበር ዝኸኣልን ዝተዳጸፈ ረብሓ ዝርከቦን ምዃኑ ከግንዘባ ከምዝኸኣላ ይሕብራ።

ኣንቲ ትካል መጽንሒ ህጻናት ምስ ዝህልዎ፡ ተረባሕቲ ደቀንስቲዮ ጥራይ ጌርካ ከውሰድ ከምዘጸንሐ፡ እንተኸኣለ ኦቲ ረብሓ ፈለማ ነታ ጓል-ኣንስቲይቲ፡ ብድሕራኡ ንውሉዳን ነቲ እትሰርሓሉ ትካልን፡ ብቐንዱውን ንመላእ ሕብረተ-ሰብ ምዃኑ፡ እተን መንእሰያት ኣብቲ ዘካየዱ መጽናዕቲ ከረጋገጹ ክኣለንዮን፡ ብተወሳኺ፡ መጽንሒ ህጻናት ኣብ ትካላት ምህላው፡ ፈለማ እታ ኣደ ልዑል ኣደህብ ኣብ ስራሕ ንኸትገብር፡ ርግኣትን ርፍታን ተሰማሪዖ ብንጥፈት ንኸትዓይ ይሕግዝ፡ ኣብ ስርሓ ናይ ምቕጻል ባህጋን ድሊታን ውን ኣይከላፍን።

እቶም ኣብኡ ዝኣለዩ ህጻናት ውን፡ ኣብ ቀረባ ምስ ኣዴታቶም ብምዃን፡ ውሑስ ክንክን ክረኽቡን ድሕነት ክሰምዖምን የኸኣሎም፡ ስነ-ምግባርን ማሕበራዊ ህይወትን ክመሃሩ ይሕግዝም፡ ምስ መዝገም ግዜ ብምሕላፍ፡ ኣፈታትሓ ሽግራት ክመሃሩን ተሞክሮ ክለወጡን የኸኣሎም። ናይ ገለኣን ትካላት እንተላይ ንመውጻሊ ህጻናት ዘጣመረ ምስ ዝኸውን ደማ፡ እቶም ኣብኡ ዝውዕሉን ዝኣለዩን ህጻናት ኣብ ደረጃ ከትትና ምስ በጽሑ ልዑል ልቦናን ኣካዳምያዊ ዓወትን ከምዘገናጸፉ፡ ኣብ ሃገራዊ ትካል ጥዕና ኣመራካ ዝተኸየደ ሰፊሕ መጽናዕቲ የመልከት።

እዞን ሃበርም መንእሰያት ደቀንስቲዮ፡ ዝ ኣገዳሰኩትን ኣገባብን ትካላዊ መጽንሒ ህጻናት ኤርትራ፡ ዘርእስታ መጽናዕታዊት ጽሕፍቲ ንኸዳልዋኡ፡ ኣሲታት ኣርባዕተ ኣዋርሕኳ እንተወሰደለን፡ ብሰንኪ ከሰተት ሕግም ኮሮና ግን ከይዘርግሓኣ እየን ጸኒሐን። ንእስታት ሓደ ዓመት ተደናጉያ ድሕሪ ምጽናሕ ደማ፡ ኣብዚ እዋንዚ እስራካ ድልውቲ ኮይና ኣላ። ትጽቢት ናይተን መንእሰያት፡ ኣብ መላእ ሃገር

ዝርከባ ደቀንስቲዮ፡ ብውላደን ካብ ምቕጻል ተናገሩን ብዘይ ዝኸኣሉ ስኬታን ጸገማትን ናብ ስራሕ ክመላለሱ፡ ብእኡ ኣቢሊን ደማ ኣብ ስርሓን ኣፍራይቲ ክኸፍ ንምርኣይ እዩ። እዛ መጽናዕታዊት ጽሕፍቲ ከኣ፡ ዝዚ ሽቶዚ ንምውቃዕ ኣገዳሲ ኣበርክቶ ከምዘህሉዎ ጽኑዕ

ኣባላት እታ መጽናዕቲ ተካይድ ጉጅለ

እምነት ኣለውን።

“እቲ ዘካየድዮ መጽናዕቲ፡ ልዕሊ ትጽቢና ዝኸኣ ውጽኢት ኣና ረኺብናለ” ዝበላ እዞን መንእሰያት፡ መጽንሒ ህጻናት ዘዳለዋ ኣስራሕቲ ትካላትን ኣብኡ ዝሰርሓ ኣዴታትን፡ ልዕሊተን መጽንሒ ህጻናት ዘይብሉን ካልኦት ዝያዳ ከምዝረብሓ ክርድኡ ከምዝኸኣላንዮን ዝገልጹ። ዝበዝሓ ካብተን ቃለ-መሕተት ዘካየዱለን ኣዴታት፡ መጽንሒ ህጻናት ምህላው፡ ካብ መጠን ጎሳሊ ከምዝሕግዝን ከቢድ ጸር ከምዘቃልለለን እየን ምስክርነትን ሂብን። ደንቡ ከተኣታቶ ምክኣሉውን፡ ነቲ ቀደም ዘሕለፍኡ ሽግር ብምዝካር ብዘሕ ከምዘተሓሳስቦን ገለጸናለን። እተን መንእሰያት ደማ ካብዚ መጽናዕቲ ብምብጋስ፡ መጽንሒ ህጻናት ይጽንኡላይ ክብሃሉ ዘይግባእ፡ ብዝቐለል መገዲ ተጀማሩ ኣብ መስርሕ እናማዕበለ ክኸየድ ዝኸኣል፡ ኣብ መወዳእታ ከኣ ደቀንስቲዮ ነቲ ተፈጥሮኣዊ ተወህቦኡን ዝኸኣ ሕርሰን ጥንሰን ኣብ ስራሕ ብዘይወጥፉን መገዲ ንኸሰላስልኡ ዝሕግዝን ዘይግባእ ኣበርክቶ ከምዘለዎ የመልክታ።

ንኣተን፡ ኣብ ጥሪ 2021፡ ምስ ኣመሓዳሪ ዘባ

ዓንሰባ ኣምባሳደር ዓብይላ መሳ ዝርከበም ሓላፍቲ ግንባር፡ ክፍልታትን ማሕበራትን ዘባ ዓንሰባ ፈለሚ ርክብ ኣካይደን። ኣብቲ ርክብ ደማ፡ ኣገዳሰኩት ናይቲ መጽናዕታዊ ጽሕፍት፡ እወታዊ ጎድኒ ትካላዊ መጽንሒ ህጻናትን ተዘራበሉ። ከም ውጽኢቱ ደማ፡

ካብ ኣመሓዳሪ ዘተባብሶ ግብረ-መልሲ ተሞሂቡዎን። መጽንሒ ህጻናት ኣብ ትካላት ናይቲ ዘባ ንምትእትታው መደብ ከምዘለዎን፡ ነቲ መደብ እትከታተል ላዕሊወይቲ ኮሚተ ቆይማ ምህላዋን ኣበሰሩዎን። ኣብዚ እዋን ደማ ንምዕባለ ናይቲ መደብ ኣብ ምክትታል ከምዝርከባ ሓበረን።

ኣብ መወዳእታ፡ እቲ ኣብ ሃገርና ናይ መጀመርያ ዝኸኣ መጽናዕቲ፡ ብዘሕ ነገር ክስራሕ ከምዝኸኣል ገጹር ኣንፈት ሂቡ ምህላዉ ድሕሪ ምጥቃስ፡ ብትምህርትን ሞያን ዓብይ ንኩሳን ንክብረተ-ሰባን እትኸውን ብልጽቲ ጓለኦትይቲ ንኸትህሉ፡ ኩሉን ኣስራሕቲ ትካላት መንግስቲ ይኸፍ ብሕቲ መጽንሒ ህጻናት ከዳልዎ፡ ዝምልከቶ ኣካል ደማ ዝዚ ጉዳይዚ ዕጡብ ቆላሕታ ክጥበረሉ ተላብዮን። እዞን ሕጂ ኣብ መንእሰያት ብፍላይ ደማ ኣብ ደቀንስቲዮ ባህሊ ጎብን ንምዕባይ ዝሕግዝ ናይ ጎብን ጉጅለታት መስራተን ኣብ ምንጥጥ፡ ዝርከብ መንእሰያት ደቀንስቲዮ፡ ኣብ ዝመጽእ ግዜውን ንምዕባለ ደቀንስቲዮ ንቐድማት ዘሰንም ተመሳሳሊ መጽናዕታዊ ጽሕፋት ከዳልዎ መደብ ኣለውን።

ደቀንስትዮ ዓለም

ማላላ የሰፍዛይ ኣብ ቁልዕነታ ብሸልማት ዘጌጸት ተቃለሲት

ተስፋኣለም የማኅ

ዛንታኣ፡ ደቀንስትዮ ናይ ምምሃር መሰለን ከይቅንጠጥ ብቐራጽነት ዘካየደቶ ቃልሲን ዝኸፈለቶ ከቢድ ዋጋን እዩ። ኣብ ፓኪስታን ዝንቀሳቐሰ ዕጡቕ ጉጅለ ጣሊን፡ ንሰፊሕ ከባቢታትታ ሃገር ብምቁጽጻር ንደቀንስትዮ ካብ ትምህርቲ ምስ ኣገደገያ ገና ኣብ 12 ዓመታ ኣብ ቅድሚኡ ደው ኢላ ክትቃለሶ መሪጸ። እቲ ዕጡቕ ጉጅለ፡ ህጻን ኢሉ

ደቀንስትዮ ከይምሃራ ዝእግድ ተሪር ሕጺ ብምውጻእ፡ ናብ ቤት-ትምህርቲ ከመላለሳ ንዝረኽቡዎን ደቀንስትዮ ብዘይምሕረት ይርሸኑ እንተነበሩ፡ ወላዲ ማላላ ግን ኣብ ትምህርቲ ዘይኾነኹም ጽኑዕ እምነት ስለዝነበረ፡ ናይ ባዕሉ ቤት-ትምህርቲ ከፊቱ ማላላ ንእትርከብን ብዙሓት ህጻናት ደቀንስትዮን ደቂ-ተባዕትዮን የምህር ነበረ።

ሽዑ ማላላ፡ ደቀንስትዮ ፓኪስታን ንትእዛዝ ጣሊን ነጺገን ናብ መኡዲ-ትምህርቲ ንክመላለሳ፡ ኣብ ማሕበራዊ መራኽቢታት መንነታ ሓቢኦ ክትጎስጉስ ወሰነት። ናይ ብርዲ ስም ተጠቒማ ውን ንወጽዓ ደቀንስትዮ ፓኪስታንን ንሕሱም ተግባራት ናይቶም ዕጡቓትን ዝዘልጹ ጽሑፋት ኣብ መርበብ ሓበሬታ ቢ.ቢ.ሲ ከተሰፍር ጀመረት። እቶም ዕጡቓት፡ ኣብቲ ዝተቐጸጸሩዎ ከባቢታትታ ቦቲ ተሪር ሃይማኖታዊ ሕጋጋቶም ተማእዚዙ ንዘይከይድ ሱብ ብሞት ምቕጻዕ ንቡር ስርሖም ጌረሞ ስለዝነበሩ፡ ስድራ ማላላ ካብቲ መዓት ንምምላጥ ናብ ካልእ ውሑስ ዝበለቶ ቦታ ክትሰይድ ተገደደት። ክሳብ ሰራዊት ፓኪስታን መጻኢ ነቶም ዕጡቓት ኣሳጉጉ ነቲ ከባቢ ዝቆጸጸሮ ድማ፡ ኣብ ስድት ክትጸንሕ ወሰነት። ማላላ ከኣ ኣብኡ ከይና ንስለ ትምህርቲ ቃልሳ ቀጸለት።

ማላላ፡ ፓኪስታን ውያን ኣሓታ፡ ንመምርሒታት ናይቶም ንሃይማኖት ከም ጉልባብ ተጠቒሞም ፖለቲካዊ ኣጀንዳታቶም ከተግብሩ ዝደልዩ ዕጡቓት ጉጅለታት ብምጥሓስ፡ ናብ መኡዲ-ትምህርቲ ንክመላለሳን ተማሂረን ኣብ ማሕበራዊ ንጥፈታት ሕብረተ-ሰብን ተዋሳኢቲ ንክኹናን እተካይዶ ዝነበረት ቃልሲ፡ ካብ ብዙሓት ጋዜጠኛታት ዓለምን ሱብ-መዚ ሃገራት ምዕራብን ጠመተ ከረከብ ክኣለ። በዚ ተተባቢዓ መንነታ ከይሓበኣት ናብ ዝተፈለለያ ማዕከናት ዜና እናቐረበት ንተግባራት ጣሊን ከተቃልዕን፡ ደቀንስትዮ ፓኪስታን ናይ ምምሃር መሰለን ንክረጋገጽ ዓለም እጃማ ከተበርክት ተደጋጋሚ ጸውዒት ከተቐርብን ጀመረት። ከም ውጽኢቱ፡ ኣብ ጥቅምቲ 2011፡ ኣህጉራዊ ሽልማት ሰላም

ከይንሓፈ ብጥይት ኪቃብጸ ምስ ፈተነ ድማ፡ ስማ ብቐጽበት ሰማይ ከዓርግን ኣብ ኩሉ ኩርናዓት ዓለም ብዛዕባኣ ክዝረብን ጀመረ። ድሕሪ ሰለስተ ዓመት ከኣ፡ ምስ ካልኣያ ተዓዋቲት ሽልማት ሰላም ኖቤል ብምዃን፡ ንህዝባን ሃገራን ሓብን ከይደና። ወረኣ ንዝሰምዓ ብሚልዮናት ዝቐጸራ ደቀንስትዮ ድማ ኣርኣያ ከይናተን።

ማላላ የሰፍዛይ፡ ኣብ ሓምሌ 1997 እያ ኣብ ስንጭርታት ፓኪስታን ኣብ እትርከብ ሚንጎራ እትብሃል ቁሽት ተወሊዳ። ዋላኳ ኣብቲ ከባቢ ዝንቀሳቐሱ ዕጡቓት ጣሊን

ማላላ 12 ዓመት ኣብ ዝመልአትሉ ግዜ ድማ፡ እቶም ዕጡቓት ጉጅለታት ነቲ ከባቢ ኣብ ትሕቲ ምሉእ ቁጽጽርም ኣኣተዉዎም፡ ነተን ብሕቡእ ዝመሃራ ዝነበራ ደቀንስትዮ ቆልዑ ንምርካብ ኩቡሉ ን100 ዝኹና ኣብያተ-ትምህርቲ ናይቲ ከባቢ ብነታጉ ኣዕጽዎም፡ ነተን ዝተረፋ ከምዘዕጸዋ ገበሩ። እታ ማላላ እትመሃረላ ዝነበረት ቤት-ትምህርቲ ውን ክትዕጸ ነበኣ ቀጣን ትእዛዝ ሃቡዎ። ትእዛዝም ምስ ዘኸብር ምስ ደቁን ሰበይቱን ክቐትሉዎ ምዃናም ስለ ዘጠንቀቐዎ ድማ፡ ኣብታ ስድራ ከቢድ ራዕዲን ወጥሪን ነበረ።

ህጻናት ከትሽለም፡ በቲ ውሩይ ተላላቂ ሰብአዊ መሰላት ዝኸነዘ ደቡብ-አፍሪቃዊ ደስሞንድ ቱቱ ተሓጽዮት። ድሕሪ ክልተ ወርሒ ድማ፡ ‘National Youth Peace Prize’ ዝተሰምየ ፓኪስታን ዘዳለዎ ናይ ፈለማ ክቡር ሽልማት ክትግትር ክኣለት። እቲ ሽልማት፡ ብድሕሪኡ ብስም ማላላ ተጠማሂቑ ክሳብ ሕጂ National Malala Peace Prize’ ተባሂሉ ይጽዋዕ ኣሎ።

ጣሊባን፡ ንቻልሲን ህቡብነትን ናይዚ ዓቕሚ ሄዋን ዘይበጽሖት ቆልዓ ከም ዓቢ ስግኣት ስለዝጠመቶ፡ ናብቲ ትቕመጠሉ ስፍራ ብምንቅስቃስ ተጻናትቶ ክቐትላ ወሰነ። ከወይኑ ድማ ብ9 ጥቅምቲ 2012፡ ማላላ ምስ ብዙሓት መማህርታ ብኣውቶቡስ ካብ ቤት ትምህርቲ ናብ ዝሓ እናተመለሰት እንኳላ፡ ሓደዕጠቕ ጣሊባን ኣብ መገዲ ነታ ኣውቶቡስ ዓጊቱ ደው ኣበላ። ብረቱ ኣዐማረኛ ናብ ውሽጢ ብምእታው ድማ፡ ማላላ እትብሃል ሰብ ኣየይቲ ምዃና ነቶም ተማሃሮ ሓተተ። ከላን ኣኢዳው ናብ ማላላ ምስ ኣመልኪታሉ ከኣ፡ ብዘይ ሕቶ ኣብ ቅድሚ ዓይኖም ኣብ ርእሳ ብጥይት ወቑዑ ኣብ ዝነበረቶ ከንበላ። ካልኣት ክልተ ህጻናትውን ምስኣ ብጥይት ተሃሪመን ቆሰላ።

ዋላኳ እቲ ዕጠቕ ቀቲሊያ ብምባል ጉዲፋዋ እንተኸደ፡ ማላላ ግን ድሓኒ ግዲ ኢሉዋ ከወይኑ ብድሕሪኡ ትልክበለት። ብኣምቡላንስ ተጸይራ ከኣ ንህጹጽ ሕክምናዊ ረድኤት ናብ ሆስፒታል ተወሰደት። እንተኸነ፡ እቲ ናይ ርእሳ ማህረምቲ ንሓካይም ፓኪስታን ልዕሊ ዓቕሞም ስለዝኸነ፡ ንዝበለጸ ሕክምናዊ መጥባሕቲ ብፍልይቲ ነፋሪት ናብ ዓዲ-እንግሊዝ ኣመርሖት። ኣብ ከተማ በርሚንግሃም ኣብ ዝርከብ ብንግስቲ ኤልሳቤጥ ዝፍለጥ ፍሉይ ሆስፒታል ንልዕሊ ክልተ ኣዋርሕ ድሕሪ ዝተገብረላ ጽዑቕ ሕክምናዊ ፍወሳን ክትትልን ድማ ክትሓዊ ክኣለት።

ጣሊባን ነታ ጓል 15 ዓመት ግዳይ ዓረር ክገብራ ምምራጽ፡ ካብ ማሕበረ-ሰብ ዓለም ተሪር ኩነቷን ተቐውሞን ኣሰላሰለ። ላዕሊዎት

መሪሕቲ ሃይማኖት ፓኪስታን ከይተረፉ ሓባራዊ መግለጺ ብምውጻእ፡ ነቲ ተግባር ኣወገዘዎ። መንግስቲ ፓኪስታንውን ነቲ ክቐትላ ዝፈተነ ዕጠቕ ንምሓዝ ናይ 105 ሺሕ ዶላር ግንዖ ቀሪቡ ክሃድኖ ጀመረ። እንተኸነ፡ ጣሊባን ናይ ባህ ኣይብሎ ብዝመሰል ንምሓላ እንደገና ክቐንጽላ ምዃን ፈከረ። ብኣንጻሩ፡ ኣብ ኩሉ ኩርጎዎት ዓለም ብዙሓት ወገናት ንምሓላ ደንገጹላን ብትብዓታ ተደነቐላን። ውድብ ሕቡራት ሃገራት ከይተረፈ፡ ከም ትእምርቲ ቃልሲ ንመሰል ህጻናት ኣብ ትምህርቲ ብምጥማት፡ ‘ጅግና ዝብል ክብሪ ሃባ። ንኣጅንዳኣ ብምድጋፍ ድማ፡ ብደረጃ ዓለም ናይ ትምህርቲ ዕድል ዝተነፍጎም ህጻናት፡ ኣብ 2015 ከሉም ናይ ትምህርቲ ዕድል ክርሓውሎም ጸውዒት ኣቐረበ። ነቲ ጸውዒት ቀዲማ ዝተቐበለትን ዘተግበረትን ሃገር ከኣ ፓኪስታን ነበረት። እታ ሃገር፡ ከሉ ፓኪስታንናዊ ዜጋ ብናጸን ብግዴታን ከመሃር ዘኸኸል ናይ ፈለማ ሕጊ ኣጽደቐት። ሽዑ ፕረዚደንት ፓኪስታን ዝነበረ ኣሲፍ ዓሊ ዛርዳሪ ድማ፡ ንኹብሪ ማላላ 10 ሚልዮን ዶላር ንምዕከን ትምህርቲ ኣወፈደ። ኣብ ተመሳሳሊ ግዜ፡ ‘Vital Voices Global Partnership’ ዝተባህለ ኣብ ኣመሪካ ዝመደበሩ ንመሰል ደቀንስትዮ ዓለም ኣብ ትምህርቲ ዝሕለቐ ኣህጉራዊ ማሕበር ግብረ-ሰናይ፡ ብስም ማላላ ዘጠመቐ ሓደ ማዕከን ኣቐመ።

ማላላ፡ ሓውያ ካብ ሆስፒታል ድሕሪ ምውጻእ፡ ነቲ ዝነበራ ናይ ትምህርቲ ጽምሒ ንምርዋይ ብኡ ንብኡ ኣብ ዓዲ-እንግሊዝ ትምህርታ ቀጸለት። ጐድኒ-ጐድኒ ትምህርታ ድማ፡ ነቲ ‘ደቀንስትዮ ናይ ምምሃር መሰለን ይተሓሎ’ ዝብል ጎስጓጎ ብዝሓየለ መልክዑ ቀጸለት። ኣብ ሓምሌ 2013፡ ብምኽንያት መበል 16 ዓመት ዕለተ-ልደታ፡ ኣብቲ ኣብ ኒውዮርክ ዝርከብ ዋና ቤት-ጽሕፈት ሕቡራት ሃገራት ን500 ኣጋይሽ መደረ ድሕሪ ምስማዕ፡ ነቲ ኣብ ሓመሽተ ዓመት ንብሉጻት ተሓለቐቲ ሰብአዊ መሰላት ዝዕደል ክቡር ሽልማት ውድብ ሕቡራት ሃገራት ዓተረቶ። ብመጽሓት ‘ታይም ድማ፡ ናይቲ ዓመት ቀዳመይቲ ጸላዊት ጓለስንተይቲ ተባሂለ

ተሰየመት። ማላላ ብድሕሪዚ ክብርታትዚ፡ ምስ ጋዜጠኛ ሳንደይ-ታይምስ ክሪስቲና ላምብ ብምትሕግጋዝ፡ ‘I Am Malala: The Girl Who Stood Up for Education and Was Shot by the Taliban’ ዘርእስታ ንታሪኽ ህይወታ እተዘገቱ መጽሓፍ ኣብቲ ዓመትቲ ጽሓፊት። እንደገና ኣብ 2017፡ ‘Malala’s Magic Pencil’ ዘጠመቐታ ብስኢኢታት ጥራይ ዝተወከለት ንኣዋን ቁልዕነታ እተዘገቱ ተመሳሳሊት መጽሓፍ ንሕትመት ኣብቐዐት።

ማላላ፡ ኣብ 2014 እውን ነቲ ብኣመሪካ ንብሉጻት ተቐለስቲ ሓርነት ዝወሃብ ሽልማት መዳልያ ‘ሊበርቲ’ ድሕሪ ምዕታራ፡ ኣብ ታሪኽ ነቲ ሽልማት ዝተዓወተትሉ ብዕድመ ዝኣለት ጓለንስቲይቲ ተባሂለ ስማ ብፍሉይ ኣብ መዝገብ ከተሰፍር ክኣላያ። እቲ ዝለዓለ ሽልማታ ግን፡ እቲ ብደረጃ ዓለም ብኹብሩ ኣብ ቀዳማይ ደረጃ ዝሰራዕ ሽልማት ሰላም ኖቤል እዩ። ኣብ 2013 ነቲ ሽልማት ክትሕጸ እንኳላ፡ ኣብ 2014 ድማ ተዓዊታትሉ። ኣብ ተመሳሳሊ ዕማም ምስ ዝገጥፍ ህንዳዊ ካይላሽ ሳትያርዚ ብምዃን ነቲ ክቡር ሽልማት ዝተኸፈለቶ ማላላ፡ ኣብ ንኡስ ዕድመኣ ሽልማት ኖቤል ሰላም ክትግትር ምኽኣላውን ካልኣ ታሪኽ ሰኒዳያ።

እቲ ንብዙሓት ወገናት ዘደነቐ ተግባራታ ከኣ፡ ነቲ ዝዓተረቶ ሽልማት ኖቤል ኣብ ሃገራ ንመህጺ ካልኣይ ደረጃ ቤት-ትምህርቲ ክውዕል ኢላ ብምሉኡ ከተወፍሶ ምኽኣላ እዩ። እዛ ኣዝያ ለዋህን ፈቃርን ምዃና ዝነገረላ ጎርዝ፡ ኣብ 2015 እውን ኣብ ሊባሮስ ንሶርደውያን ደቀንስትዮ ስደተኛታት ከምህር ኢላ ዝሃነጸቶ ቤት-ትምህርቲ ብምምራቕ እያ መበል 18 ዕለተ-ልደታ ኣኸበራ። ኣብዚ ከይተሓጽረት፡ ኣብ ወሽመጥ ቃዛ ናይ ፍልስፌም እውን ንመሳሰለታ ትምህርቲ ዝውዕል 50 ሺሕ ዶላር ከተወፈ ክኣላያ።

ማላላ፡ ናብቲ ብሉጻት ተማሃሮ ጥራይ ዝቐበል ዩኒቨርስቲ ኣክስፎርድ ብምእታው፡ ፍልስፍና፡ ፖለቲካን ስነ-ቁጠባን ከተጸንዕ ድሕሪ ምጽናሕ፡ ኣብ 2020 ብቀዳማይ ዲግሪ ትምህርታ ክትዛዝም ክኣላ።

ጥፋት

ሰራይር ሳዋ ከም ስመን በረርቲ ተቆዳደምቲ

ተሰፋይ ዑቅባይ

ኣብ ሃገርና ቅድድም ብሽክለታ ኣብ ጽብቕ ኩነታት እዩ ዝርከብ። ኣብ ኣፍሪቃ ጥራይ ዘይኮነ፡ ብደረጃ ዓለም እንሕበነሉም ስሙያት ተቆዳደምቲ ፈርዮምዮም። ይኸንምበር፡ ውድድር ደቂ-ኣንስትዮ ከምቲ ናይ ደቂ ተባዕትዮ ኣይሰጎመን። ንኣብነት እቲ ኣብ 2018 ኣብ ሃገርና ኣብ ዝተኻየደ ዋንጫ ኣፍሪቃ ዘምጸእናዮ ውጽኢት ውድድር ደቀንስትዮ ገምጊምና ኣሓይልና ንኸንሰርሕ ዝደፍኣናዮ። ሓደ ካብ ጠንቅታት ድኽመትና ድማ ውድድር ደቀንስትዮ ኣብ ውሰናት ጋንታታት ምሕጻሩ እዩ።

ድኽም ጎድኒ ቅድድም ብሽክለታ ደቀንስትዮ ሃገርና ክፍወስ እንተኾይኑ፡ ነተን ዕድል ጋንታታት ዘይረኸባ ተቆዳደምቲ ማለት ካብ ማውንቴን ክበግራ ዝደልዩ ናይ ልሙዳት (ዳኮርሶ) ባይታ ምጥጣሕዮ። ነዚ ድኽም ጎድኒ ንምፍዋሱ፡ ሰራይር ሳዋ ዝተባህለት ጋንታ ንምምስራት ኣብ መወዳእታ 2018 ዝተወሰደ ተበግሶ ኣሎ። ሰራይር ሳዋ ብኣርባዕተ ኣባላት ቦርድ ማለት ኣደ ወንበር ራዕሳ ተወልደ፡ ምክትል ኣደ ወንበር ምሕረተኣብ መድሃኔ፡ ፋይናንስ ቴድሮስ፡ ኣካዶዲ ስራሕ ብንጾም ታረቀ እዩ ተመስሪታ።

ሰራይር ወይ ኣዕዋፍ ሳዋ ምስማያ ንስለ ስም ከም ዘይኮነ ኣካዶዲ ስራሕ (ቲም መናጀር) ናይታ ጋንታ መንእሰይ ብንጾም ታረቀ ይገልጽ። ንሱ ኣብ መግለጺኡ፡ ሳዋ ማእከል መንእሰያት ከም ምዃና መጠን ንርዝነታ ኣብ ግምት ኣእትዮም ነተን ኣብ ሳዋ ፍሉጣት ዝኾና ኣዕዋፍ (በረርቲ) ነታ ጋንታ ክወክልዋ ከም ዝመረጹ ይሕብር።

እዛ ናይ ደቂ-ኣንስትዮ ጋንታ ኣብ ፈለማ 2019 ካብ ናይ ዞባ ማእከል ደቀንስትዮ

ተቆዳደምቲ ማውንቴን ባይክ 10 ሕጹያት ኣዳልዮ። ኣሰልጣኒኡን ክኸውን ብዝተረቐሐ በረኽት ዘርኣ ድማ መረጸ ብቐዓት ተገይሩ እዘንሸዱሽተተቆዳደምቲ ተመሪጸን። ኣባላት ኢታ ጋንታ፡ ሓለቓ ጋንታ ሳንድራ ዑቅባይ፡ ዳናይት ያፌት፡ ሰለማዊት ሓይለኣብ፡ ቅሳነት ወልደሚካኤል፡ ሚሊና ያፌትን ቤተለሂም ፍጹም-በርሃንን እዮን። ኣብ ማውንቴን ባይክ ድማ ኣሃዱ ኢለን ውድድረን ጀሚረን። እንተኾነ ግን ኣብ ማውንቴን ባይክ ብዙሕ ከይተወዳደራ ኣዘዩን ብሉጻት ናይ ዳኮርሶ ብሽክለታታት ካብ ደገ መጽኣን። ብሚያዝያ 2019 ኣብ ዳኮርሶ ዞባ ማእከል ምስተን ማሕዲገኣን ዝጸንሐ ተቆዳደምቲ ተሰለፈን ውድድረን ጀሚረን። ሰራይር ሳዋ ከም ጋንታ ምጽንባራ ድማ፡ ንዋሕዲ ጋንታታት ደቀንስትዮ ንምፍዋስ ኣበርክቶ ገይራ። እተን ዝነበራ ጋንታታት ሓዳስ ጋንታ ምስ ተጸንበረትን ሓይለን ክረኣያ እንከለዋ፡

ዝተጠቐሰ ተቆዳደምቲ ብወገን ምስ ምሉእ መሰለን ኣብ ጋንታ ክጽንበራ በቺዐን።

ተቆዳደምቲ ሰራይር ሳዋ ካብ ብሽክለታ ማውንቴን ብዓቢ ዝላ እየን ናብ ዘመናውያን ብሽክለታታት ሰገረን። ኣብዚ ምስግጋር ብድሆ ከጋጥም ንበር እዩ። ሓደ ካብኡ መውደቕቲዮ። ነዚ ዝምልከት ኣብ ጽገና (መካኒክ) ናይታ ጋንታ ዝነጥፍ መንእሰይ ፊልሞን ርእሶም ዝሃቦ መ-በርሂ ኣሎ።

እተን ብሽክለታ “ፋጂ ሱፐርንግ 2.1” ዝተባህላ ካርቦን እየን። ማርሽኤን ኤለክትሮኒክ ኮይኑ፡ ልጓመን ድማ ኣዝዩ ዝተራቐቐን ንድሕነት ውሕስነት ዘለዎ ብዘይቲ ዘገልግል (ዲስክ ብሬክ) እዩ። ኣብ ሃገርና ሓሓሊፉ ምስ ፕሮፈሽናል ተቆዳደምቲ ክረኣያ ከም ዝጸንሐ ከኢላ ቴክኒክ ናይታ ጋንታ መንእሰይ ፊልሞን ይሕብር። ንሱ ወሲኹ እተን ኣብ ናይ ኮተቴ

ዕድመዝርዝባ ተቆዳደምቲ ነተን ዘመናውያን ብሽክለታታት ንኸመልከኡን ብኣሰልጣኒ፡ ብኣኢላ ቴክኒክን መራሕቲታ ንገብሩን ሓያል ጸዕሪ ሳላ ዝተገብረ፡ ተቆዳደምቲ ከመልከኡን ከም ዝበቐሓ የረድእ።

ኣብ ሃገርና ዘለዎ ጋንታታት ቅድድም ብሽክለታ ይኹን ካልእ ዓይነት ስፖርት፡ ብባጀት መንግስቲ ተመደለንን ዝነጥፋ። ሰራይር ሳዋ ግን ካብ ጽጋዕተኛነት መንግስታዊ ትካል ተገለላ ርእሳ ክኢላ እትነጥፍ እንከ ጋንታ እያ። ብናይ መን ባጀት ከም እትምወል ንምርግጋጽ ንኣካዳዲ ሰራሕ ናይታ ጋንታ መንእሰይ ብንያም ታረቀ መብርሂ ንኸህበኒ ሓቲተዮ ነይረ።

ሰራይር ሳዋ ኮማዊ ሰረት ዘለዎ ኮይና፡ ክሳብቲ ዝዓበየ ባጀት ማለት ብሽክለታ፡ ዕጥቅን ደግሞ ተቆዳደምትን ብደገፍቲ ከም ዝተመወለን ኩሉ መካየዲ ሰራሕ ባጀት ብናይ ደገፍቲ ውጽኢት ከም ዝዕመምን መንእሰይ ብንያም ይገልጽ። ንሱ ኣሰራሲ፡ ደገፍቲ ዝተወደበ ኮማዊ ሰረት ሃልዮም ንኸበርኩቱ ጽፉፍ ኣወዳደባ ይግበረሎም ከምዘሎ ነፍሲ-ወከፍ ደጋፊታ ጋንታ፡ ካብ ዓመተ 2020 ጀሚሩ ኣብ ነፍሲ - ወከፍ ወርሒ ዓዓሰርተ ናቕፋ ኣብ ዓመት 120

ናቕፋ ውጽኢት ነታ ጋንታ ንኸኸፍል መደብ ተሓንጺጹ ምህላወ ይሕብር። ኣብ ሃገርና ዝካየድ ውድድራት ልምዳዊ እኳ እንተኾነ፡ ናይ ዝሕ ርእሱ ብልጫታት ኣለዎ። ይኹንምበር፡ ብስነ ፍልጠት ምንግዝ ድማ፡ ብፍላይ ኣብ ውድድር ደቀንስትዮ፡ ዓበይቲ ጋንታታት ዓለምና በጺሖንኦ ዘለዎ ደረጃታት ንምብጻሕ ሰራይር ሳዋ ኣበርቲዓ ትሰርሓሉ ከምዘላ ብንያም ብተወሳኺ ይገልጽ።

እታ ጋንታ ጽቡቕ ብምግስጋስ፡ ኣብ ናይ ሓደ ዓመት ዕምራ ዝተፈላለየ ዓበይቲ ዓወታት ተጎናጺፋ እያ። ካብ 16 ክሳብ 18 ዕድመ ዝርዝባ ትስፍዎት ተቆዳደምቲ ጋንታ ሰራይር ሳዋ፡ ኣብ ማውንቴን ባይክ እንከለዎ ንኻምፕዮን ዞባ ማእከል ብቐዳማይ ደረጃ ተዓዊተናሉ። ናብ ልሙዳት (ዳኮርስ) ምስ ሰገራ ድማ ብምኽንያት መዓልቲ ናጽነት ኣብ ዝተገብረ ውድድር ብጋንታ ደረጃ ካልኣይቲ ብምውጻእ ተዓዊተን። ብምኽንያት፡ መዓልቲ ፌስቲባ ኣብ ዝተኸየደ ውድድር ብውልቂ ቀዳመይቲን ካልኣይቲን ብጋንታ ድማ ቀዳመይቲ ኮይነን ተሸለመን። ንኸብሪ መበል 25 ዓመት ምምስራት ሳዋ ብፊደረሽን ቅድድም ብሽክለታ ዞባ ማእከል ኣብ ዝተሰርዐ ውድድር እውን፡ ብውልቂ

ካብ ቀዳመይቲ ክሳብ ሳልሳይቲ ክሸለማ እንከለዎ፡ ብጋንታ ድማ ጋንትኡን ቀዳመይቲ ኮይና ሽልማት ክትቅበል ኣብቂዐናኡ። ተቆዳደምቲ ሰራይር ሳዋ ኣብ ሻምፕዮን ኤርትራውን ዘይነጻቕ ኣበርከቶ ከምዝገበራ ኣካይድቲ እታ ጋንታ ይገልጽ። እዞን ብጽቡቕ ውዳብ ዝጥቀሱላ ዘለዎ ተቆዳደምቲ፡ ኣብ መወዳእታ ኣብ ሃገራዊት ጋንታ ተመሪጸን ስም ሃገረን ከድምቓ ተሓጽየን ከም ዝነበራ ብንያም የረድእ።

ጋንታ ሰራይር ሳዋ ንደገፍታ ንጹር ዝኾነ ኣድራሻ ኣፍሊጣ፡ ቅጥሒታት መመዝገቢ ኣባልነት ደጋፊ ኣዳልያ ጥጡሕ ባይታ ከተዳሉ ከም ዝኾነት መንእሰይ ብንያም ብተወሳኺ ሓቢሩ።

ኣብ መወዳእታ መንእሰይ ብንያም፡ ቅድድም ብሽክለታ ሃገርና ብሓፊሻ ብፍላይ ድማ ቅድድም ብሽክለታ ደቀንስትዮ ክዓቢ እንተኾይኑ፡ ኣብ ከንዲ ኣብ ዞባ ማእከል ጥራይ ዝተሓጸረ ዝኸውን፡ ናብ ዞባታት እናተጎዓሳቐሱ ተቆዳደምቲ ከም ዝፈተሹ ብምሕባር፡ ንቐጻሊ፡ ውድድራት ደቀንስትዮ ብህዝባዊ ሰረት ክሕይል ጸዊዑ።

ይብሉ ነበሩ!

“ቆሎ ስተ፡ ማይ ሓይኽ!”

አልጌና ወልደማርያም

‘ወረ!’ ወይ ውን ‘ቤላቤሎው!’ ከም ኣምር መዓስ ተጀመሩ? መን ጀመርዎ? ስለምንታይኻ ተጀመሩ? ኣይፈልጥን። የግዳ ኣብ ምብህሃል ኣገዳሲ ኣበርኩቶ ዘለዎን፡ ንሰባት ከተኣሳስርን ከወሃህድን ዝኸኣልንዩ። ሰባት ሓድሽ ነገር ምስማዕ ስለ ዝብርሃናን ዘሆንጥየናን፡ ሓቅነቱ ብዘየገድስ እንታይ ተጌሩ ንምፍላጥ፡ ኣእዛንና ንጸሉ ኢና። እቲ ሕማቕ ነገር ግን ነቲ ዝሰማዕናዮ፡ ከይሓየኽናን ከየኮማሳዕናን፡ ከም ውህብ ሓቂ ምስ እንወስዶ፡ ይብሉ ነበሩ!!

ዓባይይ ካብ ብእዝኖም ዝርእዩ የድሕነና! ክትበል ከላ፡ ትቕልድ ዝነበረት ኮይኑዩ ዝስመዓኒ ነይሩ። ‘ሰብዶ ብእዝኩ ይርኢ’ዩ! እናበልኩ ይግረም ነይረ። ሕጂ ድሕሪ ዕስራ ዓመት ግን፡ ቅኔ ዘረባ ዓባይይ ከም ጸሓይ ደሚቕ ተራእዩኒ። ሰባት ንዝረእናዮ ገዲፍና፡ ንዝሰማዕናዮ ዘይበሰለ ወረ እንኣምነሉ ደረጃ ምስ በጽሕና፡ ‘ላካ ዓባይይ’ሲ ብሓቃያ ነይራ! ይብል። ‘ጽንሕ ኣልናስ፡ ኣብ ዓይንና ተሰቕርና፡ ኣብ እዝንና ዳቢስታ ክገብር ኢና!’ ይብሉ ነበሩ!!

ኤዱ መሓዛይ፡ ዋላ ውን ጸሓይ ተመርዕዮ እንተ ተባሂለ፡ ከየመዘዘነት ‘ምስ መን?’ ክትበል ኣይትስከፍን። ከይረኣኹ ኣይትእመኒ ኢላ ከምዕዳ ኣብ ዝፍትነሉ፡ ጸማም እዝኒያ ትህበኒ።

(ምናልባት ብእዝና ስለ ትርኢ ትኸውን።) ‘ምርኣይ ምእማንዩ!’ ዝበሃል ኣምር፡ ብ ‘ምስማዕ’ ምእማንዩ! ዝብል ካልእ ኣምር ዝቐየረቶያ እትመስል። ካብቲ ካብ ወግዓውያን መደበራት ትሰምዖ ሓበሬታ፡ ብወረ ትሰምዖ ሓበሬታ ይበዝሕ። እቲ ዝኸፈኣ ባህርያታ ግና፡ ንዝሰምዓቶ ወረ ከም ሓቂ ሓሲባ፡ ከተዕልለሉ ዘይግድሻ ምዃኑዩ። ‘ጠፍሽ ዝበሎ ነጋዳይ’ሲ፡ ኣብ ዓዲ ጓህማማት መወጽ ይሸቕጥ! እዩ ነገራቱ። ይብሉ ነበሩ!!

ገሊጾም ሰባት ካብ ንክልተ ኣዕይንቶም፡ ንመልሓስ ካልኣት ሰባት ይኣምኑ። ዋላ ውን ንዝወዓልሉ ፍጻሜ፡ ካብ በቲ ዝረኣይዎ

በቲ ዝሰምዕዎ ክቐበልዎ ዝመርጹ ኣለዉ። ብምሓር ወረ ምስማዕ፡ ኣብ ኣዕይንቶም ዝነበሮም እምነት ዘጉደሉ ውን ይኾኑ። ዋላ እቲ ዝሰምዕዎ ዘለዎ ሓበሬታ፡ ‘ቆሎ ስተ፡ ማይ ሓይኽ!’ ይኹን፡ ቆሎ ስተዮም ማይ ከሓይኹ ዘይእግሞም ኣለዉ። ‘ወይ ጉድ!’ ካብ ወዝ ዘለዎ ሓቕ፡ ጸማልያ ወረ ዝብርህም ከኣ ኣለዉ! ይብሉ ነበሩ!!

ብዝሰምዕዎ ወረ ምንባር ዘቋርጹ፡ ዓይነት ሰባት ውን ኣለዉ። ዘፍርሕ ወረ ሰሚዖም፡ ሓሚሞም ዝሓድሩ ኣደኣም ትቑዳርም። ብወረ ሓሚሞም፡ ብወረ ዝፍወሱ ውን ኣለዉ። ንኣብነት ምቕምቃም ልቢ ድኻም የስዕብዩ ዝብል ወረ ዝሰምዐ ቀምቃምይ፡ ምንጪ እቶቱ ከይዕጸዎ ብፍርሒ ሓሚሙ ይሓድር። ዘይምቕምቃም መንሸር የምጽእዩ ትብል ካልእ ወረ እንተ ሰሚዑ ግን፡ ሕማሙ ናብ ጥዕና ክልወጥ ኣይዱንግን። ‘ወረ ዝሕማሙ፡ ወረ’ዩ ፈውሱ!’ እዩ ነገራቱ። ይብሉ ነበሩ!

መብዛሕትኦ እዋን ሓይሊ ወረ ካብቲ ክንግምቶ እንኸእል ንላዕሊዩ። ንእሽቶ ዝመሰል ወረ ወይ ቤላቤሎው፡ ምስ ግዜ፡ ዝርግሐ ቦታን ሰማዕትን፡ ኣንፈቱ ስሒቱ ዘይተደልየ ሽበራን ነውጽን ክፈጥር ይኸእል። ፍጥነት ወረ ክትቆጸጸሮ ኣዝዩ ኣሽጋሪ ብምዃኑ፡ ዘይተደልየ ክሓራ ሕብረተሰብ ከስዕብ ይኸእል። ‘ሓንካስ ዘውረዮስ ፈረሰኛ ነይመልሶ!’ ከም ዝበሃል። ይብሉ ነበሩ!!

ኣብ መወዳእታ፡ ኩሉ ብእዝንኻ ዝሰማዕ ወረ፡ ሓሶትዩ ማለት ኣይኮነን። የግዳ ካብቲ ብዓይንኻ እትርእዮ ጽሩይ ሓቂ ኣይበልጽን። ምስማዕ ምምዝዛን ሓዊስካ፡ ፍርቂ ምእማንዩ ጥራይዩ ክኸውን ዘለዎ። ንዝኾነ ዝጋዋሕ ወረ፡ መምዩ ዘሕልፍ መንፊት ኣስራሕካን፡ ሓበሬታ ዓይንኻ ወሲኸካን፡ ክትቐበሎ ልቦናዩ እም፡ ሃዩ! ይብሉ ነበሩ!

